

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**NAČINI FINANCIRANJA NEVLADNIH ORGANIZACIJ V SLOVENIJI
V PRIMERU UVEDBE DOBRODELNIH IGER NA SREČO**

Ljubljana, junij 2011

JELENA TABAKOVIĆ

IZJAVA

Študentka Jelena Tabaković izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala v soglasju s svetovalcem prof. dr. Vladom Dimovskim, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 13.06.2011

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 NEVLADNE ORGANIZACIJE	3
1.1 Opredelitev nevladnih organizacij.....	3
1.2 Vrste nevladnih organizacij v Sloveniji.....	7
1.3 Razvoj in trenutno stanje nevladnega sektorja v Sloveniji.....	8
2 FINANCIRANJE NEVLADNIH ORGANIZACIJ	11
2.1 Viri financiranja nevladnih organizacij.....	12
2.1.1 Zasebne donacije in prispevki.....	12
2.1.2 Dotacije in subvencije države.....	13
2.1.3 Plačila za storitve in izdelke nevladnih organizacij.....	13
2.2 Viri financiranja nevladnih organizacij v Sloveniji.....	14
3 DOBRODELNE IGRE NA SREČO	15
3.1 Zakonodajni okvir iger na srečo v EU.....	16
3.2 Opredelitev dobrodelnih iger na srečo.....	17
3.3 SWOT analiza dobrodelnih iger na srečo.....	17
3.3.1 Prednosti dobrodelnih iger na srečo.....	19
3.3.2 Slabosti dobrodelnih iger na srečo.....	20
3.3.3 Priložnosti za dobrodelne igre na srečo.....	21
3.3.4 Nevarnosti pri dobrodelnih igrah na srečo.....	22
3.4 Nizozemska – primer dobre prakse za prirejanje dobrodelnih iger na srečo.....	23
3.4.1 Struktura trga iger na srečo na Nizozemskem.....	24
3.4.1.1 Klasične igre na srečo na Nizozemskem.....	24
3.4.1.2 Posebne igre na srečo na Nizozemskem.....	27
3.4.2 Dobrodelne igre na srečo na Nizozemskem.....	28
3.4.2.1 Začetek dobrodelnih loterij na Nizozemskem.....	29
3.4.2.2 Fundacija DOEN.....	30
3.4.2.3 Fundacija DREAM.....	30
3.4.2.4 Delitev sredstev v okviru dobrodelnih iger na srečo.....	31
3.4.2.5 Partnerstvo med dobrodelnimi loterijami in nevladnimi organizacijami.....	32
4 IGRE NA SREČO V SLOVENIJI	33
4.1 Struktura trga iger na srečo v Sloveniji.....	33
4.1.1 Klasične igre na srečo.....	33
4.1.1.1 Občasne klasične igre na srečo.....	33
4.1.1.2 Trajne klasične igre na srečo.....	34
4.1.2 Posebne igre na srečo.....	35
4.2 Financiranje nevladnih organizacij iz naslova iger na srečo v Sloveniji.....	36
4.2.1 Davek od iger na srečo.....	36
4.2.2 Koncesijske dajatve od iger na srečo.....	37
4.2.3 Financiranje nevladnih organizacij s strani fundacije FIHO.....	39
4.2.4 Financiranje nevladnih organizacij s strani fundacije FŠO.....	41

5	RAZISKAVA O UVEDBI DOBRODELNIH IGER NA SREČO V SLOVENIJI	43
5.1	Metodologija dela	43
5.2	Rezultati raziskave	43
5.3	Razlogi za uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji.....	56
6	SKLEP.....	58
	LITERATURA IN VIRI.....	60

PRILOGE

KAZALO SLIK

Slika 1: Trikotnik blaginje	6
Slika 2: Struktura prihodkov društev po glavnih skupinah prihodkov, 2008	14
Slika 3: Struktura trga iger na srečo na Nizozemskem	25
Slika 4: Koncesijska dajatev od klasičnih iger na srečo v obdobju 2002—2009 po upravičencih (v mio evrih).....	37
Slika 5: Klasifikacija nevladnih organizacij glede na področje delovanja v %	46
Slika 6: Delež moških in žensk med anketiranimi	47
Slika 7: Starost anketiranih	48
Slika 8: Izobrazba anketiranih.....	48
Slika 9: (Ne)zaposlenost anketiranih	49
Slika 10: Povprečni mesečni neto prejemek anketiranih	49
Slika 11: Mnenje anketiranih glede ponudbe klasičnih iger na srečo	50
Slika 12: Navade anketiranih glede sodelovanja v klasičnih igrah na srečo	50
Slika 13: Pomen dejavnikov pri igrah na srečo.....	51
Slika 14: Seznanjenost anketiranih glede financiranja NVO iz naslova iger na srečo	52
Slika 15: Mnenje anketiranih glede vpliva iger na srečo na družbo	52
Slika 16: Mnenje anketiranih glede uvedbe dobrodelnih iger na srečo	53
Slika 17: Mnenje anketiranih glede sodelovanja v dobrodelnih igrah na srečo.....	53
Slika 18: Pomen dejavnikov pri dobrodelnih igrah na srečo	54
Slika 19: Mnenje anketiranih glede vpliva dobrodelnih iger na srečo na družbo.....	54
Slika 20: Donatorske navade anketiranih.....	55

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razvrstitev neprofitnih in profitnih organizacij.....	4
Tabela 2: Primerjava nevladnih organizacij v Sloveniji s povprečjem 32 držav	9
Tabela 3: SWOT matrika dobrodelnih iger na srečo	18
Tabela 4: Davek od iger na srečo v obdobju 2002—2009 (v mio evrih).....	36
Tabela 5: Koncesijska dajatev od iger na srečo v obdobju 2002—2009 (mio evrov)	38
Tabela 6: Prihodki in odhodki FIHO v letih 2007, 2008 in 2009 (v evrih)	40
Tabela 7: Prihodki in odhodki fundacije FŠO v letih 2007, 2008 in 2009 (v evrih)	42

UVOD

Nevladne organizacije predstavljajo pomemben segment sodobne družbe, ki ga številni imenujejo tudi »tretji sektor«, »civilna družba«, »neprofitne organizacije« in podobno. Vzrok za različno poimenovanje so skupne lastnosti tega dela družbe, in sicer neprofitnost, nepolitičnost, prostovoljstvo, humanitarnost, skupni interesi posameznikov in ne nazadnje tudi javni interes.

Dejansko je pojem civilna družba širši in poleg nevladnih organizacij kot so društva, ustanove in zasebni zavodi, zajema tudi civilno-družbene organizacije na primer zbornice, sindikate, zadruge in politične stranke (Rakar et al., 2010b, str. 13).

Na splošno so nevladne organizacije tiste, ki jih lahko na lastno pobudo ustanovi vsak izmed nas, pokrivajo pa družbeni prostor, ki se razprostira med družino, državo in trgom. Glede na namen in poslanstvo z izvajanjem javno koristnih storitev predstavljajo alternativo in korekturo tako državi kot tudi trgu (Forbici, Divjak, Osonkar, Dernovšek & Verbajs, 2010, str. 6).

Zavedanje o pomenu nevladnih organizacij je v svetu v silovitem vzponu, saj je nepridobitni namen in njihovo delovanje na različnih področjih družbenega življenja ključno za zadovoljevanje potreb v družbi (Divjak et al., 2005, str. 9). Kljub navedenemu pa se položaj in stanje nevladnih organizacij močno razlikujeta glede na okolje, v katerem delujejo.

V Republiki Sloveniji (v nadaljevanju Slovenija) je nevladni sektor v primerjavi z drugimi evropskimi državami v razvojnem zaostanku. Vzroki za takšno stanje so nestabilnost v okolju, pomanjkljivosti v sistemski ureditvi pravnega okvirja za delovanje nevladnih organizacij (v nadaljevanju NVO) in neurejen sistem financiranja, ki bi omogočil stabilnejše pridobivanje sredstev za osnovno delovanje NVO.

Osrednji problem magistrskega dela so težave financiranja NVO, ki trenutno predstavljajo največji problem nevladnega sektorja v Sloveniji. Razmere v današnjem okolju postavljajo vedno večje zahteve po storitvah NVO, po drugi strani pa hkrati ogrožajo njihovo sposobnost, da bi zelene storitve lahko ponudile (Možina et al., 2002, str. 701). Odvisnost od zunanjih virov financiranja ne pomeni le negotovosti v pridobivanju sredstev, temveč tudi morebitni vpliv na (ne)odvisnost v delovanju NVO in s tem v uresničevanju lastnega poslanstva. Zato v delu posebni poudarek namenjam konceptu dobrodelnih iger na srečo (angl. *charity lottery*), enemu od novejših načinov zagotavljanja trajnih virov sredstev za financiranje NVO.

Dobrodelne igre na srečo so igre na srečo, pri katerih se velik del zbranih sredstev namenja za izvajanje javno koristnih oziroma dobrodelnih dejavnosti s strani nevladnih organizacij. Predmet financiranja niso posamezni programi ali projekti, temveč t.i. temeljno financiranje oziroma institucionalna podpora nevladnim organizacijam. To pomeni, da so finančne

podpore v prvi vrsti deležni cilji in nameni nevladnih organizacij, šele posredno pa njihovi konkretni projekti in programi (ACLEU¹, 2010b).

Dobrodelne igre na srečo bi v slovenski prostor prinesle ne le povsem nov koncept financiranja NVO, temveč predstavile tudi povsem drugačen pogled na določeno vrsto iger na srečo. Ker je osnovni koncept dobrodelnih iger na srečo njihov filantropski oziroma javno koristen prispevek, govorimo o storitvah, ki glede na izkušnje v tujini, uspešno združujejo razvedrilni element iger na srečo in dobrodelno dejavnost v enem (Verbajs, 2010, str. 3).

Sredstva, zbrana z dobrodelnimi igrami na srečo, so namenjena delovanju dobrodelnih in javno koristnih nevladnih organizacij in pomenijo dolgoročen vir sredstev za njihov razvoj. Verbajs (2010, str. 3) meni, da je glede na trenutno stanje podhranjenosti slovenskih NVO takšen dodaten vir financiranja ne samo dobrodošel, ampak skoraj nujen.

Številni dejavniki okolja, ki omejujejo financiranje nevladnih organizacij, terjajo vse bolj inovativne pristope k reševanju problema financiranja nevladnega sektorja v Sloveniji. Namen magistrskega dela je predstaviti dobrodelne igre na srečo kot novo obliko zagotavljanja trajnega vira sredstev za nevladne organizacije in na ta način prispevati k morebitni uvedbi tega koncepta v Sloveniji.

Temeljni cilj magistrskega dela je na podlagi sekundarnih virov proučiti stanje nevladnega sektorja in analizirati možnosti za financiranje NVO v okviru trenutne ureditve trga iger na srečo v Sloveniji. Glede na to, da dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji še ne poznamo, v empiričnem delu s pomočjo ankete ocenjujem sprejemljivost uvedbe dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji in istočasno preverjam, kako bi uvedba dobrodelnih iger na srečo vplivala na dosedanje donatorske navade anketiranih. Na podlagi ugotovitev teoretičnega in rezultatov empiričnega dela navajam razloge za uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji.

V magistrskem delu obravnavam oblike financiranja nevladnih organizacij in dobrodelne igre na srečo, pri čemer gre za splošno raziskovalno metodo spoznavnega procesa.

V teoretičnem delu predstavljam stanje v nevladnem sektorju v Sloveniji, kot primer dobre prakse dobrodelnih iger na srečo pa ureditev le-teh na Nizozemskem. Pri preučevanju tuje in domače strokovne literature, prispevkov in člankov uporabljam metode deskripcije, dedukcije in kompilacije, s pomočjo katerih povzemam opazovanja, sklepe in rezultate drugih avtorjev. S komparativno metodo primerjam enaka ali podobna spoznanja o financiranju nevladnih organizacij oziroma spoznanja o dobrodelnih igrah na srečo.

V empiričnem delu raziskave preverjam hipoteze na podlagi sekundarnih in primarnih virov. Za prve 3 hipoteze povzemam ugotovitve domačih in tujih raziskav, medtem ko za zadnji 2 hipotezi povzemam rezultate lastne raziskave na podlagi ankete, ki je izvedena na naključnem

---

¹ ACLEU je kratica za mednarodno nevladno organizacijo Združenje dobrodelnih loterij Evropske unije (angl. *The Association of Charity Lotteries in the European Union*, v nadaljevanju ACLEU)

vzorcu splošne javnosti. Pri obdelavi zbranih podatkov uporabljam predvsem induktivne in deduktivne metode sklepanja, statistične metode kot sta analiza in sinteza podatkov ter grafične metode.

Magistrsko delo je sestavljeno iz petih poglavij. Prvo poglavje zajema opredelitev in vrste nevladnih organizacij, razvoj in trenutno stanje v nevladnem sektorju v Sloveniji. V drugem poglavju predstavljam načine financiranja NVO glede na različne vire sredstev in značilnosti financiranja slovenskega nevladnega sektorja. Tretje poglavje zajema predstavitev koncepta dobrodelnih iger na srečo, njegove prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter predstavitev ureditve dobrodelnih iger na srečo na Nizozemskem. V četrtem poglavju analiziram trg iger na srečo v Sloveniji in predstavljam ureditev financiranja NVO v okviru obstoječih iger na srečo. Zadnje, peto poglavje, predstavlja empirični del, v katerem povzemam ugotovitve tujih raziskav o dobrodelnih igrah na srečo in ugotovitve o financiranju NVO v Sloveniji iz naslova iger na srečo. Peto poglavje zajema tudi raziskavo o mnenju anketiranih glede uvedbe dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji in vplivu tovrstnih iger na srečo na njihove donatorske navade, na koncu poglavja pa predstavljam razloge za uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji. Sledi sklep, v katerem povzemam ključne ugotovitve o dobrodelnih igrah na srečo kot načinu financiranja nevladnih organizacij in predstavljam prednosti uvedbe tega koncepta v Sloveniji glede na obstoječe stanje v nevladnem sektorju.

1 NEVLADNE ORGANIZACIJE

V sodobni družbi delujejo številne organizacije, ki se med seboj razlikujejo glede na pravno obliko organizacije, lastniško strukturo, velikost in cilje, v skladu s katerimi delujejo. Na osnovi slednjih razlikujemo profitne in neprofitne organizacije. Temeljni cilj profitnih organizacij je individualni interes »homo oeconomicus«, ki je ustvarjanje dobička, medtem ko je temeljni cilj neprofitnih organizacij splošno družbeni interes. Gre za cilje, ki so v javnem interesu in katerih rezultati (dobrine, storitve) koristijo vsem ter so vsem dostopni pod enakimi pogoji (Kolarič, Črnak-Meglič & Vojnovič, 2002, str. 10).

1.1 Opredelitev nevladnih organizacij

Neprofitne organizacije so v družbi nujno potrebne, saj zagotavljajo storitve, ki jih profitne organizacije ne morejo ali nočejo zagotavljati, ker ustvarjanje dobička ni mogoče. Vloga in obseg neprofitnih organizacij v današnjem času vse bolj naraščata, tako da neprofitne organizacije pokrivajo skoraj vsa področja družbenega delovanja.

Glede na mešano naravo neprofitnih organizacij, ki je posledica številnih dejavnosti in organizacijskih oblik, lahko neprofitne organizacije razdelimo na dve temeljni vrsti (Kolarič et al., 2002, str. 14), in sicer na javne neprofitne organizacije, ki so ustanovljene s strani države za zagotavljanje socialne varnosti in storitev na temeljnih področjih (na primer zdravstvo, izobraževanje), in zasebne neprofitne organizacije, ki so ustanovljene s strani

zasebnih fizičnih in pravnih oseb z namenom zadovoljevanja potreb različnih interesnih skupin kot tudi z namenom delovanja v splošnem družbenem interesu.

Shema javnih in zasebnih neprofitnih ter profitnih organizacij v skladu s slovensko statusno pravno ureditvijo je razvidna iz Tabele 1.

Tabela 1: Razvrstitev neprofitnih in profitnih organizacij

	Neprofitne organizacije	Profitne organizacije
Javne	• organi in organizacije, ki izvajajo funkcije države • organi lokalnih oblasti • javni zavodi: šole, bolnišnice, zavod za zaposlovanje, zavod za zdravstveno zavarovanje • javni gospodarski zavodi: agencija za radioaktivne odpadke, center za promocijo turizma	• javna podjetja
Napol javne	• gospodarske zbornice • obrtne zbornice	• javna podjetja z udeležbo zasebnega kapitala • zasebna podjetja s koncesijo
Zasebne	• društva • zavodi • ustanove • verske skupnosti • gospodarska interesna združenja • politične stranke • sindikati • zadruge • poklicna združenja • dobrodelne organizacije • organizacije potrošnikov	• podjetja • samostojni podjetniki • gospodarske družbe - osebne - kapitalske • povezane družbe • banke • zavarovalnice

Vir. N. Trunk-Širca in M. I. Tavčar, Management nepridobitnih organizacij, 1998, str. 136.

Predmet magistrskega dela so zasebne neprofitne organizacije, in sicer društva, zasebni zavodi, ustanove in verske skupnosti, za katere se je v Sloveniji najbolj uveljavil pojem nevladne organizacije.

Za označevanje zasebnih neprofitnih organizacij se v praksi uporabljajo različni pojmi, in sicer nevladne, neprofitne, neodvisne, neobdavčene, civilno-družbene, dobrodelne ali volonterske organizacije. Z uporabo različnih pojmov se izpostavlja ena od značilnosti teh organizacij, medtem ko so druge zapostavljene. Tako se na primer z izrazom nevladna poudarja značilnost privatne lastnine v teh organizacijah in istočasno tudi apolitičnost v smislu neodvisnosti pri upravljanju in sprejemanju odločitev v organizaciji, z izrazom

neprofitna pa se izpostavlja njihov temeljni cilj, ki je splošna družbena korist in ne profitna dejavnost (Leskošek, 1997, str. 3).

Salamon in Anheier (1996a, str. 133—136) navajata pet ključnih značilnosti NVO, ki se med seboj razlikujejo glede na variiranje teh značilnosti. Nevladne organizacije imajo izoblikovano osnovno organizacijsko strukturo in določena pravila delovanja. Gre za zasebne organizacije, kar pomeni, da so institucionalno ločene od države oziroma so njihovi ustanovitelji zasebne fizične ali pravne osebe. Te organizacije so neprofitno naravnane, torej je osnovni smisel njihovega obstoja delovanje v splošne, družbeno koristne namene, istočasno pa so samostojne pri vodenju poslovanja ter v celoti ali delno temeljijo na prostovoljstvu.

Nevladne organizacije dopolnjujejo dejavnost države, istočasno pa so sredstvo, s katerim uporabniki uresničujejo svojo vizijo dobre družbe neodvisno od vladne politike (Hrovatin, 2001, str. 1). Prednosti nevladnih organizacij, ki jih izpostavlja Kolarič (2002, str. 152) so majhnost, dinamičnost in nebirokratičnost, kar jim omogoča hitro prilagajanje spreminjajočim se družbenim razmeram in boljši izhodiščni položaj glede na javne/vladne organizacije. S prostovoljci, ki zaradi predanosti delu navadno bolje zadovoljijo potrebe uporabnikov kot druge organizacije, lahko nevladne organizacije še bolj uresničujejo in promovirajo svoje vrednote, še posebej solidarnost in altruizem.

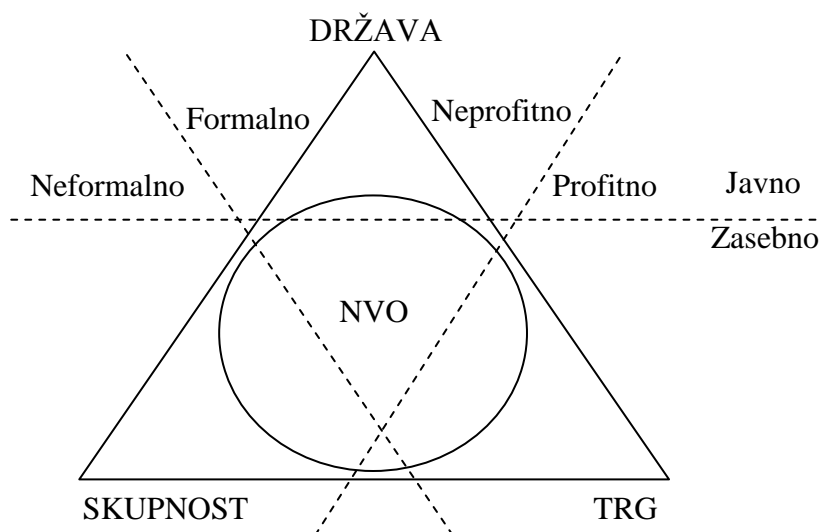
Na drugi strani pa Kolarič (2002, str. 152) meni, da je ohlapnost organizacijske strukture slabost nevladnih organizacij, zato bi se sčasoma morale institucionalizirati, profesionalizirati in birokratizirati. Delo prostovoljcev je različno izkoriščeno, saj si mnoge organizacije ne prizadevajo, da bi v svojo organizacijo pritegnile prostovoljce oziroma jih zaradi nezaupanja usmerjajo na opravljanje manj pomembnih del. S tem dejansko ne izkoriščajo predanosti in potenciala prostovoljcev za kakovostno opravljanje storitev in doseganje konkurenčnosti v primerjavi z drugimi organizacijami. Kolarič (2002, str. 152) kot slabost prav tako izpostavlja tržno usmerjenost nevladnih organizacij, ki se vse bolj usmerjajo k tistim uporabnikom, ki kupujejo njihove storitve oziroma izdelke, in ne tistim, ki so za tovrstne storitve najbolj prikrajšani.

Nevladni sektor se v vsaki družbi sooča z različnimi problemi, ki so posledica bodisi notranjih bodisi zunanjih dejavnikov. Salamon in Anheier (1996a, str. 116—130) izpostavljata problem vidljivosti in družbene osveščenosti v smislu sistematične prezrtosti sektorja v ekonomskih statistikah, družbenih debatah, predvsem pa v družbeni izobrazbi in šolskih raziskavah. Prav tako izpostavljata rigidno zakonito okolje, ki s svojo zaprtostjo oziroma togostjo omejuje razvoj nevladnega sektorja, namesto da z ustrezno regulacijo postopkov za ustanovitev in delovanje nevladnih organizacij spodbuja njihov razvoj. Po njunem mnenju na delovanje NVO vpliva tako slabo sodelovanje med vlado in NVO, ki onemogoča doseganje zastavljenih ciljev oziroma uresničevanje poslanstva NVO, kot tudi preveliko sodelovanje med vlado in NVO, ki vpliva na neodvisnost NVO v smislu opravljanja primarne dejavnosti. S slednjim se namreč nevladne organizacije vse bolj približujejo vlogam paradržavnih organizacij.

Osnovni namen oziroma neprofitnost NVO ogroža preveliko zanašanje na alternativne vire prihodkov kot so članarine in prihodki od trženja lastnih izdelkov oziroma storitev, saj jih odvisnost od zunanjih virov financiranja vse bolj sili k »profitnemu« obnašanju na trgu storitev z namenom zagotavljanja trajnejših financ. Salamon in Anheier (1996a, str. 116—130) prav tako izpostavljata problem zaupanja javnosti v delovanje NVO glede na raznovrstnost virov financiranja teh organizacij, premajhno profesionalizacijo NVO v smislu zaposlovanja oziroma angažiranja plačanih profesionalcev, zaradi česar so NVO odvisne predvsem od prostovoljcev, in globalne izzive, ki od NVO terjajo prilagajanja, v kolikor želijo slediti novostim in delovati v sodobni družbi.

Nevladne organizacije pokrivajo družbeni prostor, ki se razprostira med trgom, državo in civilno družbo. Gre za tri sfere za zadovoljevanje naših potreb, ki jih je Pesthoff ponazoril s t.i. trikotnikom blaginje na Sliki 1 (Kolarič et al., 2002, str. 17). Glede na bližino posamezne sfere nevladne organizacije kažejo večjo ali manjšo zasebnost ali javnost, profitnost ali neprofitnost, formalnost ali neformalnost. Značilna pa je tudi njihova povezanost z naštetimi sferami; povezanost tako z državo kot tudi s trgom se kaže predvsem v odvisnosti od različnih virov financiranja, medtem ko se povezanost s sfero civilne družbe kaže v prispevku prostovoljcev oziroma v številu odjemalcev njihovih storitev. Značilna je torej istočasna zaprtost in odprtost v odnosu do drugih sfer, kar pogojuje to, da so NVO istočasno podobne in različne od organizacij, ki se nahajajo v drugih družbenih sferah (Kolarič & Rakar, 2010, str. 4).

Slika 1: Trikotnik blaginje

Vir: Z. Kolarič et al., *Zasebne neprofitno—volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*, 2002, str. 17.

Istočasno podobnost in različnost nevladnih organizacij v odnosu do javnih oziroma državnih organizacij, profitnih organizacij in neformalnih mrež Kolarič in Rakar (2010, str. 5) označujeta kot njihovo komparativno prednost, ki jim omogoča kombiniranje potencialov,

sredstev in načina delovanja iz vseh sfer. Tako lahko na podlagi državnega financiranja delujejo v skladu z zahtevami države, istočasno pa se kot zasebne organizacije komercialno vedejo za uresničitev osnovnega cilja, ki je skupno dobro in ne doseganje dobička. Slednje daje tem organizacijam značilno dinamičnost, prilagodljivost, sposobnost eksperimentiranja in podobno, kar jih odlikuje v primerjavi z drugimi organizacijami v družbi. Poleg tega, da nevladne organizacije predstavljajo alternativo in korekturo državi, predstavljajo alternativo in korekturo tudi tržnim organizacijam oziroma podjetjem. Nevladne organizacije tako veljajo kot temelj razvoja in ohranjanja demokracije (Forbici, 2010, str. 6).

1.2 Vrste nevladnih organizacij v Sloveniji

Strukturo nevladnega sektorja v Sloveniji zaznamujejo tri prevladujoče oblike nevladnih organizacij, in sicer društva, zavodi in ustanove (Rakar & Črnak-Meglič, 2010, str. 5).

Društva so najbolj razširjena statusna pravna oblika NVO v Sloveniji, saj je ustanovitev oziroma registracija društva relativno enostaven in cenovno ugoden postopek. Zakon o društvih (Ur. l. RS, št. 61/2006) opredeljuje društvo kot samostojno in nepridobitno združenje ustanoviteljev, ustanovljeno za zagotavljanje skupnih interesov svojih članov ali za izpolnjevanje javno koristnih interesov. Ustanovijo ga lahko najmanj tri poslovno sposobne fizične ali pravne osebe. Društvo samostojno določi dejavnosti in področje delovanja, kar opredeli v temeljnem aktu. Na podlagi posebej določenih kriterijev lahko od pristojnega ministrstva pridobi status delovanja v javnem interesu na določenem vsebinskem področju.

Zasebni zavodi so organizacije, ki jih v skladu z Zakonom o zavodih (Ur. l. RS, št. 12/1991, 12/1991, 45I/1994 Odl.US: U-I-104/92, 8/1996, 18/1998 Odl.US: U-I-34/98, 36/2000-ZPDZC, 127/2006-ZJZP) lahko ustanovijo domače in tuje fizične in pravne osebe za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega, otroškega in invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ali drugih dejavnosti, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička.

Razlika med zavodom in društvom je, da ustanovitelji društva nimajo posebnih pravic in so izenačeni s člani društva. Ustanovitelji zavoda imajo t.i. ustanoviteljske pravice kot so imenovanje predstavnikov v svet zavoda, imenovanje direktorja zavoda, samostojno sprejemanje akta o ustanovitvi ipd., po drugi strani pa zavodi nimajo pa članstva v organizaciji tako kot društva. Razlika je tudi v osnovnem namenu, in sicer osnovni namen društev je združevanje posameznikov in organizacij na podlagi skupnega interesa za doseganje skupnih ciljev, medtem ko je namen zavodov zagotavljanje neprofitnih, javno koristnih storitev za posameznike in organizacije.

Ustanove oziroma fundacije so pravne osebe zasebne prava, organizirane kot premoženjske ali operativne fundacije. Gre za nečlanske organizacije, ki predstavljajo za določen namen vezano premoženje, namenjeno trajnim splošno koristnim in dobrodelnim namenom na področju znanosti, kulture, športa, vzgoje in izobraževanj, zdravstva, otroškega, invalidskega,

socialnega in okoljskega varstva, kulturne dediščine ter za verske namene. Namen je dobrodelen, če je ustanova ustanovljena, da pomaga osebam, ki so pomoči potrebne. V skladu z Zakonom o ustanovah (Ur. l. RS, št. 60/1995, 53/2005, 70/2005-UPB1 (91/2005 popr.)) pristojno ministrstvo ugotovi ali so za uresničevanje namena zadostna ustanovitvena sredstva.

Na podlagi Mednarodne klasifikacije neprofitnih organizacij (angl. *International Classification of Nonprofit Organizations—ICNPO*) poznamo 12 vsebinskih področij delovanja neprofitnih organizacij: kultura/umetnost in rekreacija/šport, izobraževanje in raziskovanje, zdravstvo, socialno varstvo, zaščita okolja in varstvo živali, razvoj lokalnih skupnosti in stanovanje, pravo, zagovorništvo in politika, nabiranje sredstev/financiranje neprofitnih organizacij in promocija prostovoljstva, mednarodno delovanje, religije, poslovno in poklicno združevanje in druga področja, ki jih ni mogoče uvrstiti med našteje (Salamon & Anheier, 1996b, str. 7).

Slovenska klasifikacija je prilagojena tako, da so nekatera skupna področja ločena tako, da imamo v Sloveniji 18 vsebinskih področij delovanja nevladnih organizacij (na primer kultura/umetnost in rekreacija/šport sta ločeni področji). Kolarič in Rakar (2010, str. 16—17) ugotavljata, da društva predstavljajo dominantno obliko organiziranosti na področju športa in rekreacije ter kulture in umetnosti, medtem ko na področjih izobraževanja, raziskovanja in zdravja prevladujejo zavodi. Skoraj 1/3 vseh ustanov oziroma fundacij deluje na področju podpiranja dejavnosti drugih organizacij in na promociji prostovoljstva, medtem ko druge delujejo na področjih športa in rekreacije, kulture in umetnosti, razvoja lokalnih skupnosti ter socialnega varstva. Navedeni strukturni vzorec je po mnenju Kolarič in Rakar (2010, str. 16) podedovan in se zelo počasi preoblikuje z novimi organizacijami kot so zasebni zavodi in ustanove oziroma fundacije na področjih zdravja, izobraževanja in raziskovanja ter socialnega varstva.

1.3 Razvoj in trenutno stanje nevladnega sektorja v Sloveniji

Slovenska družba ima dolgo in obsežno tradicijo interesnega združevanja in samoorganiziranja ljudi (Kolarič et al., 2002, str. 80—82). Razvoj nevladnih organizacij v Sloveniji seže že v 7. in 8. stoletje našega štetja, ko so različne zveze in združbe prijateljev imele določene značilnosti današnjih NVO. Najpomembnejšo prelomnico v razvoju NVO predstavlja buržoazna revolucija leta 1848, ki je prinesla svobodo združevanja ter pravne norme, ki so urejale ustanavljanje društev in drugih oblik interesnega združevanja ljudi. Predvsem so bile značilne čitalnice in zadruge, ki so se oblikovale za obrambo interesov sprva slovenskih kmetov, kasneje pa tudi obrtnikov in delavcev (Tavčar, 2005, str. 27).

Po drugi svetovni vojni ločimo dve obdobji razvoja NVO v Sloveniji, ki ju ločuje sprejetje Zakona o društvih leta 1974. Obdobje pred sprejetjem zakona je zaznamoval socialistični družbeni sistem, ki je pomenil zaton delovanja NVO, saj je država prevzela skoraj vse funkcije NVO. Le nekaj organizacij je lahko nadaljevalo delo – od humanitarnih organizacij je vlogo ohranil Rdeči križ in nekatera športna, kulturna in gasilska društva. S sprejetjem

Zakona o društvih pa se je pospešilo ustanavljanje NVO, ki so zaradi nestimulativne podpore države ostale majhne in nemnožične. Delovale so le na obrobju in bolj za zadovoljevanje potreb in interesov članov (Kolarič et al., 2002, str. 99—107).

Z osamosvojitvijo Slovenije se je znova okrepila vloga NVO, saj so bile javne neprofitne organizacije ne samo stroškovno neučinkovite, temveč tudi vse bolj neuspešne v zadovoljevanju raznovrstnih potreb državljanov. Ravno majhnost, raznovrstnost in fleksibilnost NVO so pomenile rešitev v sodobni državi blaginje. S sprejetjem zakonov so uredili temelje delovanja NVO (zavodov in ustanov), prav tako pa je bil odpravljen monopol javnih zavodov pri zagotavljanju socialnih in drugih servisov (Rakar et al., 2010a, str. 16).

Danes v Sloveniji deluje več kot 24.000 društev, ustanov oziroma fundacij, zasebnih zavodov, verskih skupnosti in zadrug, kar nas glede na število prebivalcev uvršča med države z največjim številom nevladnih organizacij (Rakar et al., 2010a, str. 17).

Kljub številčnosti je stanje nevladnega sektorja v Sloveniji v nezavidljivem položaju, saj kazalci, s katerimi merimo stopnjo njegove razvitosti (tj. delež prihodkov NVO v bruto domačem proizvodu (v nadaljevanju BDP), delež zaposlenih v NVO, delež prihodkov iz javnih virov v strukturi celotnih prihodkov nevladnih organizacij), kažejo na finančno podhranjenost in nerazvitost slovenskih nevladnih organizacij. V Tabeli 2 je primerjalni prikaz rezultatov mednarodne primerjalne raziskave Univerze Johns Hopkins in rezultatov analize obsega in financiranja slovenskih NVO v letu 2008 (Verbajs, 2010, str. 4).

Tabela 2: Primerjava nevladnih organizacij v Sloveniji s povprečjem 32 držav

Kazalnik	Povprečje 32 držav (%)	Slovenija, 2008
Prihodek nevladnih organizacij glede na BDP	5,10	1,99
Delež prihodkov iz javnih virov v strukturi celotnih prihodkov nevladnih organizacij	42,00	27,80
Delež prihodkov iz javnih virov v strukturi celotnih prihodkov nevladnih organizacij v državah EU	53,00	
Delež zaposlenih v nevladnem sektorju	4,90	0,66
Delež zaposlenih v nevladnem sektorju v državah EU	8,10	

Vir: M. Verbajs, Pripombe k osnutku strategije razvoja iger na srečo v Sloveniji, 2010, str. 4

Od leta 1996 do leta 2008 se je število nevladnih organizacij povečalo za 2,3-krat, medtem ko se je v istem obdobju delež njihovih skupnih prihodkov v BDP povečal le za 0,07 % oziroma

z 1,92 % na 1,99%. Povprečni delež skupnih prihodkov v BDP 32 držav znaša 5,1 %. Delež zaposlenih v sektorju je glede na vse zaposlene v državi ostal skoraj nespremenjen, in sicer znaša 0,66 %. Iz podatkov je razvidno, da država nezadostno financira nevladne organizacije, ki se v boju za pridobitev sredstev nenehno prilagajajo potrebam financerjev, kar posledično vpliva tudi na zmanjšanje avtonomije pri njihovem delovanju. Finančna in kadrovska podhranjenost slovenskih NVO terja njihovo podrejanje na račun vrednot, kar vpliva tudi na slabo prepoznavnost NVO kot predstavnikov civilne družbe in relevantnega sogovornika države.

Šporar (2001, str. 159) meni, da so težave povezane z neurejeno zakonodajo ter posledično s pravno in finančno ureditvijo statusa NVO v Sloveniji, z nedoločenostjo in nekonsistentnostjo terminov NVO, neprofitnosti, javnega interesa, s finančnimi težavami in s številnimi drugimi okoliščinami, ki močno vplivajo na šibkost NVO. Poleg reševanja naštetih sistemskih težav pa je nujno potrebno krepiti oblikovanje servisnih NVO za podporo drugim NVO, ki lahko zagotovijo profesionalno pomoč na področjih informiranja, svetovanja, izobraževanja, povezovanja, pridobivanja sredstev itd. Številne NVO sicer imajo določena znanja, vendar se to znanje zaradi neorganiziranosti NVO največkrat ne širi med nevladnimi organizacijami na istem področju, niti ne iz področja na področje. Nevladne organizacije so največkrat kadrovsko prešibke, da bi bile sposobne takšne naloge izvajati posamično.

Možnosti civilnega dialoga so se sicer izboljšale s sprejetjem Resolucije o normativni dejavnosti novembra 2009, ki določa vodila za pripravo boljših predpisov in minimalne standarde vključevanja javnosti v postopke priprave predpisov (Rakar et al., 2010b, str. 4—5). Vlada RS je prav tako leta 2003 sprejela Strategijo systemskega razvoja nevladnih organizacij za obdobje 2003—2008, ki je bila usmerjena v spodbujanje povezovanja in medsebojnega informiranja NVO (Operativni program razvoja človeških virov (2008, str. 118).

Slovenske NVO so bile namreč edine nevladne organizacije v novih državah članicah Evropske unije (v nadaljevanju EU), ki niso prejemale znatnih podpor tujih donatorjev. Ker država s svojimi ukrepi ni uspela zagotoviti zadostne usposobljenosti NVO, je zagotavljanje dodatnih ukrepov za krepitev nevladnih organizacij vključeno v prednostno usmeritev Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega in socialnega dialoga v okviru Operativnega razvoja človeških virov za obdobje 2007—2013. Gre za 12,6 milijonov evrov iz Evropskega socialnega sklada, ki so namenjena za uresničevanje ciljev kot so vzpostavitev mrež NVO na nacionalni in regionalni ravni, okrepitev kadrovske strukture in usposobljenosti NVO, dvig usposobljenosti nevladnih organizacij za civilni dialog in dvig ozaveščenosti splošne javnosti o vlogi in pomenu nevladnih organizacij (Kokolj, 2007, str. 17).

Sredstva Evropskega socialnega sklada v okviru prednostne usmeritve Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega in socialnega dialoga razpisuje Ministrstvo za javno upravo RS, upravičenci za sofinanciranje pa so društva, zasebni zavodi in ustanove oziroma fundacije. Vprašanje glede sredstev za krepitev nevladnega sektorja v naslednji finančni

perspektivi ostaja še vedno odprto, ne glede na to, pa bo država morala poskrbeti za dodatne sistemske vire financiranja nevladnih organizacij in njihov stabilnejši razvoj.

2 FINANCIRANJE NEVLADNIH ORGANIZACIJ

Razmere v današnjem okolju postavljajo vedno večje zahteve po storitvah NVO, po drugi strani pa hkrati ogrožajo njihovo sposobnost, da bi zelene storitve lahko ponudile (Možina et al., 2002, str. 701). V idealnem svetu bi se morale nevladne organizacije financirati tako, da bi vprašale potencialne uporabnike, koliko so pripravljeni prispevati za storitev organizacije. Slednji namreč lahko edini presojujejo ali koristi upravičujejo stroške dejavnosti. V resničnem svetu temu ni tako, saj uporabniki niso vselej znani (na primer dejavnost reševanja kitov pred izginotjem) ali pa so plačilno nesposobni (na primer uporabniki Rdečega križa) (Hrovatin, 2001, str. 6). Financiranje tako temelji na različnih virih iz naslova članarin, javnih virov ali prodaje lastnih storitev. Odvisnost od zunanjih virov financiranja ne pomeni le negotovosti v pridobivanju sredstev, temveč tudi morebitni vpliv na (ne)odvisnost v delovanju nevladnih organizacij in s tem v uresničevanju njihovega poslanstva.

Nevladna organizacija potrebuje za svoje delovanje finančna sredstva tako za kritje stroškov poslovanja kot tudi širjenje obsega in vsebine delovanja organizacije (Trunk-Širca & Tavčar, 1998, str. 101). Proces pridobivanja sredstev je kreativni proces, saj se NVO v okviru zagotavljanja institucionalne in finančne stabilnosti srečujejo z omejitvami ne samo v financah temveč tudi v času in izvajanju osnovnega poslanstva. Financiranje projektnih ali programskih aktivnosti v očeh financerjev postavlja v ozadje potrebe NVO po dodatnih sredstvih za njihovo osnovno delovanje oziroma obstoj tudi po zaključku projektov. Istočasno so pridobljena projektna oziroma programska sredstva časovno omejena, kar onemogoča načrtovanje dolgoročne strategije organizacije. Odvisnost od zunanjih virov poleg omejitve v finančnih sredstvih terja tudi določeno prilagajanje interesom financerjev, kar lahko negativno vpliva na izvajanje njihovega osnovnega poslanstva.

Žnidaršič (1996, str. 26—28) poudarja, da je za doseganje finančne neodvisnosti pomembno poznavanje temeljnih načel ekonomike ne samo za profitne organizacije temveč tudi neprofitne. Slednje lahko svoje poslanstvo izvajajo le ob ustrezni strukturi stroškov in prihodkov ter ustrezni kakovosti ponujenih storitev in izdelkov. Žnidaršič (1996, str. 26—28) navaja naslednje razloge za neinovativnost in neaktivnost v poslovanju NVO: pomanjkanje konkurence, ki bi NVO spodbujala k boljšemu delovanju, nezadostnost finančnih sredstev za eksperimentiranje z novimi izdelki ali metodami, neustrezna izobrazba in odsotnost podjetniškega razmišljanja managerjev NVO, pomanjkanje podjetniških pristopov pri ponujanju storitev in izdelkov (zniževanje stroškov, uvedba marketinga ipd.), nejasnost v opredeljevanju ciljev iz bojazni pred ocenjevanjem doseganja le-teh ter odsotnost nagrad za storilnost in uspešno podjetništvo.

Prilagodljivost managementa v usklajevanju lastnih interesov in interesov financerjev je ključnega pomena za dolgoročno uspešna razmerja. Trunk-Širca in Tavčar (1998, str. 102)

menita, da bi morale nevladne organizacije pri oskrbovanju s finančnimi sredstvi zagotavljati širok in raznovrsten portfelj financerjev, saj je odvisnost od enega ali dveh financerjev lahko usodna. Uspeh posamezne nevladne organizacije pri pridobivanju sredstev oziroma vplivanju na financerje je lahko večji, v kolikor se organizacija povezuje tudi z drugimi NVO. Prav tako je pomembno uskladiti dejavnost pridobivanja sredstev z drugimi dejavnostmi organizacije in dolgoročno stabilizirati pridobivanje sredstev s sistematičnim pristopom k načrtovanju pridobivanja le-teh.

Glede na negotovost virov sredstev je temeljni namen finančnega managementa trajna plačilna sposobnost. Tradicionalna naravnost NVO se je izogibala problematiki finančnih sredstev, nekoliko sodobnejša je v njih videla nujno zlo, sodobna pa v pridobivanju in gospodarjenju s sredstvi vidi izziv in priložnost za nadaljnji razvoj (Trunk-Širca & Tavčar, 1998, str. 106).

2.1 Viri financiranja nevladnih organizacij

Za nevladne organizacije je značilen pluralen sistem financiranja. Salamon in Anheier (1996a, str. 61—62) povzemata tri načine financiranja, in sicer preko zasebnih donacij oziroma prispevkov, z dotacijami in subvencijami države in s plačili za storitve in izdelke nevladnih organizacij.

2.1.1 Zasebne donacije in prispevki

Donacije so prostovoljni prispevki podjetij, posameznikov, fundacij ali sorodnih organizacij. Najbolj pogost mehanizem za spodbujanje donacij v naravi ali denarju so davčne olajšave. Odločilno vlogo pri velikosti deleža zasebnih donacij imata višina in obseg davčnih olajšav. S slednjimi država priznava neprofitnemu sektorju opravljanje dejavnosti v splošno družbeno korist, ki bi jih v nasprotnem primeru morala prevzeti in opravljati država preko svojih javnih služb. Namen takšne davčne politike je spodbujanje donatorstva posameznikov in podjetij za dejavnosti, ki so v splošnem družbenem interesu (Salamon & Anheier, 1996a, str. 61—62).

Iz celovite analize pravnega okvirja za delovanje nevladnih organizacij (Divjak et al., 2005, str. 190) izhaja, da je za nevladne organizacije na področju srednje in vzhodne Evrope največji izziv pridobivanje lokalnih sredstev zaradi nizke stopnje razumevanja in zainteresiranosti državljanov za civilno družbo. Kot posebna oblika posredništva med individualnimi in korporacijskimi donatorji na eni in NVO na drugi strani so se razvile lokalne razvojne fundacije, ki zbirajo, upravljajo in distribuirajo lokalna sredstva v dobro skupnosti. Njihov glavni cilj je izboljšanje kakovosti življenja na določenem geografskem območju – mest ali občin.

Donacije oziroma prispevki posameznikov pa so lahko tudi v obliki prostovoljnega dela, ki je ravno tako eden od pomembnih vidikov položaja NVO. V okviru raziskave Univerze Johns Hopkins (Divjak et al., 2005, str. 191) so ovrednotili prispevek prostovoljnega dela glede na

povprečno plačo tega področja dela in ugotovili, da je prispevek vloženega časa dvakrat večji kot prispevek denarja ali materiala. Prostovoljno delo je torej prispevek, ki je izrednega pomena za delovanje NVO.

2.1.2 Dotacije in subvencije države

Finančna razmerja med državo in nevladnim sektorjem so odvisna od vloge nevladnega sektorja v družbi oziroma od državnih nalog, ki so jih NVO prevzele v lastno izvajanje. Državne prispevke predstavljajo državne in občinske subvencije, plačila na podlagi koncesijskih in drugih pogodb in subvencij fundacij kot na primer loterije.

Za NVO pomenijo državna sredstva veliko stopnjo zanesljivosti, ki je navadno povezana tudi z veliko stopnjo nadzora. Uporabniki državnega proračuna morajo v skladu z Zakonom o javnih financah (Ur. list RS, 79/99, 124/2000, 79/2001, 30/2002, 56/2002-ZJU, 110/2002-ZDT-B, 127/2006-ZJZP, 14/2007-ZSPDPO, 109/2008, 49/2009, 38/2010-ZUKN, 107/2010, 11/2011-UPB4) poročati Ministrstvu za finance RS o prejemkih in izdatkih, stanju na računu in prostih denarnih sredstvih.

Do državnih subvencij so upravičene le tiste NVO, za katere ima država poseben interes za njihovo delovanje – navadno gre za področje sociale in zdravstva. Druge NVO, ki prav tako delujejo v splošno družbeno korist pa običajno preko javnih razpisov kandidirajo za dodelitev sredstev iz državnega proračuna.

2.1.3 Plačila za storitve in izdelke nevladnih organizacij

Glede na nestanovitnost zunanjih virov se nevladne organizacije vse bolj zavedajo pomena lastnega financiranja s prihodki iz profitne ali neprofitne dejavnosti. V ospredju je zagotavljanje sredstev za pokrivanje stroškov delovanja NVO in ne doseganje dobička. Slednji je lahko le dodana korist oziroma sredstvo za stabilnost in morebitno nadaljnjo širitev obsega dejavnosti NVO (Salamon & Anheier, 1996a, str. 61—62).

Ta način financiranja obsega tudi članarine, ki so značilne predvsem za društva. Člani društva so v zameno za članarino deležni določenih pravic in ugodnosti. Tovrsten vir prihodkov je lahko predvidljiv ob stalnem članstvu in rednem plačevanju članarin, v nasprotnem pa lahko nastanejo težave.

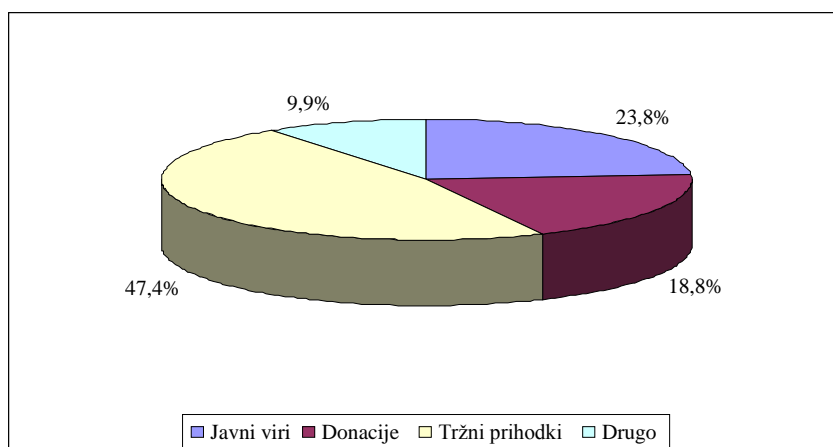
Z različnimi prihodki iz lastne dejavnosti (na primer prodaja storitev ali izdelkov) nevladne organizacije pokrivajo predvsem tiste operativne stroške, za katere je težko pridobiti sredstva iz drugih virov. Na ta način si utrjujejo finančno neodvisnost in svobodo za dolgoročno načrtovanje.

2.2 Viri financiranja nevladnih organizacij v Sloveniji

Obseg nevladnega sektorja v posamezni državi je mogoče meriti z različnimi indikatorji. Za primerjavo razvitosti tega sektorja z drugimi državami sta najbolj pomembna dva indikatorja: obseg in struktura finančnih sredstev NVO in število zaposlenih (Črnak-Meglič, 2009, str. 2).

Iz podatkov analize Obseg in viri financiranja nevladnih organizacij (društev, ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2008 (Črnak-Meglič, 2009) je mogoče razbrati strukturo oziroma vire financiranja društev, kot najbolj razširjene oblike NVO v Sloveniji. Kot kaže Slika 2 je v letu 2008 struktura prihodkov društev potrdila rezultate predhodnih raziskav, saj glavni vir financiranja slovenskih društev predstavlja lastno financiranje s prodajo storitev oziroma izdelkov, in sicer gre za 47,4 % prihodkov društev. Na drugem mestu so prihodki iz javnih virov (dotacije in subvencije države), ki predstavljajo 23,8 %. Delež prihodkov iz naslova donacij in zasebnih prispevkov je znašal 18,8 %, delež drugih prihodkov iz dejavnosti pa 9,9 % vseh prihodkov društev.

Slika 2: Struktura prihodkov društev po glavnih skupinah prihodkov, 2008

Vir: A. Črnak-Meglič, *Obseg in viri financiranja nevladnih organizacij (društev, ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2008, 2010*, str. 5.

Že v Strategiji systemskega razvoja nevladnih organizacij za obdobje 2003—2008 je ugotovljeno, da je Slovenija s takšnim modelom financiranja sicer primerljiva z drugimi državami, vendar pa se dejanske razmere še precej razlikujejo zaradi stopnje razvitosti oziroma profesionalizacije slovenskih nevladnih organizacij. Število zaposlenih v društvih, ustanovah in zasebnih zavodih je na podlagi delovnih ur v letu 2008 znašalo le 0,66 % vseh delovno aktivnih prebivalcev, medtem ko povprečje v EU znaša 8,1 %. Slovenske nevladne organizacije, natančneje društva, ki predstavljajo večino NVO, so namreč majhne organizacije in temeljijo predvsem na prostovoljnem delu.

Črnak-Meglič nadalje ugotavlja (2009, str. 23—24), da sta majhen obseg in vloga NVO pri produkciji javnih dobrin in storitev v Sloveniji v veliki meri posledica zelo slabih finančnih

spodbud in subvencij države. Kot je razvidno iz Slike 2 država za NVO prispeva le slabo četrtno sredstev, s čimer premalo spodbuja potencial nevladnih organizacij za izvajanje javnih storitev. Razvoj NVO v Sloveniji je zelo odvisen od nadaljnjih ukrepov države na področju financiranja. Trenutno stanje je mogoče izboljšati z različnimi davčnimi stimulacijami, razvojnimi skladi in sistemskim povezovanjem nevladnih organizacij.

Junija 2010 je Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju Vlada RS) sprejela odgovor na Memorandum slovenskih nevladnih organizacij in se v dokumentu zavezala, da bo delovala v smeri izvajanja ukrepov, ki bodo spodbujali nadaljnji razvoj nevladnih organizacij. Za izboljšanje njihovega položaja mora država poleg povečanja javnih sredstev za ta sektor z različnimi ukrepi in zakonodajo spodbuditi tudi financiranje iz drugih nejavnih virov, predvsem iz zasebnih donacij posameznikov in podjetij. S tem bi se povečala tudi avtonomija sektorja, ki bi tako pridobil večjo neodvisnost. Za uveljavitev teh sprememb je potrebno izdelati jasne razvojne strategije nevladnega sektorja na podlagi medsebojnega konsenza (Rakar et al., 2010, str. 7).

Vlada RS je 16. 12. 2010 sprejela Strategijo razvoja iger na srečo (v nadaljevanju strategija), ki v okviru ciljev države in nevladnih organizacij zajema tudi opredelitev in uvedbo dobrodelnih iger na srečo. Gre za novo obliko prirejanja iger na srečo in istočasno novo obliko financiranja nevladnih organizacij, s katero bi lahko zmanjšali pritisk na državni proračun in istočasno zagotovili trajna sredstva za delovanje in razvoj nevladnih organizacij.

3 DOBRODELNE IGRE NA SREČO

Organiziranje različnih loterijskih iger že od nekdaj predstavlja učinkovit način zbiranja sredstev za dobrodelne namene. Tako so že v srednjem veku z loterijskimi igrami zbirali sredstva za sirote po smrtonosni kugi. Tradicijo tovrstnega načina zbiranja sredstev za dobrodelne namene je ohranila večina držav vse do danes (ACLEU, 2010a).

Loterija torej predstavlja institucionaliziran način zbiranja sredstev v dobrodelne namene. Raziskave v Veliki Britaniji kažejo na upadajoč trend neposrednega doniranja, še posebej med mladimi. Zato ne gre zapostaviti loterij kot organizirane oblike zbiranja sredstev, četudi nagrajevanje udeležencev za njihovo dobrodelnost deloma zamegljuje njihovo nesebičnost, ki predstavlja izvor posameznikovega doniranja. Nenazadnje je potrebno gledati na končni rezultat oziroma količino zbranih sredstev za dobrodelne namene ne glede na obliko zbiranja (Peacock, 2000, str. 122—123).

Državne ali zasebne loterije skoraj povsod po svetu namenjajo del prihodkov za dobrodelne namene. Pri delitvi sredstev oziroma financiranju nevladnih organizacij se prakse razlikujejo. V nekaterih državah se iz tega naslova financirajo zgolj nevladne organizacije z enega vsebinskega področja — na primer športnega, medtem ko se v drugih državah financira širši krog nevladnih organizacij z različnih vsebinskih področij (Kingma & Van Lier, 2006, str. 42). Pogosto se državne loterije same okličejo za dobrodelne loterije, čeprav dejansko ne gre

za mehanizem zbiranja sredstev za dobrodelne namene, temveč za obliko državne subvencije iz proračunskih sredstev.

Zakon o igrah na srečo (Ur. l. RS, št. 27/1995, 35/1997 Skl.US: U-I-140/97 (43/1997 popr.), 22/2000, 22/2000, 22/2000, 85/2001, 54/2002 Odl.US: U-I-50/00-18, 101/2003, 134/2003-UPB1, 19/2004 Odl.US: U-I-245/01-6, 132/2004 Odl.US: U-I-3/02-25, 10/2010, 106/2010, 14/2011-UPB3; v nadaljevanju ZIS) opredeljuje dve temeljni vrsti iger na srečo — klasične igre na srečo, v okviru katerih se prirejajo t.i. številčne oziroma loterijske igre kot so loto, tombola, bingo, športne napovedi, športne stave ipd. in posebne igre na srečo, ki se prirejajo v igralnicah in igralnih salonih.

Dobrodelnih iger na srečo (v nadaljevanju DIS), ki so predmet magistrskega dela, v Sloveniji še ne poznamo, glede na veljavno zakonodajo pa jih lahko uvrstimo med t.i. klasične igre na srečo.

3.1 Zakonodajni okvir iger na srečo v EU

Evropski svet je leta 1992 na evropski konferenci v Edinburgu sprejel odločitev, da se igre na srečo v posamezni državi urejajo z nacionalno zakonodajo ne glede na 49. in 56. člen (prejšnji 43. in 49. člen Pogodbe o Evropski skupnosti) Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL EU, 2010/C 83/1), ki določata pravice glede prostega pretoka storitev med državami članicami. Evropske zakonodaje, ki bi uskladila in poenotila področje prirejanja iger na srečo, trenutno ni.

Igre na srečo so prepuščene nacionalni ureditvi predvsem zaradi obvladovanja negativnih posledic kot sta pranje denarja in odvisnost od iger na srečo. Zato je za večino držav značilna monopolna ureditev te dejavnosti, ki se navadno opravlja na podlagi posebnega dovoljenja oziroma koncesije s strani države. Takšna ureditev kaže pozitivne rezultate pri obvladovanju trga oziroma omejevanju ponudbe zaradi preprečevanja negativnih posledic prirejanja iger na srečo. Negativna stran monopolne ureditve pa se kaže pri uvajanju novih iger, ki predstavljajo konkurenco obstoječim ponudnikom in lahko ogrozijo njihov položaj. Slednje je razvidno tudi na primeru dobrodelnih iger na srečo, ki se kljub pozitivnim rezultatom raziskav in dobrim izkušnjam v državah prirediteljicah zelo počasi uveljavljajo v drugih članicah EU.

Liberalizacija igralniških trgov je vse bolj aktualno vprašanje, s katerim se soočajo tako države članice kot Evropska komisija. Nove tehnologije, predvsem na področju elektronskih in mobilnih storitev, istočasno odpirajo vprašanja širitve ponudbe kot tudi omejevanja le-te. V okviru te problematike je vse bolj aktualno vprašanje harmonizacije evropskega igralniškega trga, v okviru katere se kažejo tudi možnosti za širitev dobrodelnih iger na srečo v EU (Kingma & Van Lier, 2006, str. 63—66).

3.2 Opredelitev dobrodelnih iger na srečo

Leta 2007 je ustanovljeno Združenje dobrodelnih loterij Evropske unije (angl. *The Association of Charity Lotteries in the European Union*, v nadaljevanju združenje ACLEU), mednarodna nevladna organizacija, katere osnovni namen je promovirati koncept dobrodelnih iger na srečo.

Članice tega združenja so trenutno Nizozemska, Velika Britanija, Irska, Španija, Švedska in Nemčija (ACLEU, 2010a). Namen združenja je promovirati uvedbo DIS tudi v drugih evropskih državah na podlagi izkušenj in dosežkov obstoječih prirediteljic DIS. Ugotovili so, da v kolikor bi vseh 27 članic EU uvedlo dobrodelne igre na srečo, bi skupaj vsako leto zbrali 10 milijard evrov za financiranje NVO.

Združenje ACLEU (2010b) kot dobrodelne igre na srečo opredeljuje tiste, katerih osnovni namen je pridobivanje sredstev za delovanje nevladnih organizacij oziroma za dobrodelne namene. Prirejanje dobrodelnih iger na srečo predstavlja zgolj orodje za zbiranje sredstev, zato ne gre za izgovor za prirejanje iger na srečo, temveč za glavni cilj prireditelja dobrodelnih iger na srečo. Najmanj 30—40 % prihodkov od prodaje se nameni za nevladne organizacije, in sicer za njihovo osnovno delovanje. Ne gre torej za financiranje posameznih projektov, temveč za zagotavljanje temeljnega financiranja nevladnih organizacij. Prireditelj dobrodelnih iger na srečo mora podprtim NVO zagotavljati trajna sredstva oziroma dolgoročno financiranje, odločitev o razdeljevanju pridobljenih sredstev pa sprejema neodvisno telo prireditelja brez vmešavanja politike. Priporočljivo je, da so prireditelji dobrodelnih iger na srečo organizacije zasebnega prava, ki lahko samostojno odločajo o razdeljevanju sredstev in tako zagotavljajo, da se sredstva namenjajo kot dodatek k javnemu financiranju in ne kot njegov nadomestek.

Organiziranje DIS se od drugih oblik iger na srečo razlikuje v temeljnem cilju prirediteljev, ki je trajno zagotavljanje sredstev za institucionalno delovanje nevladnih organizacij, ki izvajajo javno koristne ali dobrodelne dejavnosti. Razlike se kažejo tudi pri promoviranju dobrodelnih iger na srečo, ki v ospredje postavljajo financiranje nevladnih organizacij oziroma dobrodelnost udeležencev DIS, medtem ko se v okviru promoviranja klasičnih iger na srečo izpostavljajo glavni dobitki kot magnet za sodelovanje v igrah na srečo.

3.3 SWOT analiza dobrodelnih iger na srečo

V okviru študije »*Better chances for charity lotteries*« (Baarsma, Gerritsen & Leenheer, 2007, str. 57—73) je izdelana SWOT analiza. S slednjo so ugotavljali prednosti in slabosti prirejanja DIS z vidika notranjih dejavnikov kot so značilnosti storitev, stroški in inovativnost, medtem ko so z vidika zunanjih dejavnikov kot so tržne razmere, zakonske in demografske spremembe ugotavljali priložnosti in nevarnosti za prirejanje DIS. Rezultati študije so zbrani v SWOT matriki v Tabeli 3 oziroma jih podrobneje predstavljam v podpoglavjih.

Tabela 3: SWOT matrika dobrodelnih iger na srečo

	Prednosti	Slabosti
Notranji dejavniki	• gre za novo storitev na področju zbiranja dobrodelnih sredstev, ki je obstoječe klasične igre na srečo ne poznajo • DIS lahko kot nova oblika spodbujanja donatorskih aktivnosti privabijo nove udeležence na trg klasičnih iger na srečo • dodatna sredstva za NVO (zbiranje v okviru DIS ne nadomesti neposrednih prispevkov darovalcev, temveč so ta sredstva kvečjemu dopolnilna) • solidarnost med NVO; sredstva obstoječih klasičnih iger na srečo navadno ne zadostujejo za vse NVO, s sredstvi DIS pa se krog upravičencev razširi tudi na tiste, ki težko pridobijo sredstva za svoje delovanje	• manjši nagradni sklad za izplačila dobitkov udeležencem DIS v primerjavi z obstoječimi klasičnimi igrami na srečo — minimalni obseg zbranih sredstev, ki se dodelijo NVO je 40 % • pozicioniranje na trgu v dveh vlogah – kot loterija in istočasno kot zbiratelj sredstev za NVO • tveganje pri ugledu prireditelja DIS v povezavi z delovanjem in ugledom NVO, ki je prejela zbrana sredstva • nenamenskost prispevkov v okviru DIS se odraža ne samo z vidika prispevanja s strani donatorjev, temveč tudi z vidika prejemanja teh sredstev, saj NVO ne ve, od koga je prejela sredstva • omejenost DIS, ki so v takšni obliki prisotne le v 6 državah EU
Zunanji dejavniki	• mednarodna širitev; glede na majhno prisotnost DIS v EU, je možnost širjenja DIS izven meja priložnost za države, ki tega koncepta še niso sprejele • sodelovanje prirediteljev DIS iz različnih držav v skupnih mednarodnih nagradnih igrah • uporaba elektronskih in mobilnih storitev za širjenje ponudbe in tržnih aktivnosti	• neenakopraven položaj glede na klasične igre na srečo in glede na posebne igre na srečo • več prirediteljev DIS v državi negativno vpliva na zbrano količino sredstev • povezava z odvisnostjo od iger na srečo ne glede na dejstvo, da je odvisnost značilna za t.i. kratke igre na srečo kot na primer igre na igralnih avtomatih • vlada v posamezni državi, ki prepočasi sprejema odločitve v zvezi s širjenjem ponudbe oziroma omogočanjem razvoja glede na potrebe in novosti na trgu • igre na srečo so izpostavljene negativnim medijskim obravnavam • prepoved internetnih iger na srečo v določenih državah

Vir: B. Baarsma, M. Gerritsen in J. Leenheer, *Better chances for charity lotteries*, 2007, str. 67.

3.3.1 Prednosti dobrodelnih iger na srečo

Nakup izdelka oziroma storitve je pogojen s koristjo, ki jo potrošnik pridobi z nakupom. Kot navajajo Baarsma et al. (2007, str. 57—58) je nakup klasične loterijske srečke pogojen s ceno, verjetnostjo dobitka, številom nagrad in velikostjo prve nagrade. Z nakupom dobrodelne srečke v primerjavi z drugimi srečkami pa je potrošnik deležen dodatne koristi, in sicer občutka dobrodelnosti. Slednje je glede na osnovni namen DIS ključna determinanta, ki ločuje dobrodelne igre na srečo od klasičnih loterijskih iger, zato DIS predstavljajo novo storitev na trgu iger na srečo.

Nova storitev navadno privablja nove potrošnike, zato je v primeru DIS pričakovati razširitev kroga potrošnikov tudi na tiste, ki načeloma obsojajo igre na srečo. Pritegnil bi jih namreč dobrodelni namen in ne zgolj sodelovanje v igri zaradi dobitkov. Komplementarnost iger je značilnost, ki jo Baarsma et al. (2007, str. 58) izpostavljajo kot razlog za širitev kroga potrošnikov dobrodelnih iger na srečo tudi na druge igre na srečo (na primer nekdo, ki sodeluje v dobrodelnih igrah na srečo, lahko občasno preizkusi srečo tudi v klasičnih igrah). Uvedba dobrodelnih iger na srečo tako ne ogroža obstoječe konkurence, kvečjemu jo dopolnjuje.

Dobrodelne igre na srečo predstavljajo t.i. komunikacijsko platformo, preko katere si NVO utrjujejo položaj in prepoznavnost v družbi. Osnovni namen DIS je namreč zbiranje dodatnih sredstev za NVO, ki ne nadomeščajo neposrednih donacij. To potrjujeta tudi Pelosa in Hassay v svoji raziskavi iz leta 2007 (Baarsma et al., 2007, str. 58), v kateri sta ugotovila, da potrošniki dobrodelnih iger na srečo ne jemljejo kot nadomestilo za neposredne donacije. Celo nasprotno – prireditelji DIS z različnimi tržnimi aktivnostmi prispevajo k dodatnemu ozaveščanju potrošnikov glede vloge NVO in pomena njihovega doniranja.

Financiranje NVO je odvisno od velikosti in uspešnosti posamezne nevladne organizacije. Sistem financiranja NVO v okviru DIS je navadno razdeljen na vsebinska področja, na katerih delujejo nevladne organizacije. V primeru Nizozemske loterije NPL financira nevladne organizacije s področja varstva za okolje in humanitarne organizacije, medtem ko loterija SBL pokriva financiranje nevladnih organizacij s področja zdravja. Potrošniki dejansko nimajo neposrednega vpliva na razdeljevanje sredstev konkretnim NVO, lahko pa sodelujejo v igrah tiste loterije, ki sredstva namenja vsebinskemu področju, ki ga želijo podpreti. Prepoznavnost slednjega temelji predvsem na delovanju in promociji večjih NVO, ki pa niso edine prejemnice sredstev v okviru DIS, saj so do financiranja upravičene tudi manjše NVO z istega vsebinskega področja. Solidarnost NVO v okviru DIS se torej odraža v delovanju večjih organizacij, ki s svojim ugledom in prepoznavnostjo pomagajo pri financiranju manjših NVO iz naslova dobrodelnih iger na srečo (Baarsma et al., 2007, str. 59).

3.3.2 Slabosti dobroteljskih iger na srečo

Slabost dobroteljskih iger na srečo v primerjavi z drugimi klasičnimi igrami na srečo je ravno eden od osnovnih pogojev za prireditelje DIS, ki jih postavlja združenje ACLEU. Gre za odstotek sredstev, ki se namenja za javno koristne oziroma dobroteljske namene in znaša najmanj 30—40 % od prihodkov od prodaje, medtem ko se preostala sredstva razdelijo za kritje stroškov prireditelja (približno 20 %) in za nagradni sklad (približno 40 %). Velikost nagradnega sklada je povezana z verjetnostjo dobitka, zato so igre z večjimi nagradnimi skladi za potrošnike bolj privlačne. Tako so DIS v primerjavi s klasičnimi igrami na srečo, katerih nagradni skladi znašajo tudi do 60 % od prihodkov od prodaje, v slabšem izhodiščnem položaju. Za izenačitev tega položaja z vidika velikosti nagradnega sklada morajo prireditelji DIS doseči večjo prodajo svojih storitev. Slabost manjših nagradnih skladov DIS pa je istočasno prednost klasičnih iger na srečo z velikimi nagradnimi skladi, kar je še en dokaz, da DIS ne ogrožajo klasičnih iger na srečo (Baarsma et al., 2007, str. 60—61).

Prireditelji DIS imajo istočasno dve vlogi – vlogo prireditelja iger na srečo in vlogo zbiratelja sredstev za NVO. Različni vlogi sta konfliktni pri delitvi prihodkov prireditelja na sredstva za financiranje NVO in sredstva za nagradni sklad. Glede na konkurenčnost nagradnih skladov klasičnih iger na srečo je z vidika prireditelja iger na srečo potrebno zagotoviti čim večji nagradni sklad, medtem ko je z vidika zbiratelja sredstev za dobroteljske namene potrebno zagotoviti čim večji sklad za financiranje NVO. Velikost posameznega sklada pa je izrednega pomena za potrošnika, ki s sodelovanjem želi zadostiti tako potrebi po igranju kot tudi potrebi po doniranju. Prva potreba od prirediteljev DIS zahteva čim večji nagradni sklad, medtem ko druga zahteva čim večji sklad za financiranje NVO. Slabost prirejanja DIS je torej omejena prilagodljivost potrebam potrošnikov glede na osnovni namen DIS in minimalne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati prireditelji DIS (Baarsma et al., 2007, str. 60—61).

Ugled prireditelja DIS je odvisen tudi od delovanja NVO in zaupanja potrošnikov v njihovo delovanje. Morebitne negativne govorice o NVO lahko negativno vplivajo na delovanje prireditelja, saj prirejanje DIS temelji na medsebojnem sodelovanju prireditelja in NVO. Enako velja tudi v obratni smeri, ko NVO izgubijo zaupanje donatorjev zaradi negativnih govoric o prirediteljskih dobroteljskih iger na srečo (Baarsma et al., 2007, str. 60—61).

Nenamenskost sredstev, ki jih prejema NVO za svoje delovanje, je prednost financiranja iz naslova dobroteljskih iger na srečo, saj NVO niso omejene z načinom porabe prejetih sredstev in lahko lažje uresničujejo svoje poslanstvo. Z vidika potrošnikov pa je nenamenskost sredstev lahko označena tudi kot slabost DIS, saj potrošniki svoje donacije ne morejo nameniti konkretni NVO. Na drugi strani tudi nevladne organizacije, ki prejema sredstva, nimajo informacij o donatorjih, ki dejansko podpirajo njihovo delovanje. Delna rešitev tega problema predstavlja razdelitev prirediteljev DIS glede na vsebinsko področje delovanja NVO, na podlagi česar se potrošniki opredeljujejo za sodelovanje v igrah določenega prireditelja. Na ta način so razdeljene tudi loterije na Nizozemskem, kjer ena loterija financira

humanitarne NVO, medtem ko druga financira športne NVO (Baarsma et al., 2007, str. 60—61).

Majhna prisotnost dobrodelnih iger na srečo v Evropi negativno vpliva na prepoznavnost le-teh in posledično tudi slabo razširjenost med članicami EU. Sprejemanje in uvedba koncepta dobrodelnih iger na srečo v novi državi je praviloma dolgotrajen postopek, saj ima večina držav monopol nad prirejanjem loterijskih iger na srečo. Uvedba DIS pomeni konkurenco državi oziroma državnemu proračunu, zato je postopek sprejemanja tega koncepta toliko bolj zahteven (Baarsma et al., 2007, str. 60—61).

3.3.3 Priložnosti za dobrodelne igre na srečo

Razširjenost dobrodelnih iger na srečo v EU je majhna, saj se trenutno prirejajo le na Nizozemskem, Švedskem, v Nemčiji, Veliki Britaniji, Španiji in na Irskem. Prireditelji se zavedajo priložnosti za širjenje izven meja, vendar so dejanske možnosti za širitev majhne, saj vstop tujega prireditelja navadno ogroža monopolno ureditev iger na srečo in izvajanje nadzora nad trgom iger na srečo s strani države.

Uvedba dobrodelnih iger na srečo pomeni priložnost za tiste države, ki dobrodelnih iger na srečo še nimajo. Z vidika učinkovitosti se priporoča organiziranost na nacionalni ravni zaradi poznavanja trga oziroma poznavanja prirediteljev DIS. Slednji morajo poznati trg zaradi pravilnega odločanja o financiranju aktivnih NVO in poznavanja potrošnikov. Donatorske aktivnosti potrošnikov se namreč hitreje spodbujajo z igrami, ki so namenjene financiranju domačih nevladnih organizacij, ki delujejo na nacionalni ravni. Organiziranost DIS na nacionalni ravni sicer istočasno pomeni slabost organiziranja dobrodelnih iger na srečo na mednarodni ravni, ravno zaradi navedenih prednosti pa Baarsma et al. (2007, str. 63) priporočajo organiziranost DIS na nacionalni ravni.

Povezovanje v mednarodne nagradne igre pomeni priložnost za prireditelje DIS, ki delujejo na nacionalni ravni. Prednost tovrstnega sodelovanja prirediteljev se kaže predvsem v večjem nagradnem skladu oziroma v večjih dobitkih. Slednji so za potrošnike bolj atraktivni, kar se kaže v večjem številu sodelujočih v nagradni igri (na primer evropska loterija *Euromillions*). Večji denarni sklad bi sicer pomenil večjo konkurenčnost DIS v primerjavi z drugimi igrami na srečo, kljub navedenemu pa mnogi ne podpirajo mednarodnih povezovanj na področju iger na srečo, saj v tem vidijo slabost z vidika povečevanja odvisnosti od iger na srečo.

Z uporabo novih tehnologij kot sta internet in mobilna telefonija lahko prireditelji DIS izkoristijo dodatne priložnosti pri trženju svojih storitev. Približevanje potrošnikom s hitrejšim podajanjem informacij o nagradnih skladih in z dostopnejšimi oblikami sodelovanja v igrah na srečo se zagotavlja večja udeležba in večja razpršenost potrošnikov. Kljub navedenim prednostim pa ima uporaba novih tehnologij tudi negativne lastnosti kot sta povečanje odvisnosti od iger na srečo in slabši nadzor države nad prirejanjem iger na srečo.

Stanje na trgu je trenutno neuravnoteženo, saj so le nekatere države legalizirale internetne igre na srečo, medtem ko druge tega področja še niso zakonsko uredile. S širjenjem tujih ponudnikov je tako ogrožena konkurenčnost domačih prirediteljev predvsem v tistih državah, ki prirejanja iger na srečo preko interneta še niso zakonsko omogočile. Z ustrezno zakonsko ureditvijo je potrebno omogočiti izkoriščanje danih priložnosti na področju novih tehnologij in istočasno zagotoviti ustrezen nadzor, ki bi zmanjšal negativni vpliv tovrstnega prirejanja iger na srečo (Baarsma et al., 2007, str. 63—64).

3.3.4 Nevarnosti pri dobrodelnih igrah na srečo

Nevarnosti, ki jih Baarsma et al. (2007, str. 64—65) prepoznavajo pri dobrodelnih igrah na srečo, so vezane predvsem na zakonske omejitve prirejanja DIS, na zagotavljanje optimalne ponudbe na trgu in na preprečevanje odvisnosti od iger na srečo.

Konkurenčna prednost prirediteljev DIS pred prireditelji klasičnih loterijskih iger je ogrožena zaradi zakonskih omejitev pri določanju velikosti nagradnega sklada v posamezni igri. Prihodki od prodaje se pri DIS delijo glede na minimalni odstotek sredstev za financiranje NVO, medtem ko se pri klasičnih loterijskih igrah delijo glede na minimalni odstotek sredstev nagradnega sklada. V nekaterih državah je fleksibilnost prirediteljev DIS omejena tudi s številom žrebanj posamezne igre, kar dodatno prispeva k slabšemu izhodiščnemu položaju prirediteljev dobrodelnih iger na srečo.

Raziskave kažejo, da je prirejanje DIS v posamezni državi optimalno takrat, kadar gre za monopolno ureditev na nacionalni ravni z omejenim številom prirediteljev. Z večanjem števila prirediteljev DIS bi se zmanjšala vsota zbranih sredstev za nevladne organizacije, zato vstop novega ponudnika predstavlja nevarnost tako za obstoječe prireditelje DIS kot tudi za nevladne organizacije, ki se financirajo iz tega naslova.

Igre na srečo so v večini držav urejene tako, da se del sredstev nameni v dobrodelne namene. Posamezne igre se tako ločijo glede na odstotek sredstev za financiranje NVO. V kolikor se osnovni namen DIS med potrošniki ne promovira ustrezno, obstaja nevarnost, da potrošniki zamenjajo klasične igre na srečo z dobrodelnimi igrami na srečo.

Ne glede na dejstvo, da je odvisnost od iger na srečo značilna predvsem za t.i. kratke igre na srečo (angl. *short odds games*), v okviru katerih igralec relativno hitro ugotovi rezultat igre oziroma dobiček (na primer igre na igralnih avtomatih), se nevarnost širjenja odvisnosti od iger na srečo povezuje tudi s prirejanjem DIS. Slednje vpliva na ugled tako klasičnih kot dobrodelnih iger na srečo ne glede na dejstvo, da gre v tem primeru za t.i. dolge igre (angl. *long odds games*), v okviru katerih igralec kasneje izve za rezultat oziroma morebitni dobiček.

Čas, v okviru katerega igralec izve rezultat, je pomembna determinanta, ki vpliva na stimulacijo igralca za nadaljnje sodelovanje v igri. Problem odvisnosti se kot nevarnost

izpostavlja predvsem v tistih državah, ki ne želijo uvesti in zakonsko urediti prirejanje dobrodelnih iger na srečo.

Večina držav ima monopol nad prirejanjem iger na srečo, zato je zakonodaja, ki ureja področje iger na srečo, navadno zelo stroga in ozko opredeljena. Liberalizacija tega tržnega segmenta je vse bolj aktualna, države se zavedajo, da je potrebno slediti novostim in ustrezno prilagajati zakonodajo, kljub temu pa je sprejemanje novosti zahteven in predvsem dolgotrajen postopek. Širitev DIS v druge države je torej odvisna predvsem od političnih in gospodarskih razmer v posamezni državi. Togost države pri sprejemanju novosti in dolgotrajnost postopkov predstavljajo nevarnost, ki lahko negativno vpliva na potencialne investitorje. Upočasnjeno zakonsko prilagajanje tržnim priložnostim posredno negativno vpliva tudi na nevladne organizacije, katerim so ta sredstva namenjena.

Igre na srečo so občutljiva tema za medije predvsem z vidika delitve prihodkov od prodaje storitev. Informacija o pravilni in pravični razdelitvi prihodkov zelo pomembno vpliva na ugled prirediteljev iger na srečo v očeh potrošnikov. Morebitna negativna informacija o delovanju prirediteljev DIS lahko negativno vpliva na število sodelujočih v DIS in posledično tudi na višino zbranih sredstev za financiranje NVO. Negativne informacije pa lahko predstavljajo tudi nevarnost vpletanja države v postopke odločanja o razdelitvi prihodkov od prodaje storitev. Glede na to, da je eden osnovnih namenov DIS financiranje NVO brez vpletanja države, bi to ogrozilo osnovno poslanstvo prirediteljev dobrodelnih iger na srečo.

Večina evropskih držav prepoveduje plačljive internetne igre na srečo, kar je povzročilo pojav in širjenje ilegalne ponudbe iger na srečo. Glede na dostopnost se internetne igre uvrščajo med t.i. kratke igre, ki lahko vplivajo na povečanje odvisnosti od iger na srečo, predvsem med mladimi. Ilegalne igre predstavljajo nevarnost legalnim oblikam iger na srečo ne samo zaradi dostopnosti preko interneta, temveč tudi zaradi neupoštevanja zakonskih omejitev glede nagradnih skladov, višine izplačil in podobno. Vse to negativno vpliva na konkurenčnost obstoječih prirediteljev, na njihov tržni delež in ugled iger na srečo v očeh splošne javnosti. Glede na potrebe potrošnikov je potrebno čim prej zakonsko urediti prirejanje iger na srečo preko interneta in tako omogočiti nadzorovano prirejanje iger na srečo tudi v tej obliki (Baarsma et al., 2007, str. 66).

3.4 Nizozemska – primer dobre prakse za prirejanje dobrodelnih iger na srečo

Nizozemska je ena od 7 držav v EU, v kateri se s prirejanjem dobrodelnih iger na srečo zbirajo sredstva za financiranje nevladnih organizacij oziroma v dobrodelne namene. Glede na dosežene rezultate v višini zbranih sredstev se uvršča tudi med najuspešnejše države.

3.4.1 Struktura trga iger na srečo na Nizozemskem

Trg iger na srečo na Nizozemskem ureja zakon o igrah na srečo oziroma *Wet op de Kansspelen* (v nadaljevanju WOK), ki je v veljavi od leta 1964. Osnovni cilji zakona so ureditev trga iger na srečo in vzpostavitev kontrole nad izvajanjem iger na srečo z namenom preprečevanja odvisnosti od iger na srečo. Med druge cilje sodijo varstvo potrošnikov, saj morajo igre na srečo biti poštene in pregledne, njihovi prireditelji pa neoporečni, preprečevanje pranja denarja, organiziranega kriminala, goljufij in korupcije (Baarsma et al., 2007, str. 11—12).

Zakon je doživel kar nekaj sprememb zaradi potreb po širitvi in liberalizaciji trga. Tako so leta 1974 sprejeli spremembe na področju prirejanja iger v casinojih in prirejanja igre Loto. Zaprtost trga posebnih iger na srečo je namreč povzročila povečanje ilegalnega prirejanja iger na srečo na igralnih avtomatih, posledično pa veliko število odvisnikov od iger na srečo in povečan kriminal. Leta 1986 se je tako trg odprl za prireditelje iger na srečo na igralnih avtomatih izven casinojev, s čimer so uspešno zajezili problem ilegalnega prirejanja. Kasneje so zakon zaznamovale spremembe na področju klasičnih iger na srečo, predvsem z uvedbo dobrodelnih iger na srečo.

Leta 1996 je ustanovljen Urad za igre na srečo, ki je odgovoren za spremljanje in nadzorovanje prirejanja iger na srečo. Vloga urada je svetovalne narave in temelji na zaščiti javnega interesa tako, da na podlagi zbranih podatkov in analiz poroča o stanju na trgu iger na srečo, nima pa prisilne in zavezujoče moči.

Od leta 2003 je nizozemski trg iger na srečo pod okriljem tamkajšnjega ministrstva za pravosodje, ministrstvo za finance pa je v določeni meri vključeno pri državni loteriji in casinojih. Za predhodno ureditev je bila namreč značilna vključenost različnih ministrstev glede na vrsto igre, kar je povzročilo razhajanja pri vodenju in upravljanju koncesionarjev zaradi različnih političnih interesov (Kingma & van Lier, 2006, str. 19—20).

Prirejanje iger na srečo je mogoče na podlagi dodeljene koncesije s strani ministrstva za pravosodje oziroma na podlagi posebnih dovoljenj za prirejanje občasnih klasičnih iger na srečo in posebnih iger na srečo na igralnih avtomatih izven casinojev, ki jih izdajajo župani.

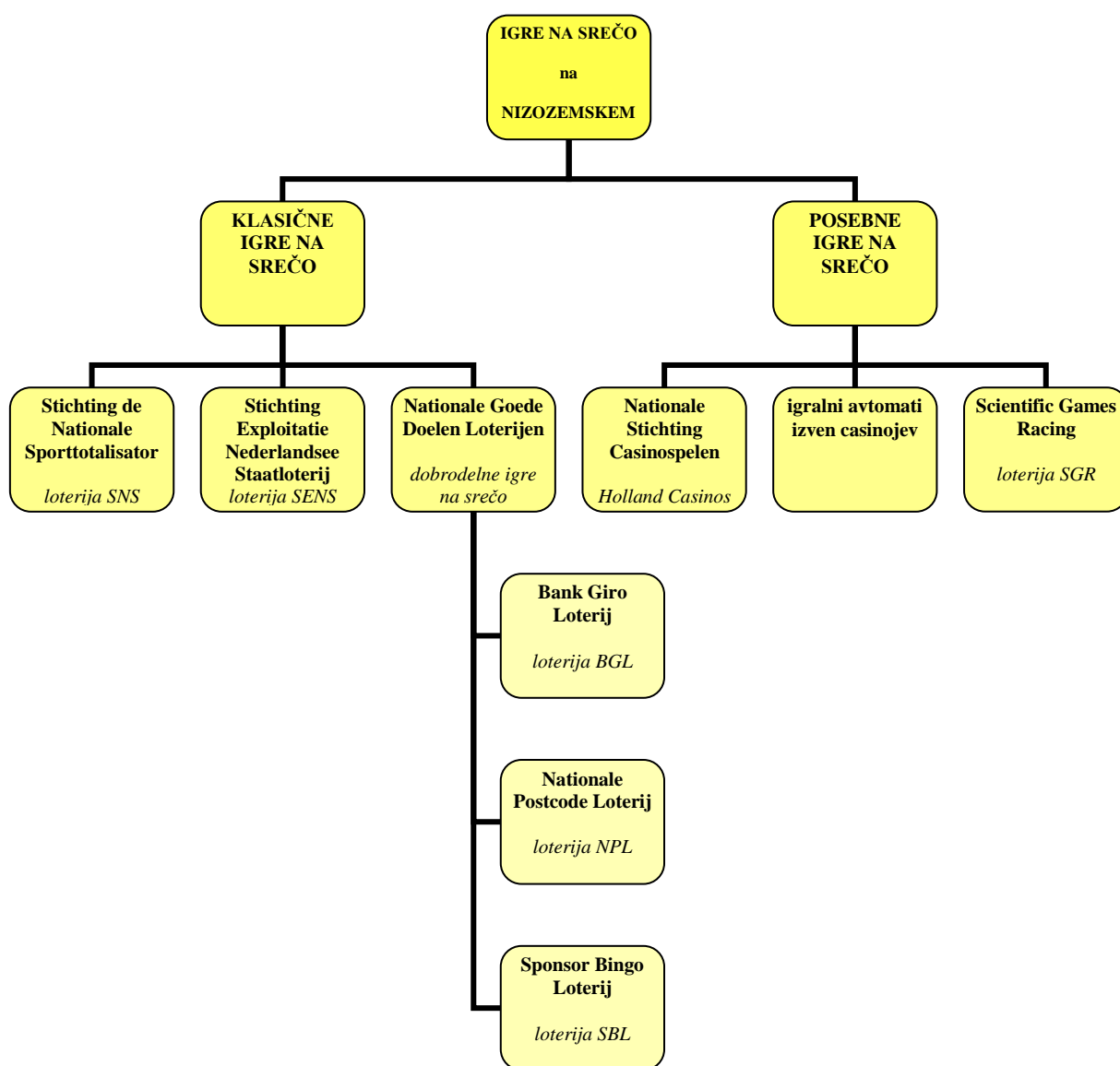
3.4.1.1 Klasične igre na srečo na Nizozemskem

Klasične igre na srečo so loterijske igre, ki se glede na pridobljeno koncesijo razlikujejo v obliki prirejanja, v času trajanja posamezne igre in predvsem v načinu delitve prihodkov od prodaje storitev. Slednji se namreč delijo na sredstva za financiranje NVO, na sredstva za kritje stroškov prireditelja in na sredstva za nagradni sklad. Slika 3 predstavlja strukturo trga iger na srečo na Nizozemskem, ki je razdeljen na posebne in klasične igre na srečo. Kot je razvidno iz slike, so dobrodelne igre na srečo del klasičnih iger na srečo, prirejajo pa jih 3 koncesionarji.

Število koncesij za klasične igre na srečo je omejeno, monopol ohranjata državna loterija *Stichting Exploitatie Nederlandse Staatloterij* (v nadaljevanju loterija SENS) in loterija *Stichting de Nationale Sporttotalisator* (v nadaljevanju loterija SNS) (Baarsma et al., 2007, str. 1—3).

Loterija SENS prireja tedensko igro imenovano Dayzers, mesečno igro imenovano Staatloterij in posebno igro z žrebanjem na Silvestrovo in na Dan kraljice. Srečke je mogoče kupiti na kioskih ali preko interneta, minister za pravosodje pa odloča o maksimalni ceni srečke in o maksimalnem številu žrebanj na leto (13x na leto). Odstotek za nagradni sklad je zakonsko določen, in sicer znaša 60 % prihodkov od prodaje, preostala sredstva pa se razdelijo za kritje stroškov loterije in za državni proračun.

Slika 3: Struktura trga iger na srečo na Nizozemskem

Loterija SNS ima 3 koncesije, in sicer za prirejanje igre Loto, za prirejanje iger s trenutno znanim dobitkom (srečke z dobitki pod premazom) in za organiziranje športnih stav.

Loto je tradicionalna igra, v kateri igralec napove določeno kombinacijo števil. Koncesija za prirejanje te igre se obnavlja vsakih 5 let. Odstotek nagradnega sklada pri lotu je omejen z najnižjo vrednostjo, in sicer 47,5 %. Delež prihodkov od prodaje, ki se namenja financiranju NVO je leta 2006 znašal le 22 %, večina teh sredstev pa je namenjena športnim, zdravstvenim in kulturnim organizacijam. Minister za pravosodje določa končne NVO, ki so upravičene do teh sredstev, in maksimalno število žrebanj na leto, ki znaša približno 70 žrebanj.

Loterija SNS prav tako prireja igre s trenutno znanim dobitkom (igre s srečkami, na katerih se podrgne premaz in ugotovi morebitni dobiček), saj WOK predvideva le eno koncesijo za tovrstne igre. Igre se razlikujejo glede na ceno srečke (med 1 in 10 evrov), glede na vrednost najvišje nagrade (med 25.000 in 500.000 evri) in glede na verjetnost dobitka (med 26 % in 33 %). Minister za pravosodje odloča o maksimalnem številu srečk v okviru ene igre, o maksimalnem številu iger, o maksimalni ceni srečke v okviru določene igre, o oglaševanju ter o razdelitvi sredstev, zbranih s prodajo srečk.

Na področju športnih stav kot so nogometne stave in stave za Formulo 1, kolesarske dirke in druge športne igre WOK predpisuje le eno koncesijo, ki se obnavlja vsakih 5 let. Trenutni koncesionar je loterija SNS, ki prireja igro Toto. Zbrana sredstva so namenjena športnim organizacijam (75 %) in drugim organizacijam na področju zdravja in dobrega počutja ter kulture.

Prirejanje dobrodelnih iger na srečo je prav tako zakonsko omejeno, in sicer zakon predpisuje največ 3 koncesije. Za pridobitev 5-letne koncesije je potrebno izpolniti dva pogoja — namen iger je izključno dobrodelen, najmanjši odstotek sredstev za financiranje NVO pa znaša 50 %. Trenutni prireditelji dobrodelnih iger na srečo so *Bank Giro Loterij* (v nadaljevanju loterija BGL), *Nationale Postcode Loterij* (v nadaljevanju loterija NPL) in *Sponsor Bingo Loterij* (v nadaljevanju loterija SBL). Razlikujejo se glede na vrsto iger in glede na vsebinsko področje nevladnih organizacij, ki jih financira posamezna loterija.

Loterija BGL je ustanovljena leta 1961. V okviru loterije BGL se prirejajo igre s srečkami, katerih številke so številke osebnih ali transakcijskih računov igralcev. Z zbranimi sredstvi loterija financira 39 nevladnih organizacij na področju kulture, številne muzeje, fundacijo Prins Bernhard Cultuurfonds in fundacijo Anne Frank. Leta 2006 so razdelili 51 milijonov evrov, ko so zabeležili približno 830.000 udeležencev (Baarsma et al., 2007, str. 3).

Loterija NPL je ustanovljena leta 1989, ko je uvedla povsem novo obliko loterijske igre. Gre za uvedbo srečk s kodo, ki je sestavljena iz poštne številke (navadno od stalnega prebivališča udeleženca) in številke udeleženca. Izžrebanci so dvojni — imetniki izžrebane poštne številke in imetnik izžrebane celotne kode. Ravno skupno zmagoslavje igralcev enega naselja ali kraja na poseben način povezuje sokrajane, kar pozitivno vpliva tudi na nadaljnje povpraševanje oziroma sodelovanje v igri. Leta 2006 je loterija NPL imela 2,3 milijonov udeležencev, ki so s sodelovanjem prispevali 217 milijonov evrov 53-im dobrodelnim organizacijam na področju razvoja, okolja in človekovih pravic.

Posebnost loterije SBL, ki sredstva zbira za nevladne organizacije s področja zdravja in dobrega počutja, je možnost udeležencev, da z nakupom srečke izberejo organizacijo, ki ji želijo nameniti del vplačanih sredstev. Obstajata namreč dve vrsti srečk – nenamenska, z nakupom katere je delitev sredstev prepuščena loteriji, in namenska, s katero izberejo določeno nevladno organizacijo, ki ji namenjajo prispevek od udeležbe v igri. Zanimivo je, da približno 26 % udeležencev kupuje namenske srečke.

Poleg tega se lahko na loteriji registrirajo različni lokalni klubi s področja zdravja in dobrega počutja in tako postanejo prejemniki sredstev od srečk, ki so jih kupili člani njihovih klubov. Na ta način klubi prevzamejo vlogo promotorja za nakup srečk loterije SBL. Baarsma et al. (2007, str. 3) navajajo, da vsako leto sodeluje od 1.800 do 2.200 klubov, ki so si leta 2006 na ta način razdelili kar 9 milijonov evrov.

WOK omogoča tudi prirejanje občasnih dobredelnih iger na srečo na podlagi dovoljenja župana občine, v kateri se igra prireja. Dovoljenje velja največ 6 mesecev, maksimalna vrednost denarne nagrade pa znaša 4.500 evrov. Ena od petih loterij, ki prireja občasne igre na srečo je *National Gorte Club Actie*. V njej lahko sodelujejo tudi lokalne organizacije in klubi, ki želijo zbrati sredstva za lastno delovanje. Slednje izvedejo tako, da srečke kupijo po 0,50 evra, kasneje pa jih člani organizacij oziroma klubov prodajajo po 2,50 evra. Razlika od prodaje je namenjena organizaciji oziroma klubu sodelujočih članov. Leta 2006 je bilo prodanih 3,5 milijonov srečk, kar pomeni 8,75 milijonov evrov zbranih sredstev, od tega kar 7 milijonov evrov za sodelujoče organizacije in klube.

3.4.1.2 Posebne igre na srečo na Nizozemskem

Kot posebne igre na srečo zakon opredeljuje igre v casinojih, igre na igralnih avtomatih izven casinojev in konjske stave. Za prirejanje posebnih iger na srečo je potrebno pridobiti ustrezno dovoljenje oziroma koncesijo.

Monopol nad prirejanjem iger na srečo v casinojih ima država. Koncesionar *Nationale Stichting Casinospelen* ima neomejeno koncesijo za prirejanje posebnih iger na srečo v casinojih *Holland Casinos*. Za vsako vrsto igre so predpisana minimalna izplačila, in sicer pri igrah s kartami in igrah na ruleti je najmanjši odstotek izplačil za dobitke 90 % vložene denarja, preostala sredstva pa so namenjena proračunu države.

Poleg casinojev WOK posebej opredeljuje prirejanje posebnih iger na srečo na igralnih avtomatih v različnih salonih, hotelih, barih in na primer sejmih. Dovoljenje za namestitev igralnih avtomatov izda župan občine, v kateri so igralni avtomati nameščeni. Število dovoljenj ni omejeno.

Prireditelji posebnih iger na srečo so omejeni z določenimi tehnološkimi zahtevami glede vrste oziroma proizvajalca igralnih avtomatov, glede nastavitve svetlobnih in zvočnih efektov na igralnih avtomatih, glede nastavitve funkcij, ki spodbujajo nadaljnje igranje in podobno.

Naštete omejitve so predpisane z namenom boljšega nadzora in zmanjšanja odvisnosti od iger na srečo. Minimalni odstotek izplačil na igralnih avtomatih znaša 60 % vložnega denarja, istočasno pa je določen tudi maksimalen znesek izgube na uro, in sicer 40 evrov. Prirejanje iger na srečo na igralnih avtomatih izven casinojev je edina komercialna oblika iger na srečo, v okviru katerih prireditelji po izplačilu dobitkov obdržijo ves izkupiček.

Koncesijo za organiziranje stav na konjskih dirkah ima *Scientific Games Racing*, odstotek nagradnega sklada znaša kar 72 %, približno 10 % zbranih sredstev pa se namenja financiranju konjeniških športov.

3.4.2 Dobrodelne igre na srečo na Nizozemskem

Dobrodelne igre na srečo na Nizozemskem predstavljajo zelo uspešen način zbiranja sredstev za dobrodelne namene oziroma za financiranje nevladnih organizacij. Leta 2007 so dobrodelne loterije na Nizozemskem razdelile več kot 315 milijonov evrov 130-im nevladnim organizacijam (Van Lier & Santacreu, 2008, str. 13—14).

Ključ za tovrsten uspeh leži v uresničevanju osnovnega namena dobrodelnih loterij, ki ni povečanje števila loterij zaradi povečanja ponudbe iger na srečo, temveč je zagotovitev alternativnega vira za financiranje nevladnih organizacij in reševanje ključnih globalnih vprašanj kot so človekove pravice in njihova promocija, manjšanje revščine v državah tretjega sveta in zaščita ter ohranitev narave in okolja.

Po mnenju Van Lier in Santacreu (2008, str. 14—15) je za uspešno delovanje dobrodelne loterije oziroma uspešno zbiranje sredstev za nevladne organizacije potrebno zagotoviti izpolnjevanje naslednjih 3 pogojev: minimalni odstotek sredstev za NVO, neodvisnost pri razdeljevanju sredstev in nenamenskost teh sredstev.

Odstotek zbranih sredstev za nevladne organizacije mora znašati najmanj 40 %. Na Nizozemskem je ta odstotek zakonsko predpisan in znaša kar 50 %, medtem ko v drugih državah temu ni tako. Na Švedskem zakon določa le, da mora dobrodelna loterija nameniti »primeren znesek« za NVO, najnižji odstotek pa dejansko ni predpisan.

Dobrodelna loterija je lahko le pravna oseba zasebnega prava, ki neodvisno odloča o financiranju nevladnih organizacij in jim kot zanesljiv partner zagotavlja trajno institucionalno podporo. Sredstva zbrana v okviru DIS dejansko pomenijo za nevladne organizacije dodaten vir financiranja in ne nadomestni vir za državne pomoči. Politično stanje v državi ne sme vplivati na razdeljevanje sredstev DIS, saj bi s tem ogrozili nepretrganost v zagotavljanju sredstev in posledično tudi delovanje financiranih nevladnih organizacij.

Sredstva, ki so namenjena financiranju NVO morajo biti nenamenska, saj gre za t.i. institucionalno podporo NVO in ne podporo konkretnim projektom oziroma programom. Glavni problem pri financiranju NVO je pridobivanje sredstev za osnovno dejavnost

organizacije, saj so razpoložljiva sredstva navadno namenjena konkretnim projektom, ki niso nujno povezani z osnovnim poslanstvom NVO. Zato je namen dobrodelnih iger na srečo ravno zagotavljanje nenamenskih sredstev, ki jih upravičenci lahko porabijo po lastni presoji in glede na lastne potrebe. S tem se odpravlja ključni problem financiranja nevladnih organizacij oziroma problem uresničevanja lastnega poslanstva.

3.4.2.1 Začetek dobrodelnih loterij na Nizozemskem

Nevladne organizacije so pomemben segment vsake družbe in s svojim delovanjem v splošne, družbeno koristne namene pokrivajo skoraj vsa področja družbenega delovanja. Izvajanje njihovega poslanstva je odvisno predvsem od razpoložljivih virov financiranja, ki so glede na naraščajoče potrebe v okolju vse bolj omejeni. Ravno nestanovitnost in omejenost sredstev za NVO sta spodbudila 4 nizozemske podjetnike k iskanju t.i. »denarnega avtomata za dobrodelne namene« (angl. *money machine for good causes*), s katerim bi zagotovili trajno financiranje NVO. Rezultat iskanja t.i. »win-win« situacije, v kateri so vsi udeleženci zmagovalci, je prva dobrodelna loterija na Nizozemskem – loterija NPL. Leta 1989 jo je ustanovilo podjetje *Novamedia*.

Koncept dobrodelnih iger na srečo se je na Nizozemskem prvič uporabil v akciji zbiranja sredstev za podporo beguncem na Nizozemskem, ki jo je organizirala loterija NPL. Tako je 20. decembra 1989 130.000 otrok hodilo od gospodinjstva do gospodinjstva in zbiralo prijave za sodelovanje v novi loterijski igri. Posebnost te igre je t.i. dvojna možnost za dobitek, saj je koda loterijske srečke sestavljena iz poštne številke kraja (navadno kraja udeleženca) in številke udeleženca. Zmagovalci so tako lastnik izžrebane osebne številke in lastniki srečk s poštno številko izžrebanega kraja. Skupna zmaga prebivalcev izžrebanega kraja oziroma naselja je novost loterije NPL, ki na poseben način povezuje krajane, istočasno pa deluje kot magnet za nadaljnje sodelovanje v dobrodelnih igrah na srečo.

Način igranja je zelo preprost. Udeleženci se preko interneta ali posebnih prijavnih prijavijo tako, da poleg osebnih podatkov določijo število srečk, s katerimi želijo sodelovati v žrebanjih. Glede na to, da se nagrada izžrebanega kraja deli sorazmerno s številom prodanih srečk v tem kraju, si posamezen udeleženec lahko poveča delež dobitka tako, da kupi več srečk. Srečke se na podlagi prijave za vsak mesec plačujejo vnaprej, in sicer z direktnimi odtegljaji z osebnega računa vse do preklica sodelovanja. Na ta način se zagotavlja redno sodelovanje v dobrodelnih igrah na srečo oziroma stabilnost prilivov za financiranje NVO. Danes več kot četrtina prebivalcev Nizozemske sodeluje v dobrodelnih igrah na srečo (Kuhn, Kooreman, Soetevent & Kapteyn, 2010, str. 1).

Loterija NPL polovico prihodkov od prodaje srečk namenja financiranju NVO s področja razvoja, okolja in človekovih pravic. *Novamedia* je kasneje prevzela tudi loterijo BGL in SBL in tako s prirejanjem dobrodelnih iger na srečo pokrila financiranje nevladnih organizacij tudi z drugih vsebinskih področij.

V prvem letu je loterija NPL zbrala 4,1 milijon evrov le za 3 nevladne organizacije, ki so podpisale pogodbo o financiranju za 30 let (gre za organizacije *VluchtelingWerk Nederland*, *Natuurmonumenten* in *Oxfam Novib*) (Van Lier & Santacreu, 2008, str. 19—23). Glede na to, da je šlo za novo obliko financiranja, se večina nevladnih organizacij ni prijavila za financiranje v okviru dobrotelčnih iger na srečo. Številne so se bale, da bodo s pristopom k loteriji izgubile zaupanje dotedanjih financierjev in posledično tudi njihove prispevke, medtem ko druge organizacije niso želele tvegati pridobljenega ugleda v primeru morebitnega neuspeha loterije.

Uspeh loterije NPL je že v 5 letih presegel vsa pričakovanja. Promet se je dvignil z začetnih 7 milijonov evrov na 177 milijonov evrov, število NVO, ki so vložile prošnjo za financiranje, pa je naraslo na 57. Slednje prejemajo redne letne prispevke, številne manjše nevladne organizacije pa prispevke prejemajo posredno, v okviru Fundacije DOEN.

3.4.2.2 Fundacija DOEN

Loterija NPL je leta 1991 ustanovila Fundacijo DOEN z namenom financiranja manjših NVO, ki ne morejo izpolniti zahtevnih pogojev za neposredno financiranje s strani loterije. Fundacija DOEN prejema del zbranih sredstev loterije NPL in kot podaljšana roka loterije skrbi za financiranje manjših NVO. Od leta 1998 Fundacija DOEN prav tako prejema letni prispevek od loterije SBL, in sicer za financiranje manjših NVO s svojega vsebinskega področja, od leta 2004 pa prispevek za svoje NVO plačuje tudi loterija BGL.

Področja, ki jih financira Fundacija DOEN so odvisna od prispevkov posamezne loterije. V okviru letnega prispevka s strani loterije BGL fundacija financira manjše NVO s področja kulture. Dejansko gre za različne oblike podpor NVO v obliki donacij, posojil ali izdanih garancij, s katerimi NVO lažje uresničujejo zastavljene cilje. Številne majhne organizacije, ki so s svojim delovanjem pričele s pomočjo Fundacije DOEN so kasneje postale tudi neposredne prejemnice sredstev s strani loterij NPL, SBL oziroma BGL.

3.4.2.3 Fundacija DREAM

Dobrotelne loterije z dolgoročnim financiranjem nudijo institucionalno podporo tako večjim NVO kot tudi manjšim NVO preko fundacije DOEN. Leta 2009 je ustanovljena Fundacija DREAM, katere osnovni namen je zbiranje sredstev za financiranje t.i. sanjskih projektov nevladnih organizacij, prejemnic sredstev v okviru DIS.

Sredstva se zbirajo iz naslova dobrotelčnih iger na srečo tako, da NVO, ki ima z dobrotelčno loterijo sklenjeno pogodbo o dolgoročnem financiranju v višini najmanj milijon evrov na letni ravni, prispeva Fundaciji DREAM določen odstotek prejetih sredstev.

Vlogo za financiranje svojega sanjskega projekta lahko predloži le nevladna organizacija, ki dejansko plačuje prispevek Fundaciji DREAM. Vsako leto se izžreba najmanj en projekt v

vrednosti najmanj 6 milijonov evrov. Februarja 2010 so izbrali prvi projekt, ki je od Fundacije DREAM prejel 6,250.000 evrov. Gre za projekt nevladne organizacije *Het Zeeuwse Landschap*, ki bo svoj sanjski projekt uresničila na obali Nove Zelandije, kjer bodo zgradili laboratorij oziroma testno okolje, ki združuje varstvo okolja, gospodarske interese in naravno lepoto (Novamedia, 2010).

3.4.2.4 Delitev sredstev v okviru dobrodelnih iger na srečo

Nevladne organizacije, ki se bodo financirale v okviru dobrodelnih iger na srečo, enkrat na leto izbere nadzorni odbor posamezne loterije. Člani odbora pregledajo prispele vloge za financiranje in izberejo le tiste, ki izpolnjujejo zahtevane pogoje.

Prvi izmed pogojev je delovanje organizacije na vsebinskem področju, ki ga financira pristojna loterija. NPL financira nevladne organizacije, ki delujejo na področju razvojnega sodelovanja in človekovih pravic, na področju zaščite narave in okolja ter na področju sociale. Loterija SBL je pristojna za financiranje nevladnih organizacij s področja zdravja in dobrega počutja, medtem ko loterija BGL podpira organizacije s področja kulture.

Naslednji pogoj za pridobitev sredstev v okviru dobrodelnih iger na srečo je stabilnost organizacije, ki se odraža v številu članov v organizaciji, v preteklih izkušnjah pri iskanju sredstev in v vodenju civilnega dialoga. Prednost imajo NVO, ki zastopajo javni interes in ne organizacije, ki so pod kakršnimkoli političnim vplivom. Prav tako je eden izmed pogojev delovanje na nacionalni ravni, saj so udeleženci dobrodelnih iger na srečo iz različnih koncev države.

Glede na to, da gre za trajna in relativno obsežna sredstva (najnižja donacija s strani NPL znaša 500.000 evrov, medtem ko najnižja donacija s strani loterij SBL in BGL znaša 200.000 evrov), želijo loterije preprečiti odvisnost NVO izključno od loterijskih donacij. Zato je velikost donacije odvisna od velikosti sredstev, ki jih je organizacija zbrala v preteklem letu, in sicer maksimalna donacija znaša polovico zbranih sredstev v preteklem letu (za najnižjo, donacijo pri loteriji NPL mora upravičenec tako zbrati najmanj milijon evrov) (Novamedia, 2010).

Glede na to, da je dobrodelnost osnovno vodilo dobrodelnih loterij, je ta dejavnik ključnega pomena tudi pri izboru upravičenca. Potrdilo CBF (angl. *Central Bureau of Fundraising*) omogoča potencialnemu upravičencu dodatne možnosti za pridobitev zaupanja loterije, kar pa ni pogoj za pridobitev sredstev. Potrdilo izdaja neodvisna fundacija za zbiranje sredstev, ki izvaja nadzor nad zbiranjem sredstev s strani NVO.

Osnovni namen zbiranja sredstev v okviru dobrodelnih iger na srečo je zagotavljanje nenamenskih sredstev za institucionalno podporo NVO in uresničevanje njihovega poslanstva. Enkrat na leto pa dobrodelne loterije sredstva namenijo posebnim projektom oziroma kampanjam. Leta 2005 je bila tako izžrebana kampanja HIER za ozaveščanje

javnosti glede klimatskih sprememb in njihovih posledic. Kampanjo je izvajalo 38 nevladnih organizacij, vrednost kampanje, ki jo je financirala loterija NPL, je znašala 16,2 milijona evrov (en evro za vsakega prebivalca Nizozemske).

Namensko financiranje je torej izjema, s katero dobrodne loterije krepijo svojo vlogo katalizatorja posebnih projektov oziroma pobud, s čimer še bolj utrjujejo svoj položaj in zaupanje NVO ter celotne splošne javnosti. Po besedah Billa Clintona, nosilca kampanje za zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida (angl. *Clinton Climate Initiative*), je vloga dobrodnelnih loterij zelo pomembna, saj pozitivno vpliva na večanje števila NVO in na prebivalce, ki s povprečnimi prihodki lahko sodelujejo v dobrodnelnih igrah na srečo in na ta način zagotavljajo izvajanje dobrodnelnih aktivnosti NVO oziroma izvajanje tako velikih projektov NVO (Van Lier & Santacreu, 2008, str. 22).

Dobrodne loterije z nenamenskimi sredstvi zagotavljajo institucionalno podporo NVO, trajnost teh sredstev pa je zagotovljena z večletnimi pogodbami o financiranju NVO. Pogodbe so navadno sklenjene za obdobje 5-ih let, v njih pa je določen delež sredstev, ki ga prejme pogodbeni NVO v okviru 12 žrebanj na leto. Po preteku pogodbe o financiranju, se izvede evalvacija delovanja NVO in objavijo rezultati, ki jih je s sredstvi dobrodnelnih iger na srečo dosegla nevladna organizacija.

3.4.2.5 Partnerstvo med dobrodnelnimi loterijami in nevladnimi organizacijami

Glavni cilj dobrodnelnih loterij je zbiranje sredstev za institucionalno financiranje NVO. Glede na to, da gre za trajna in nenamenska sredstva, je zelo pomembno, da imata loterija in NVO partnerski odnos, ki ne temelji zgolj na finančnih (Van Lier & Santacreu, 2008, str. 14–17). Multiplikativni efekt partnerskega odnosa loterij in NVO se ne kaže le v povečevanju zbranih sredstev, temveč tudi v povečevanju ugleda tako loterij kot tudi nevladnih organizacij (Van Lier & Santacreu, 2008, str. 21).

Uspešnost dobrodnelnih iger na srečo na Nizozemskem je nedvomno povezana z dobrim tržnim komuniciranjem loterij, in sicer z različnimi oblikami oglaševanja in dobrimi odnosi z javnostmi. Predstavniki loterij z rednim obiskovanjem nevladnih organizacij in spremljanjem njihovega delovanja izkazujejo zanimanje za delovanje svojih partnerjev in istočasno povečujejo zaupanje potrošnikov ne samo v loterije, temveč tudi v nevladne organizacije. Z dokumentiranjem in oglaševanjem konkretnih dosežkov NVO pozitivno vplivajo na ugled obeh. Slednji je za loterije pomemben z vidika večanja števila sodelujočih v DIS, kar istočasno vpliva na povečanje sredstev za financiranje NVO. Ugled NVO pa je prav tako pomemben element za pridobivanje dodatnih sredstev iz drugih virov financiranja (Van Lier & Santacreu, 2008, str. 21).

Posebno medijsko pozornost je loterija NPL pridobila s televizijskimi oddajami v živo, ki jih vodijo slavne osebe in v okviru katerih potekajo žrebanja ter predstavitve tako izžrebancev kot tudi nevladnih organizacij, ki se financirajo v okviru dobrodnelnih iger na srečo. S tem je

loterija NPL zagotovila še večjo transparentnost pri uresničevanju svojega namena, s čimer se je povečalo zaupanje udeležencev v DIS.

Kot primer uspešnega partnerstva avtorici navajata (2008, str. 20—21) organizacijo *Amnesty International* na Nizozemskem, ki sredstva iz naslova DIS prejema že od leta 1996. Prednost financiranja v okviru DIS je predvsem nenamenskost sredstev, ki organizaciji omogoča porabo prejetih sredstev glede na lastne potrebe, posledično pa tudi neodvisnost in nepristranskost v delovanju. Slednje je namreč razlog, zakaj *Amnesty International* na Nizozemskem ne prejema sredstev iz državnih virov niti od političnih strank. Sredstva prejema predvsem v obliki članarin, bistven delež sredstev pa predstavlja podpora s strani loterije NPL, ki na letni ravni znaša 4 milijone evrov.

4 IGRE NA SREČO V SLOVENIJI

4.1 Struktura trga iger na srečo v Sloveniji

Prirejanje iger na srečo v Republiki Sloveniji ureja Zakon o igrah na srečo (Ur. l. RS, št. 27/1995), ki je bil sprejet v letu 1995 ter noveliran v letih 2001, 2003 in 2010. ZIS določa, da je prirejanje iger na srečo izključna pravica Republike Slovenije, igre na srečo pa lahko v Sloveniji prirejuje le gospodarske družbe, ki pridobijo koncesijo Vlade Republike Slovenije.

ZIS opredeljuje dve temeljni vrsti iger na srečo – klasične in posebne igre na srečo.

4.1.1 Klasične igre na srečo

Klasične igre na srečo so tradicionalne igre, v okviru katerih se prirejujejo t.i. številčne loterije, loterije s trenutno znanim dobitkom, kviz loterije, lota, tombole, športne napovedi, športne stave, srečelovi in druge podobne igre.

Za občasno prirejanje klasičnih iger na srečo je potrebno pridobiti ustrezno dovoljenje, medtem ko je za trajno prirejanje potrebno pridobiti koncesijo. Za izdajo dovoljenj in koncesij je pristojen Urad za nadzor prirejanja iger na srečo (v nadaljevanju UNPIS), ki istočasno opravlja tudi nadzor nad prirejanjem iger na srečo v Sloveniji.

4.1.1.1 Občasne klasične igre na srečo

Prirejanje občasnih klasičnih iger poleg ZIS podrobneje ureja Uredba o določitvi društev in neprofitnih humanitarnih organizacij, ki smejo občasno prirejevati klasične igre na srečo in o kriterijih za občasno prirejanje klasičnih iger na srečo (Ur. l. RS, št. 70/2000). Uredba določa kdo so upravičeni prireditelji občasnih iger, pravila glede vrednosti in cene srečk, vrednosti dobitkov in načina žrebanja.

Občasni prireditelji lahko le enkrat na leto na podlagi dovoljenja s strani UNPIS-a priredijo številčno loterijo, tombolo ali srečelov z enim žrebanjem. Z novelo ZIS leta 2003 so se možnosti prirejanja razširile za prireditelje tekmovanj s kopitarji, ki lahko na leto zaprosijo oziroma pridobijo največ 25 dovoljenj za prirejanje stav na kasaških tekmovanjih v lastni režiji.

Dovoljenje za prirejanje občasnih iger lahko pridobijo društva, ki delujejo v javnem interesu. Druga društva, ki tega statusa nimajo, pa lahko pridobijo dovoljenje le za prirejanje tombole ali srečelova v okviru enodnevnega kulturnega ali zabavnega programa. Pridobitev statusa za delovanje v javnem interesu ureja Zakon o društvih (Ur. l. RS, št. 61/2006), o podelitvi statusa pa odloča ministrstvo, pristojno za področje, na katerem društvo deluje.

V primeru prirejanja občasnih iger, katerih skupna vrednost srečk za prireditev tombole oziroma srečelova v okviru kulturnega ali zabavnega programa ne presega zneska določenega s strani Ministrstva za finance (leta 2009 je ta znašala 5.000 evrov), oziroma v primeru iger, katerih vrednost posameznega dobitka ne presega zneska, od katerega se plačuje davek na dobitke od iger na srečo (slednji je v letu 2009 znašal 300 evrov), dovoljenja ni potrebno pridobiti.

Prireditelj na področju športa mora od prihodkov, doseženih s prodajo srečk, zmanjšanih za izplačane dobitke, plačati 5 % Fundaciji za šport (v nadaljevanju FŠO), prireditelj z drugih področij pa 5 % Fundaciji za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij (v nadaljevanju FIHO). Zakon prav tako omejuje porabo zbranih sredstev, in sicer jih prireditelj lahko porabi izključno za financiranje osnovne dejavnosti, določene v ustanovnem aktu organizacije.

Podatki na spletnem naslovu UNPIS-a kažejo, da v letu 2008 in 2009 niso izdali nobenega dovoljenja za občasno prirejanje klasičnih iger na srečo, v letu 2010 pa so izdali 24 dovoljenj samo za stave na kasaških igrah (UNPIS, 2010c). Iz podatkov je mogoče sklepati, da so občasne igre, ki jih organizirajo nevladne organizacije, le tiste, za katere ni potrebno pridobiti dovoljenja.

4.1.1.2 Trajne klasične igre na srečo

Za prirejanje trajnih klasičnih iger na srečo mora prireditelj upoštevati določbe ZIS in Uredbo o podrobnejših pogojih, ki jih mora izpolnjevati prireditelj pri trajnem prirejanju klasičnih iger na srečo ki določa tehnične, prostorske in kadrovske pogoje za izvajanje te dejavnosti (Ur. l. RS, št. 70/2000).

Trajne klasične igre na srečo sme prirejati le delniška družba, ki ima sedež v Sloveniji. Za pridobitev koncesije mora prireditelj izpolniti predpisane tehnične, prostorske in kadrovske pogoje ter zagotoviti premoženje za izplačevanje dobitkov in izpolnjevanje drugih obveznosti

v zvezi igrami. O dodelitvi koncesije odloča Vlada RS, koncesijsko pogodbo s prirediteljem pa sklene minister, pristojen za finance.

Koncesija se dodeljuje za vsako klasično igro posebej in ne na ravni prireditelja. Prva koncesijska pogodba se sklene za največ 10 let, nato pa se lahko večkrat podaljša, in sicer vsakokrat za 5 let. V Sloveniji trenutno delujeta dva prireditelja trajnih klasičnih iger – Loterija Slovenije in Športna loterija.

Loterija Slovenije ima 2 koncesiji za številčni loteriji Loto in Astro, 3 koncesije za igre s trenutno znanim dobitkom kot so Ekspres loterija, Izredna srečka in Kviz srečka ter 2 koncesiji za tomboli 3x3 plus 6 in Deteljica.

Po podatkih iz poročila Loterije Slovenije za leto 2009 je igra Loto še vedno najbolj priljubljena med klasičnimi igrami. Od 110,3 milijona realiziranega prometa v letu 2009, predstavlja igra Loto kar 87-odstotni delež, medtem ko je na drugem mestu Izredna srečka s 7-odstotnim deležem klasičnih iger na srečo (Loterija Slovenije, 2010).

Od leta 2005 do leta 2008 beleži Loterija Slovenije nenehno rast, še posebej v letu 2008, ko je v primerjavi s predhodnim letom dosegla za skoraj 32 % večji promet. Leta 2009 pa je zaradi gospodarske krize in posledično padca kupne moči promet Loterije Slovenije padel za 7 % glede na leto 2008. V letnem poročilu za leto 2009 Loterija Slovenije napoveduje, da bodo največje posledice gospodarske krize občutili v letu 2010 (Loterija Slovenija, 2010).

Športna loterija je ustanovljena leta 1995 z namenom zbiranja finančnih sredstev za dejavnosti športnih, invalidskih in humanitarnih organizacij v Sloveniji. Tako kot Loterija Slovenije v okviru svojih storitev ponuja srečke, glavni delež pa predstavljajo športne stave.

Na spletni strani UNPIS-a je razvidno, da ima Športna Loterija 6 koncesij za prirejanje iger E-igra, Hitra srečka, Prve stave, Olimpijska srečka, Petica in Polo (UNPIS, 2010b). Prodaja iger se izvaja tako na samopostrežnih terminalih kot tudi preko interneta in drugih telekomunikacijskih sredstev.

4.1.2 Posebne igre na srečo

Posebne igre na srečo ZIS opredeljuje kot igre, ki jih igrajo igralci proti igralnici ali drug proti drugemu na posebnih igralnih mizah s kroglicami, kockami ali kartami, na igralnih panojih ali na igralnih avtomatih ter stave. Posebne igre na srečo se prirejajo v igralnicah, kjer so dovoljene vse vrste posebnih iger na srečo, in sicer igre na igralnih mizah in igralnih panojih ter igre na igralnih avtomatih. Posebne igre na srečo se prirejajo tudi v igralnih salonih, kjer so dovoljene le igre na igralnih avtomatih z omejitvijo do največ 200 igralnih naprav.

Število koncesionarjev oziroma koncesij je zakonsko omejeno, in sicer se lahko dodeli največ 15 koncesij za prirejanje posebnih iger na srečo v igralnicah in največ 45 koncesij za

prirejanje posebnih iger na srečo v igralnih salonih. Na spletni strani UNPIS-a je razvidno, da je do junija 2011 podeljenih 9 koncesij za igralnice in 33 koncesij za igralne salone (UNPIS, 2010a).

4.2 Financiranje nevladnih organizacij iz naslova iger na srečo v Sloveniji

Igre na srečo predstavljajo eno izmed oblik zabave, ki se od nekdanj uporabljajo tudi kot orodje za zbiranje sredstev v dobrodelne namene. Gre torej za področje, s pomočjo katerega lahko država pomembno prispeva k sistemskemu razvoju nevladnih organizacij v Sloveniji in zagotovi njegovo stabilnejše delovanje.

ZIS tako predpisuje davčne obremenitve za prireditelje iger na srečo, s katerimi se zagotavljajo sredstva za financiranje proračuna Slovenije, lokalnih proračunov občin v primeru posebnih iger na srečo in nevladnih organizacij preko FIHO in FŠO. V skladu z zakonom morajo prireditelji iger na srečo obračunavati in plačevati davek od iger na srečo in koncesijsko dajatev. Davčna obremenitev je različna glede na vrsto igre, za katero je izdano dovoljenje oziroma koncesija.

4.2.1 Davek od iger na srečo

Davek od iger na srečo je v celoti prihodek proračuna Republike Slovenije, določa pa ga Zakon o davku od iger na srečo (Ur. l. RS, št. 57/1999, 85/2001; v nadaljevanju ZDIS). Osnova za obračun davka se ugotavlja za vsako vrsto iger posebej, na podlagi razlike med vrednostjo vseh vplačil za udeležbo v igri, zmanjšano za vsa izplačila dobitkov. Klasične igre so obdavčene s 5 % davkom, medtem ko davek za posebne igre na srečo v igralnicah in igralnih salonih znaša 18 % davčne osnove. Na trgu iger na srečo v Sloveniji prevladujejo posebne igre na srečo, kar je razvidno iz Tabele 4, ki kaže zneske vplačanih davkov pri posamezni vrsti igre, pri čemer je potrebno upoštevati, da je davek klasičnih iger na srečo za 3,6-krat nižji od davka posebnih iger na srečo.

Tabela 4: Davek od iger na srečo v obdobju 2002—2009 (v mio evrih)

Leto	Klasične igre (5 %)		Posebne igre (18 %)	Skupaj
	Znesek	% celotnega davka		
2002	2,2	6,75	30,4	32,6
2003	1,9	4,82	37,5	39,4
2004	2,5	5,05	47,0	49,5
2005	2,7	4,55	56,7	59,4
2006	2,8	4,31	62,1	64,9
2007	3,0	4,47	64,1	67,1
2008	3,7	5,69	61,3	65,0
2009	3,7	6,05	57,5	61,2

Vir: Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji, 2010, str. 13.

Iz podatkov v tabeli 4 lahko ugotovimo, da je davek od klasičnih iger na srečo v letu 2009 za 68 % večji od tistega v letu 2002, medtem ko je skupni znesek davka od iger na srečo v letu 2009 za skoraj 88 % večji od skupnega zneska v letu 2002. V povprečju delež davka klasičnih iger na srečo predstavlja 5,21 % celotnega davka od iger na srečo.

V obdobju preteklih 8-ih let se je slovenski trg iger na srečo razvijal s pozitivnim trendom tako pri prirejanju klasičnih kot tudi posebnih iger na srečo. Zaradi posledic krize v gospodarstvu oziroma manjše kupne moči je promet v letu 2009 rahlo upadel na obeh področjih, glavne posledice krize pa pričakujejo šele v letu 2010.

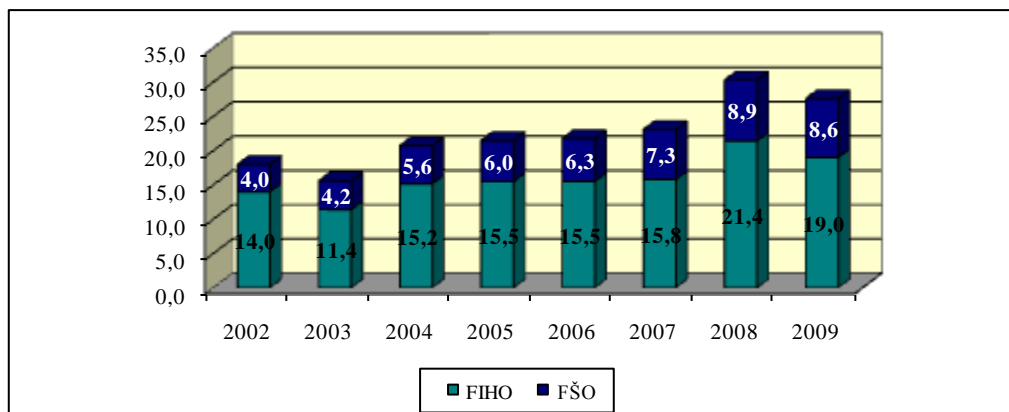
4.2.2 Koncesijske dajatve od iger na srečo

Koncesijska dajatev od iger na srečo je različna glede na vrsto klasične igre, od katere je odvisna tudi delitev koncesijskih dajatev na upravičence.

Koncesijsko dajatev za trajne klasične igre na srečo določa Vlada RS s sklepom o dodelitvi koncesije za posamezno igro. Stopnje koncesijskih dajatev znašajo med 25 % in 45 % od prejetih vplačil, zmanjšanih za izplačane dobitke, koncesijske dajatve pa glede na ZIS v celoti pripadajo fundacijama FIHO in FŠO.

Delitev koncesijskih dajatev med obema fundacijama je odvisna od vrste klasične igre na srečo, znesek pa od uspešnosti prirejanja le-te. Tako za financiranje dejavnosti invalidskih in humanitarnih NVO prejema FIHO 80 % koncesijskih dajatev od številčnih loterij, loterij s trenutno znanim dobitkom in lota, 20 % koncesijskih dajatev pa iz naslova prirejanja športnih napovedi, športnih stav in kviz loterij (FŠO prejema ravno obratni delež od naštetih vrst iger). Iz Slike 4 je razvidno, da FIHO prejema znatno večja sredstva, kar lahko pripišemo popularnosti klasične igre Loto, ki spada med številčne loterije, od katerih fundacija FIHO prejema 80 % koncesijskih dajatev.

Slika 4: Koncesijska dajatev od klasičnih iger na srečo v obdobju 2002—2009 po upravičencih (v mio evrih)

Vir: Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji, 2010, str. 15.

Koncesionarji, ki prirejajo posebne igre na srečo v igralnicah plačujejo koncesijsko dajatev za igre na igralnih avtomatih v skladu s progresivno lestvico od 5 % do 20 %, za vse ostale igre pa 5 %. Tisti, ki posebne igre na srečo prirejajo v igralnih salonih, plačujejo koncesijsko dajatev po stopnji 20 %. Osnovo za obračun koncesijske dajatve predstavlja razlika med vplačili v igro in izplačanimi dobitki, pri igrah, ki jih igrajo igralci drug proti drugemu, pa osnovo predstavlja prihodek oziroma provizija koncesionarja (Ur. l. RS, št. 27/1995).

Koncesijska dajatev od prirejanja posebnih iger na srečo se v deležu 47,8 % nameni v državni proračun za razvoj in promocijo turizma, v deležu 47,8 % lokalnim skupnostim v zaokroženem turističnem območju za ureditev prijaznejšega okolja turistično infrastrukturo, po 2,2 % koncesijske dajatve pa se nameni fundacijama FIHO in FŠO.

Glede na to, da so koncesijske dajatve odvisne tako od vrste igre kot tudi realiziranega prometa (v primeru progresivne lestvice pri dajatvah za igralnice), lahko ugotovimo le delež koncesijskih dajatev iz naslova klasičnih iger glede na skupni znesek koncesijskih dajatev v posameznem letu. V povprečju je slednji znašal 32,59 %, kar je razvidno iz Tabele 5.

Tabela 5: Koncesijska dajatev od iger na srečo v obdobju 2002—2009 (mio evrov)

Leto	Klasične igre		Posebne igre	Skupaj
	Znesek	% celotnega davka		
2002	18,6	37,50	31,0	49,6
2003	15,6	30,59	35,4	51,0
2004	20,8	34,15	40,1	60,9
2005	21,5	30,37	49,3	70,8
2006	21,8	28,39	55,0	76,8
2007	23,1	28,66	57,5	80,6
2008	30,3	35,90	54,1	84,4
2009	27,6	35,16	50,9	78,5

Vir: Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji, 2010, str. 13—14.

Iz strategije (2010, str. 13) je razvidno, da je davčna obremenitev (davek od iger na srečo in koncesijska dajatev) doseženega bruto prihodka od iger na srečo za leto 2009 znašala za klasične igre na srečo od 30 % do 50 %, za posebne igre na srečo, ki se prirejajo v igralnicah, od 23 % do 32,4 %, za posebne igre na srečo, ki se prirejajo v igralnih salonih, pa 38 %.

Iz strategije (2010, str. 14) prav tako izhaja, da se je povprečna davčna obremenitev za klasične igre na srečo v primerjavi s posebnimi igrami na srečo v zadnjih 3 letih v povprečju zvišala za 11 %. Glede na sistem delitve koncesijskih dajatev je takšen dvig zanimiv predvsem za fundaciji FIHO in FŠO, ki si delita celotno koncesijsko dajatev iz naslova klasičnih iger na srečo. Posledično to pomeni več razpoložljivih sredstev za invalidske, humanitarne in športne organizacije, ki so končne prejemnice teh sredstev.

Poleg koncesijskih dajatev od prirejanja iger na srečo prejemata fundaciji FIHO in FŠO tudi sredstva iz naslova delitve dobička Loterije Slovenije. V letu 2005 sta na podlagi sklepov skupščine delničarjev Loterije Slovenije dobili 275 milijonov tolarjev dividend — od tega FIHO 220 milijonov, FŠO pa 55 milijonov tolarjev. Drugi prihodki obeh fundacij predstavljajo sredstva, ki jih pridobita z darili, volili in drugimi prihodki.

V letu 2009 sta FIHO in FŠO prejeli manj koncesijskih dajatev, in sicer FIHO za 11,2 % in FŠO za 3,4 % glede na predhodno leto. Zmanjšana sredstva so posledica nižjih bruto prihodkov v letu 2009 od klasičnih iger na srečo, ki jih prireja Loterija Slovenije. Slednja je v letu 2009 iz naslova koncesijskih dajatev prispevala za FIHO in FŠO 22,4 milijona evrov (81 %), medtem ko je Športna loterija obema fundacijama namenila 5,2 milijona evrov (19 %) (Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji, 2010, str. 15).

4.2.3 Financiranje nevladnih organizacij s strani fundacije FIHO

Fundacija FIHO je bila ustanovljena leta 1998 z namenom financiranja izvajanja posebnih socialnih programov in storitev invalidskih organizacij oziroma programov humanitarnih organizacij za reševanje socialnih stisk in težav oziroma reševanje socialnih potreb posameznikov. Prav tako je njen namen financiranje delovanja invalidskih in humanitarnih organizacij in financiranje naložb v njihova osnovna sredstva oziroma vzdrževanje le-teh (2010, str. 2).

Fundacijo upravlja 30-članski svet, v katerem je 16 predstavnikov reprezentativnih invalidskih organizacij, 12 predstavnikov humanitarnih organizacij in 2 predstavnika Vlade RS. Pomembnejše naloge sveta so sprejem aktov, letnega programa, finančnega načrta, zaključnega računa in poročila o delu, določanje meril in pogojev za uporabo sredstev FIHO za posamezne namene, imenovanje komisij, odločanje o razporejanju sredstev, upravljanje s premoženjem in imenovanje direktorja FIHO (2010, str. 17).

V Pravilniku o merilih in pogojih za uporabo sredstev fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Sloveniji (Ur. l. RS, št. 92/1998, 45/2005, 23/2008, 9/2009; v nadaljevanju pravilnik FIHO) so opredeljeni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati NVO za financiranje iz sredstev FIHO. Pravilnik FIHO med drugim določa tudi postopek, merila in pogoje za dodeljevanje sredstev.

Finančna sredstva fundacije FIHO se oblikujejo z letnim finančnim načrtom, ki vsebuje načrtovane prihodke in odhodke za naslednje koledarsko leto. Med prihodke finančnega načrta se upoštevajo koncesijske dajatve od iger na srečo, dividende od poslovanja Loterije Slovenije na podlagi 40 % lastniškega deleža, darila, volila in drugi prihodki.

V skladu s pravilnikom FIHO z dne 19. 12. 2009 se prihodki delijo tako, da je do 3 % namenjenih za delovanje FIHO, 63,5 % je namenjenih za invalidske organizacije in 33,95 % za humanitarne organizacije.

Podatki letnih poročil o delovanju FIHO v preteklih 4 letih so združeni v Tabeli 6. Glede na prihodke v posameznem letu (brez upoštevanja prenosa sredstev iz predhodnega leta) in glede na odhodke istega leta (brez upoštevanja stroškov FIHO – največ do 3 %) je razvidno, da sredstva niso bila v celoti porabljena za invalidske in humanitarne NVO. Slednje je tudi razvidno iz primerjave podatkov med leti, in sicer povečanje prihodkov za približno 30 % v letu 2008 glede na leto 2007 ne odseva povečanja v odhodkih v letu 2008 glede na leto 2007. Slednje namreč znaša približno 12 %.

Tabela 6: Prihodki in odhodki FIHO v letih 2007, 2008 in 2009 (v evrih)

Prihodki	2007	2008	2009
koncesijske dajatve Loterije Slovenije	14.862.402,28	20.268.373,00	19.346.485,10
koncesijske dajatve Športne loterije	1.026.162,84	1.125.186,00	1.178.130,42
koncesijske dajatve posebnih iger na srečo	1.273.122,67	1.190.080,00	1.129.016,43
dividende Loterije Slovenije	1.061.592,39	1.099.344,00	1.693.584,00
obresti na vezana sredstva	81.080,21	127.800,00	121.190,00
Skupaj:	18.304.360,39	23.810.783,00	23.468.405,95

Odhodki	2007	2008	2009
sredstva za invalidske NVO	11.588.967,00	12.885.751,28	14.497.233,30
sredstva za humanitarne NVO	6.112.920,89	6.939.401,64	7.840.064,98
Skupaj:	17.701.887,89	19.825.152,92	22.337.298,28

Vir: Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji, Poročilo o delu in finančnem poslovanju FIHO za leto 2007, 2008, str. 18–45; Poročilo o delu in finančnem poslovanju FIHO za leto 2008, 2009, str. 19–51; Poročilo o delu in finančnem poslovanju FIHO za leto 2009, 2010, str. 23–37.

Iz letnih poročil za leta 2007, 2008 in 2009 je prav tako razvidno, da je na seznamu invalidskih organizacij, ki prejemajo sredstva iz razpisov FIHO, vsako leto 23 identičnih organizacij, medtem ko se seznam približno 60 humanitarnih organizacij malenkostno spreminja – največ za 15 % oziroma približno 9 organizacij.

Organizacije so dolžne uporabljati pridobljena sredstva namensko in smotrno v skladu s sprejetim letnim delovnim programom, FIHO pa jih pri tem nadzira. Sredstva lahko porabijo za drug namen le na podlagi soglasja sveta FIHO. Po preteku koledarskega leta morajo financirane organizacije poročati o realiziranih letnih delovnih programih.

V okviru sredstev za invalidske organizacije je 1 % namenjen za nerazporejena rezervna sredstva, preostala sredstva pa se razdelijo v razmerju 75 % za financiranje delovanja organizacij in posebnih socialnih programov, največ 25 % pa za naložbe v osnovna sredstva oziroma njihovo vzdrževanje.

Sredstva za humanitarne organizacije se delijo tako, da je 1 % teh sredstev namenjen za nerazporejena rezervna sredstva, preostala sredstva pa se razdelijo med splošne dobrodne organizacije, organizacije za kronične bolnike in organizacije za samopomoč, in sicer v razmerju, ki ga vsako leto določi svet na predlog komisije za humanitarne organizacije.

Leta 2010 je fundacija FIHO objavila razpis za financiranje invalidskih organizacij v višini 14.311.038,30 evrov, za humanitarne organizacije pa 7.705.943,70 evrov. Načrtovana sredstva temeljijo na podatkih realizacije prilivov koncesijskih dajatev od januarja do avgusta 2010. Po podatkih iz finančnega načrta FIHO za leto 2011 predstavljajo razpisana sredstva za leto 2011 za 2,8 % manj sredstev od finančnega načrta za leto 2010 zaradi posledic recesije v gospodarstvu.

4.2.4 Financiranje nevladnih organizacij s strani fundacije FŠO

Fundacija FŠO je ustanovljena leta 1998, enako kot fundacija FIHO, le da je njen namen uresničevanje javnega interesa na področju športa (2010, str. 6).

Osnovna dejavnost fundacije je sofinanciranje štirih področij športa – športne dejavnosti (od 40 % do 50 % sredstev), gradnje športnih objektov (od 40 % do 50 % sredstev), raziskovanja in razvoja športa (od 4 % do 12 % sredstev) in založništva v športu (od 2 % do 4 % sredstev). Glavni vir sredstev fundacije FŠO predstavljajo koncesijske dajatve, drugi sredstva pa pridobi iz naslova upravljanja z ustanovitvenim premoženjem (10-odstotni delež Loterije Slovenije), z darili, drugimi naklonitvami in prihodki od opravljanja dejavnosti na druge načine (2010, str. 37).

Na čelu fundacije je 17-članski svet fundacije, ki ga imenuje Državni zbor. Naloge sveta so povezane z upravljanjem premoženja in delitvijo sredstev ter sprejemanjem pravil in splošnih aktov za delovanje fundacije. Med drugim je svet odgovoren tudi z imenovanje strokovnih komisij fundacije, ki pokrivajo posamezna področja športa.

V skladu s Pravilnikom o pogojih, merilih in postopku za razporeditev sredstev Fundacije za šport (Ur. l. RS, št. 67/1998, 88/2000, 79/2003, 92/2007) (v nadaljevanju pravilnik FŠO) fundacija vsako leto deli sredstva preko javnega razpisa, in sicer na naslednji način:

- v okviru športnih dejavnosti je namenjenih od 40 % do 50 % sredstev za sofinanciranje dejavnosti vrhunškega športa, športne vzgoje otrok in mladine in drugi programi,
- za novogradnje, rekonstrukcije, adaptacije in vzdrževanje športnih objektov v okviru gradenj športnih objektov se namenja od 40 % do 50 % sredstev,

- od 4 % do največ 12 % sredstev je namenjenih za nakupe tehnologij in programov za spremljanje in razvoj treninga, za nakupe manjkajočih programov za strokovno usposabljanje in izobraževanje v športu, za štipendije in znanstveno raziskovalne projekte,
- od 2 % do največ 4 % sredstev je namenjenih založniški dejavnosti za sofinanciranje strokovnih knjig, revij in zbornikov strokovnih in znanstvenih kongresov in posvetov.

Sredstva, ki jih dodeljuje fundacija, so namenska, kar pomeni, da jih upravičenci morajo porabiti za namen, ki so ga navedli na vlogi za razpis. Fundacija nadzira namensko porabo tako, da izplačuje le realizirane programe na podlagi dokazil, zato gre v tem primeru za sofinanciranje programov. Organizacijam, ki do določenega roka o sofinanciranju ne izkoristijo sredstev, sredstva zapadejo in se prenesejo v naslednje leto. Izjemoma se v primerih gradenj sklepajo aneksi za prenos sredstev v naslednje leto.

V Tabeli 7 so prikazani zneski prejetih koncesijskih dajatev v letih 2007, 2008 in 2009 in zneski razpisanih sredstev za sofinanciranje programov športnih organizacij. Iz zneskov je razvidno, da fundacija z upravljanjem premoženja in drugimi prihodki zagotavlja dodatna sredstva za razpise, istočasno pa pokriva tudi stroške poslovanja. Slednji lahko glede na pravilnik FŠO znašajo do 5 % sredstev, dejanska poraba pa v povprečju znaša 2,2 %.

Tabela 7: Prihodki in odhodki fundacije FŠO v letih 2007, 2008 in 2009 (v evrih)

	2007	2008	2009
Prihodki iz koncesijskih dajatev	8.376.218,00	10.127.774,00	9.678.645,00
Prihodki od poslovanja in dividend	500.161,00	619.552,00	683.795,00
Skupaj:	8.876.379,00	10.747.326,00	10.362.440,00
Razpisana sredstva za športne organizacije	8.112.168,00	13.482.710,00	10.138.818,00
Odhodki za poslovanje	238.492,00	228.900,00	215.040,00
Skupaj:	8.350.660,00	13.711.610,00	10.353.858,00

Vir: Fundacija za šport, Letno poročilo o delu Fundacije za šport v letu 2007, 2008, str. 46–50; Letno poročilo o delu Fundacije za šport v letu 2008, 2009, str. 46–50; Letno poročilo o delu Fundacije za šport v letu 2009, 2010, str. 37–42.

Leta 2010 je fundacija objavila javni razpis za sofinanciranje športnih dejavnosti, raziskovanja in razvoja športa ter založništva v športu v letu 2011. Razpisana sredstva znašajo 9.100.000,00 evrov, kar je skoraj za 1 milijon manj od predhodnega leta.

Črnak-Meglič (2009, str. 11) ugotavlja, da so nevladne organizacije, ki se financirajo s sredstvi fundacij FIHO in FŠO, najbolj razvite nevladne organizacije v Sloveniji. Trajnost sredstev iz naslova od iger na srečo jim zagotavlja nemoteno in stabilno delovanje, kar se

kaže tudi v številu zaposlenih v teh organizacijah. Skupaj zaposlujejo približno 66 % vseh zaposlenih v slovenskih društvih.

5 RAZISKAVA O UVEDBI DOBRODELNIH IGER NA SREČO V SLOVENIJI

Dobrodelnih iger na srečo, ki jih lahko glede na namen in razvitost primerjamo s tistimi na Nizozemskem, v Sloveniji še ne poznamo. Uvedba le-teh bi pomenila nov vir financiranja za nevladne organizacije z drugih vsebinskih področij, ki niso upravičene prejemnice sredstev iz naslova obstoječih – klasičnih iger na srečo.

5.1 Metodologija dela

Raziskava je razdeljena na dva dela. V prvem delu na podlagi sekundarnih virov domače in tuje literature najprej preverjam namen dobrodelnih iger na srečo z vidika financiranja nevladnih organizacij, nato vpliv dobrodelnih iger na srečo na klasične igre na srečo in nazadnje še možnosti financiranja NVO v okviru obstoječe ureditve trga iger na srečo v Sloveniji.

Drugi del raziskave temelji na primarnih virih oziroma rezultatih anketiranja neverjetnostnega vzorca splošne javnosti na podlagi vprašalnika, s katerim ugotavljam sprejemljivost uvedbe dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji in vpliv dobrodelnih iger na srečo na njihove donatorske aktivnosti.

Anketni vprašalnik je sestavljen v skladu z namenom in cilji magistrskega dela. Večina vprašanj je zaprtega tipa, ciljna skupina pa so polnoletne osebe, ki jim je po Zakonu o igrah na srečo (Ur. l. RS, št. 27/1995) dovoljeno sodelovati v igrah na srečo. Poleg demografskih vprašanj o spolu, starosti, izobrazbi in neto prejemku vprašalnik vsebuje vprašanja o navadah anketiranih glede sodelovanja v klasičnih igrah na srečo, o poznavanju obstoječe ureditve financiranja NVO iz naslova iger na srečo, o njihovem mnenju o morebitni uvedbi dobrodelnih iger na srečo in nazadnje o njihovih donatorskih navadah.

Vprašalnik sem poslala na 40 elektronskih naslovov prijateljev, znancev in sodelavcev ter na 3 elektronske naslove služb za odnose z javnostmi v banki NLB d.d., Zavarovalnici Triglav d.d. in Zavarovalnici Adriatic Slovenica d.d. Vse sodelujoče sem pozvala k posredovanju vprašalnika prijateljem in sodelavcem. Odziv anketiranih je premajhen, zato vzorec ni reprezentativen, da bi bilo mogoče statistično sklepanje z vzorca na populacijo.

5.2 Rezultati raziskave

V okviru prvega dela raziskave, ki temelji na podatkih iz sekundarnih virov, preverjam naslednje hipoteze:

- H1: Dobrodelne igre na srečo so lahko dodatni vir financiranja nevladnih organizacij.**
- H2: Povpraševanje po dobrodelnih igrah na srečo je v pozitivni korelaciji s povpraševanjem po klasičnih igrah na srečo.**
- H3: Obstoječa ureditev iger na srečo v Sloveniji ne zagotavlja trajnega financiranja za nevladne organizacije z različnih vsebinskih področij.**

Razmere v današnjem okolju postavljajo vedno večje zahteve po storitvah NVO, po drugi strani pa hkrati ogrožajo njihovo sposobnost, da bi želene storitve lahko ponudile (Možina et al., 2002, str. 701). Osrednji problem v zagotavljanju institucionalne stabilnosti in trajne plačilne sposobnosti nevladnih organizacij predstavlja odvisnost od zunanjih virov financiranja. Negotovost slednjih ni edina omejitev v financiranju NVO, saj so razpoložljiva sredstva omejena ne samo količinsko oziroma časovno, temveč tudi namensko. Slednje zahteva določeno prilagajanje delovanja NVO, kar lahko negativno vpliva na izvajanje njihovega osnovnega poslanstva.

Salamon in Anheier (1996a, str. 61—62) povzemata tri osnovne načine financiranja NVO, in sicer zasebne donacije podjetij, posameznikov, fundacij ali sorodnih organizacij, dotacije in subvencije države in lastno financiranje s trženjem lastnih storitev in izdelkov. Igre na srečo se že od nekdaj uporabljajo kot orodje za zbiranje sredstev v dobrodelne namene. S sredstvi iz naslova dajatev od iger na srečo lahko država pomembno prispeva k sistemskemu razvoju nevladnih organizacij.

Dobrodelne igre na srečo se od klasičnih iger razlikujejo v namenu in načinu prirejanja. Osnovni namen je zbiranje sredstev za financiranje NVO, prirejanje iger na srečo pa predstavlja orodje za doseganje tega namena. Tako je sklad za financiranje NVO pri dobrodelnih igrah na srečo znatno višji od tistega v okviru klasičnih iger na srečo, kjer se večina sredstev nameni nagradnemu skladu za izplačilo dobitkov. Za financiranje iz naslova dobrodelnih iger na srečo je značilno, da gre za zagotavljanje nenamenskih sredstev nevladnim organizacijam, kar pomeni, da jih NVO lahko porabijo po lastni presoji oziroma glede na dejanske potrebe organizacije (ACLEU, 2010d).

V okviru študije »*Better chances for charity lotteries*« je izdelana SWOT analiza dobrodelnih iger na srečo, v kateri so Baarsma et al. (2007, str. 58) ugotovili, da dobrodelne igre na srečo predstavljajo novo storitev na trgu. Študija prav tako potrjuje komplementarnost iger na srečo, kar pomeni, da uvedba DIS ne ogroža ponudbe klasičnih iger, temveč jo kvečjemu dopolnjuje. Iz navedenega lahko sklepamo, da prirejanje dobrodelnih iger na srečo predstavlja dodaten vir sredstev, ki je glede na osnovni namen namenjen financiranju NVO. Dobrodelne igre na srečo torej predstavljajo dodatni vir financiranja za nevladne organizacije.

Baarsma et al. (2007, str. 76—77) so v okviru študije preverili tudi povezavo med povpraševanjem po dobrodelnih igrah na srečo in povpraševanjem po klasičnih igrah na srečo. S primerjalno analizo med državami, ki so v času raziskave ponujale klasične in dobrodelne igre na srečo (Španija, Nizozemska in Švedska), in državami, ki so takrat ponujale izključno

klasične igre na srečo (Velika Britanija, Danska in Norveška) so primerjali rast prihodkov od klasičnih iger na srečo in ugotavljali vpliv dobrodelnih iger na srečo na prihodke klasičnih iger na srečo. S primerjavo so ugotavljali ali DIS predstavljajo substitut klasičnim igram na srečo, kar pomeni, da povpraševanje po dobrodelnih igrah na srečo negativno vpliva na povpraševanje po klasičnih igrah na srečo in obratno, ali DIS predstavljajo komplement klasičnim igram na srečo, kar pomeni, da ima povpraševanje po dobrodelnih igrah na srečo pozitiven učinek na povpraševanje po klasičnih igrah na srečo, ali pa DIS predstavljajo neodvisno storitev, kar pomeni, da povpraševanje po dobrodelnih igrah na srečo ne vpliva na povpraševanje po klasičnih igrah na srečo.

Rezultati primerjalne raziskave so pokazali, da so prihodki od klasičnih iger na srečo naraščali približno enako tako v državah z dobrodelnimi igrami na srečo kot v tistih, ki ponujajo izključno klasične igre na srečo. Pri primerjavi Nizozemske z Dansko in Švedske z Norveško so ugotovili, da je bila rast prihodkov od klasičnih iger na srečo celo večja v državah, ki poleg klasičnih ponujajo tudi dobrodelne igre na srečo (na Nizozemskem in Švedskem) (Baarsma et al., 2007, str. 78).

Nadalje so z regresijsko analizo preverili, kako rast prihodkov dobrodelnih iger na srečo vpliva na rast prihodkov klasičnih iger na srečo, in sicer na Nizozemskem, Švedskem in v Španiji. Rezultat analize je pokazal, da oba trga iger na srečo medsebojno ne vplivata na rast prihodkov posameznega trga, tako da gre bolj ali manj za neodvisne storitve v okviru posameznega trga (Baarsma et al., 2007, str. 80—81).

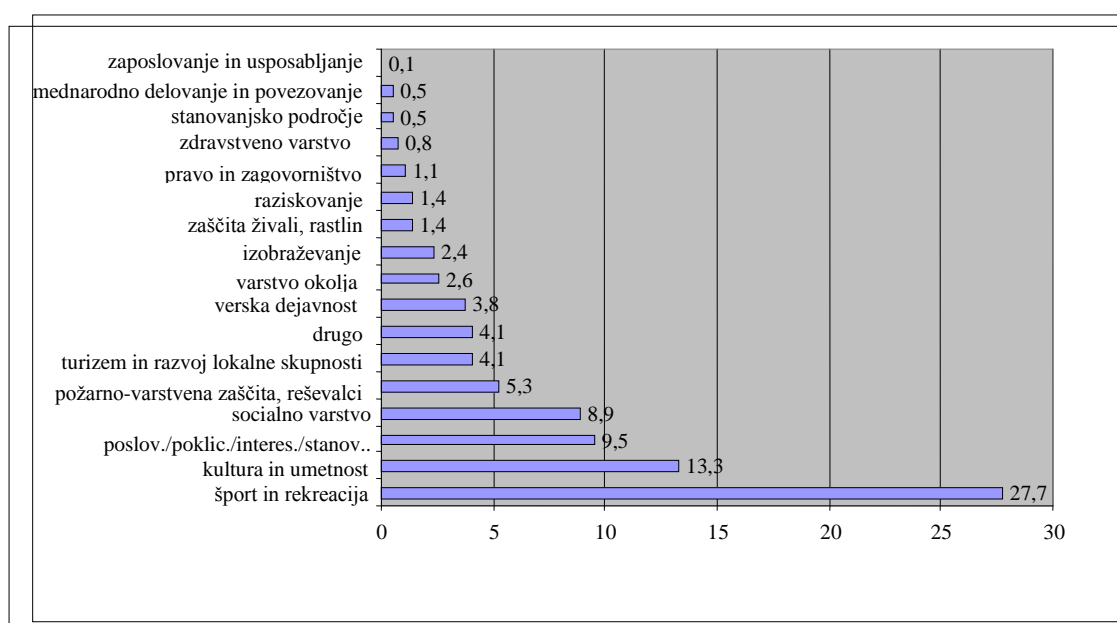
Komplementarnost iger na srečo so ugotavljali na primeru Nizozemske, tako da so ločeno obravnavali igro Loto in dobrodelne igre na srečo. Ugotovili so, da dobrodelne igre na srečo pozitivno vplivajo na klasične igre na srečo, medtem ko igra Loto negativno vpliva na druge klasične igre na srečo. Iz navedenega sledi, da je v tem primeru igra Loto substitut drugim klasičnim igram na srečo, medtem ko so dobrodelne igre na srečo komplement drugim klasičnim igram na srečo. Komplementarnost dobrodelnih iger na srečo so nadalje potrdili z empirično raziskavo o sodelovanju potrošnikov dobrodelnih iger na srečo v klasičnih igrah na srečo. Ugotovili so, da kar 40 % potrošnikov dobrodelnih iger na srečo sodeluje tudi v klasičnih igrah na srečo.

Iz navedenih rezultatov raziskav je mogoče sklepati, da uvedba dobrodelnih iger na srečo pomeni uvedbo nove storitve na trgu, ki pozitivno vpliva na rast celotnega trga in posledično tudi na rast trga klasičnih iger na srečo (Baarsma et al., 2007, str. 82). Gre torej za komplementarnost iger, kar pomeni, da povpraševanje po dobrodelnih igrah na srečo pozitivno vpliva na povpraševanje po klasičnih igrah na srečo.

Obstoječa ureditev iger na srečo v Sloveniji ne zagotavlja trajnega financiranja za nevladne organizacije z različnih vsebinskih področij. Slednje izhaja iz osnovnega namena fundacij, ki s sredstvi od iger na srečo financirajo nevladne organizacije le z določenih področij delovanja, medtem ko NVO z drugih področij do teh sredstev niso upravičene.

Mednarodna klasifikacija neprofitnih organizacij delovanje nevladnih organizacij razvršča na 12 področij, medtem ko je slovenska klasifikacija razširjena in obsega 18 področij. V raziskavi Indeks civilne družbe Kolarič in Rakar (2010, str. 12—13) ugotavljata, da se struktura slovenskega nevladnega sektorja v primerjavi s strukturo tega sektorja v razvitih zahodnih družbah razlikuje v premajhni razširjenosti organizacij s področja zdravstvenih, izobraževalnih in socialno-varstvenih storitev. Slednje gre pripisati razvoju slovenske družbe po drugi svetovni vojni, ko so večino storitev na teh področjih zagotavljale organizacije javnega sektorja. Iz Slike 5 je razvidno, da slovenski nevladni sektor zaznamujejo organizacije s področja športa in rekreacije (27,7 %) in organizacije s področja kulture in umetnosti (13,3 %), medtem ko so organizacije s področja socialnega varstva šele na 5. mestu z 8,9 % deležem.

Slika 5: Klasifikacija nevladnih organizacij glede na področje delovanja v %

Vir: Z. Kolarič & T. Rakar, Raziskava indeks civilne družbe – Obseg, struktura in vloga/funkcija slovenskih civilno-družbenih organizacij, 2010, str. 14.

ZIS (Ur. l. RS, št. 27/1995) predpisuje davčne obremenitve za prireditelje iger na srečo, s katerimi se zagotavljajo sredstva za financiranje proračuna Republike Slovenije, lokalnih proračunov občin v primeru posebnih iger na srečo in nevladnih organizacij preko fundacije FIHO in fundacije FŠO.

Fundacija FIHO je ustanovljena z namenom financiranja invalidskih in humanitarnih organizacij, ki se glede na klasifikacijo slovenskih civilno-družbenih organizacij uvrščajo na področje socialne varnosti. V zadnjih 3 letih je fundacija FIHO v povprečju prejela 20,5 milijonov evrov iz naslova iger na srečo, od tega je slabih 13 milijonov evrov prejelo 23 invalidskih organizacij, slabih 7 milijonov evrov pa približno 60 humanitarnih organizacij.

Namen fundacije FŠO je financiranje nevladnih organizacij s področja športa in rekreacije. Po podatkih iz letnih poročil je fundacija v zadnjih 3 letih v povprečju prejela 9,4 milijone evrov, ki jih v skladu s finančnimi načrti fundacije letno razpisuje za financiranje športnih dejavnosti in športne infrastrukture.

Glede na namen financiranja fundacij FIHO in FŠO so do sredstev iz naslova od iger na srečo upravičene le organizacije s področja športa in rekreacije ter socialnega varstva, kar predstavlja 36,6 % delež civilno-družbenih organizacij v Sloveniji. Z upoštevanjem sindikatov in političnih strank, ki niso zajeti v grafičnem prikazu na sliki 5 in skupaj predstavljajo 12,5 % delež civilno-družbenih organizacij, lahko sklepamo, da sredstva od iger na srečo ne predstavljajo vira financiranja za 50,9 % nevladnih organizacij z drugih vsebinskih področij. Obstoječa ureditev financiranja nevladnih organizacij v Sloveniji iz naslova iger na srečo torej ne zagotavlja sredstev za NVO z različnih vsebinskih področij.

Drugi del raziskave obsega preverjanje naslednjih hipotez:

H4: Splošna javnost pozitivno ocenjuje uvedbo dobrodelnih iger na srečo.

H5: Dobrodelne igre na srečo spodbujajo donatorske aktivnosti splošne javnosti.

Drugi del raziskave temelji na rezultatih ankete (Priloga 2), ki je izvedena na neverjetnostnem vzorcu splošne javnosti. To pomeni, da je izbor anketiranih naključen in ne temelji na vnaprej znanih in/ali neničelnih verjetnostih, tako da statistično sklepanje oziroma posploševanje z vzorca na splošno javnost ni mogoče. Anketa je potekala od 10.12.2010 do 14.12.2010, v njej pa sodelovalo 146 anketiranih.

Iz demografskih podatkov anketiranih je razvidno, da vzorec zajema več moških kot žensk, več mladih, bolje izobraženih, zaposlenih in tistih z višjimi prejemki. Slika 6 kaže, da je od 146 anketiranih kar 100 moških oziroma 68,5 % in 46 žensk oziroma 31,5 %.

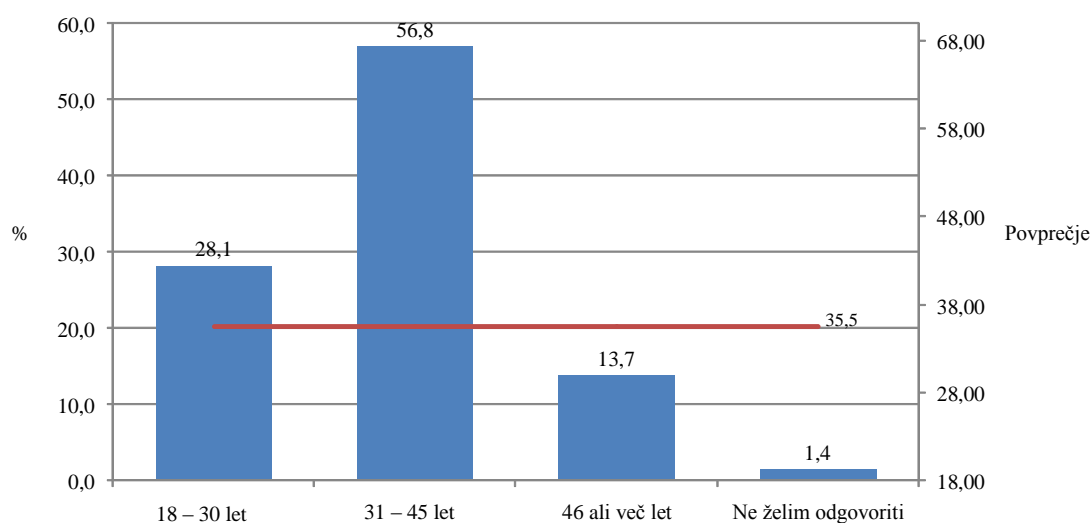
Slika 6: Delež moških in žensk med anketiranimi

Glede na zakonsko omejitev za sodelovanje v igrah na srečo, so v anketi lahko sodelovali le anketiranci, ki so starejši od 18 let. Razdeljeni so v tri starostne skupine. Iz Slike 7 je razvidno, da je najvišji odstotek anketiranih (56,8 %) starih med 31 in 45 let, sledijo

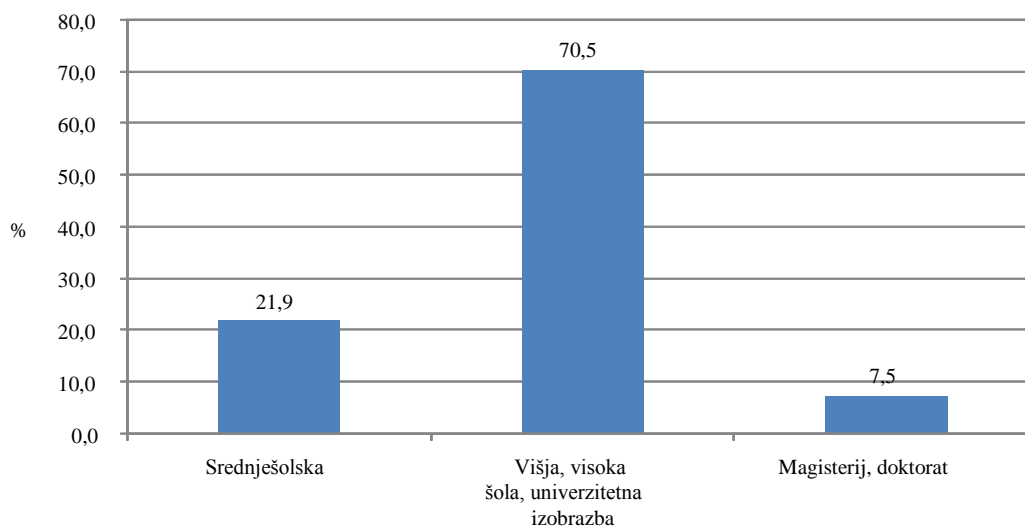
anketiranci stari od 18 do 30 let, takšnih, ki so stari 46 ali več let, pa je le 13,7 %. Dva anketiranca nista želela razkriti svoje starosti. Povprečna starost anketiranih je 35,5 let.

Slika 7: Starost anketiranih

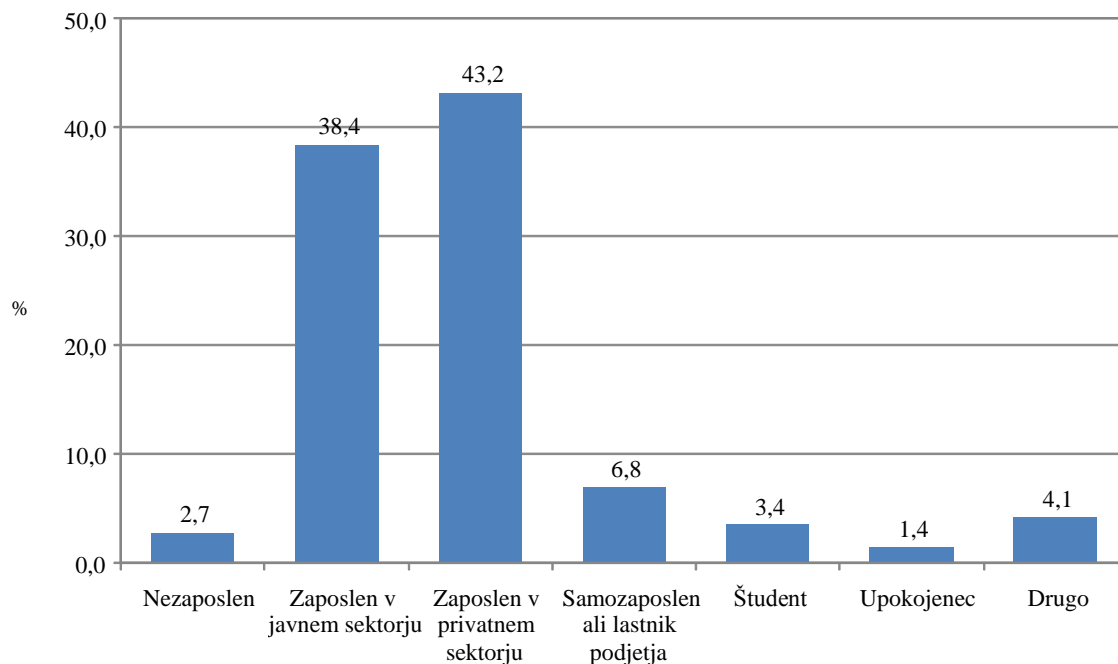
Večina anketirancev (70,5 %) ima višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo, več kot petina (21,9 %) srednješolsko izobrazbo, preostalih 7,5 % pa magisterij ali doktorat, kar je razvidno iz Slike 8.

Slika 8: Izobrazba anketiranih

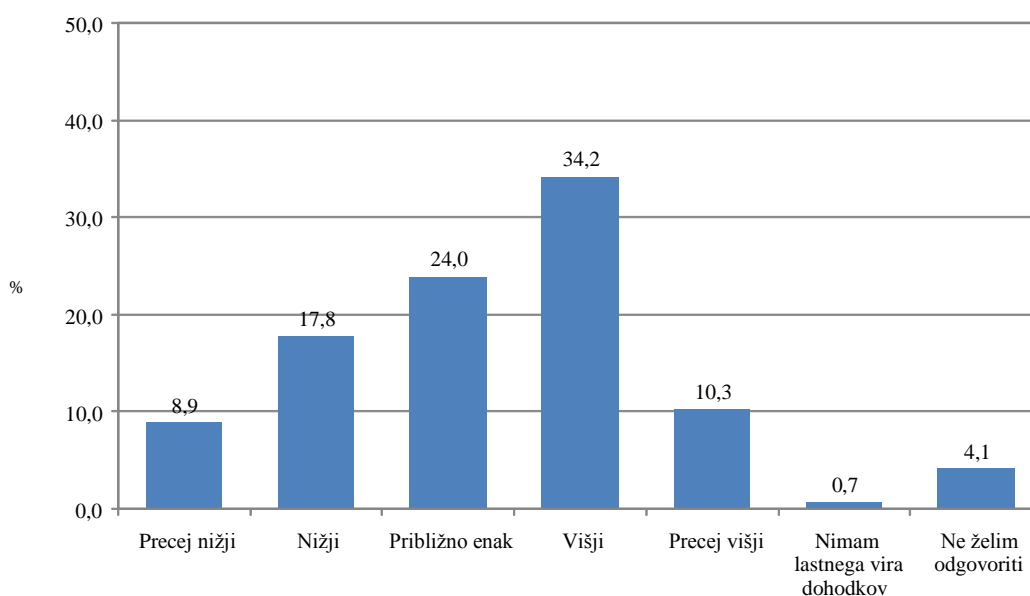
Večina anketiranih je zaposlenih, saj je iz Slike 9 razvidno, da je le 2,7 % anketiranih nezaposlenih. Največ jih je zaposlenih v privatnem sektorju, in sicer 43,2 %, sledijo zaposleni v javnem sektorju, in sicer 38,4 %, nato pa samozaposleni ali lastniki podjetij s 6,8 % in študenti s 3,4 %. Delež upokojencev znaša 1,4 %, v okviru kategorije drugo pa je 4,1 % anketiranih izpolnilo, da so zaposleni v nevladnih organizacijah.

Slika 9: (Ne)zaposlenost anketiranih

Povprečni mesečni neto prejemek v Sloveniji znaša približno 950,00 evrov. Iz Slike 10 je razvidno, da ima skoraj polovica anketiranih (44,5 %) višji neto prejemek od povprečja, nekaj manj kot četrtnina ali natančneje 24 % približno enak neto prejemek, dobra četrtnina pa prejema nižji mesečni neto prejemek. Nekaj anketiranih na vprašanje ni želelo odgovoriti, medtem ko eden nima lastnega vira dohodkov.

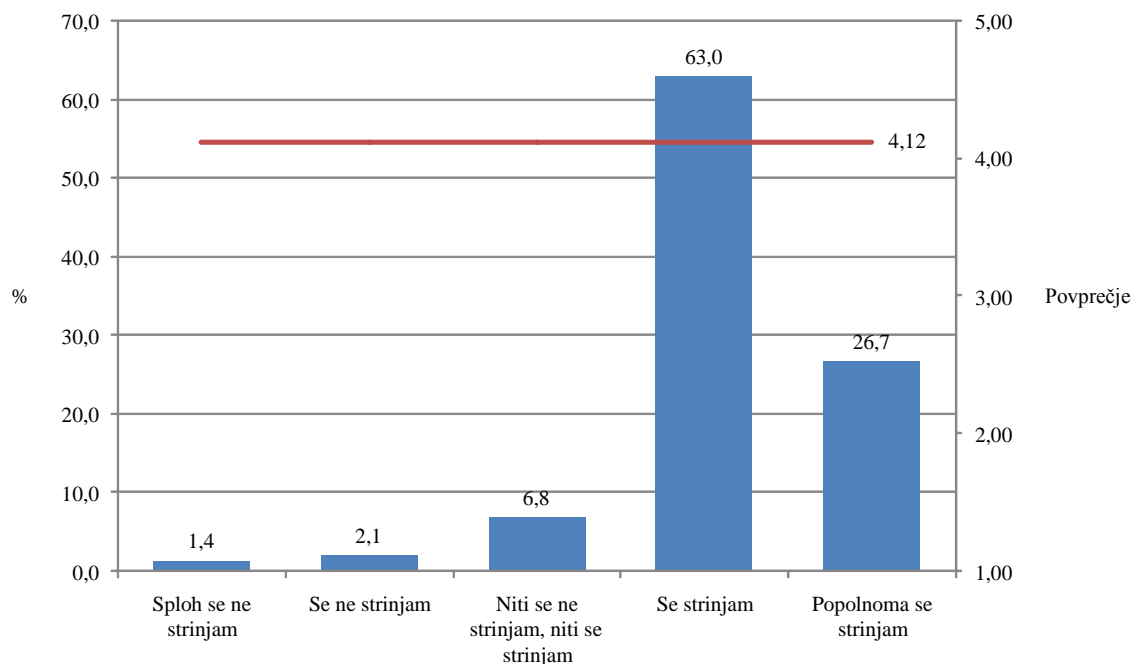
Slika 10: Povprečni mesečni neto prejemek anketiranih

Velika večina anketiranih se strinja s tem, da so v Sloveniji na voljo klasične igre na srečo, saj je skoraj 90 % anketiranih odgovorilo se strinjam in popolnoma se strinjam. Tistih, ki se

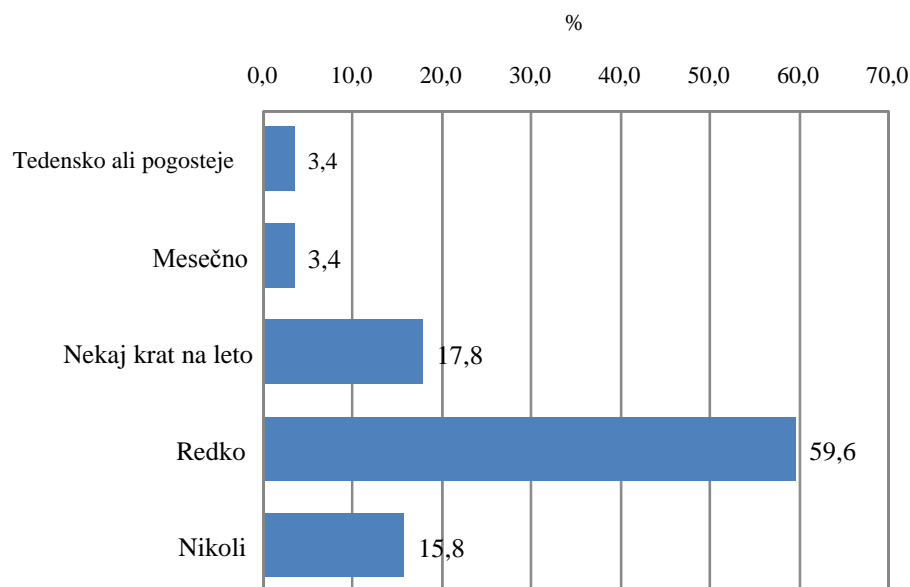
delno strinjajo je 6,8 %, preostalih pa 3,5 %. Na strinjanje s trditvijo kaže tudi visoko povprečje, ki je razvidno iz Slike 11 in znaša 4,12.

Slika 11: Mnenje anketiranih glede ponudbe klasičnih iger na srečo

Iz odgovorov na vprašanje kako pogosto igrajo igre na srečo je razvidno, da kar 84,2 % anketiranih igra igre na srečo. Slika 12 kaže, da gre v večini za občasne igralce iger na srečo. Nekaj manj kot 60 % anketiranih igra igre na srečo redkeje kot nekajkrat na leto, medtem ko nekajkrat na leto srečo poizkusi 17,8 % anketiranih. Takih, ki igrajo igre na srečo mesečno, je 3,4 %, enak delež pa predstavljajo anketiranci, ki igrajo igre na srečo tedensko ali pogosteje.

Slika 12: Navade anketiranih glede sodelovanja v klasičnih igrah na srečo

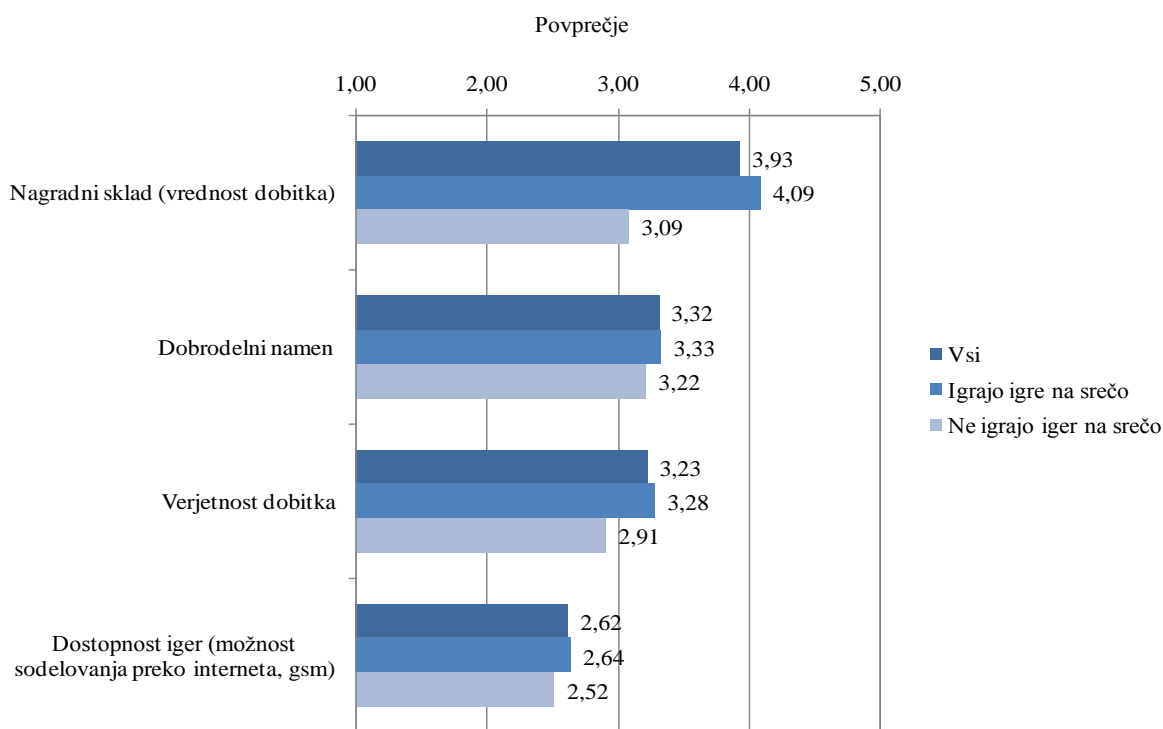

Za sodelovanje v klasičnih igrah na srečo je večini anketiranih najbolj pomemben nagradni sklad oziroma vrednost dobitka v igri, saj na lestvici od 1 do 5 znaša povprečna vrednost tega dejavnika 3,93. Sledita dobrodelni namen z vrednostjo 3,32 in verjetnost dobitka z vrednostjo 3,23, najmanj pomembna pa se jim zdi dostopnost do iger na primer preko interneta ali mobilnih telefonov, saj povprečna vrednost tega dejavnika znaša le 2,62.

Primerjava podatkov o pomembnosti dejavnikov za sodelovanje v klasičnih igrah na srečo kot so nagradni sklad, dobrodelni namen, verjetnost dobitka in dostopnost iger za anketirane, ki že sodelujejo v igrah na srečo in tiste, ki ne sodelujejo v igrah na srečo, kaže, da je pomembnost nagradnega sklada na prvem mestu le za tiste, ki že sodelujejo v igrah na srečo.

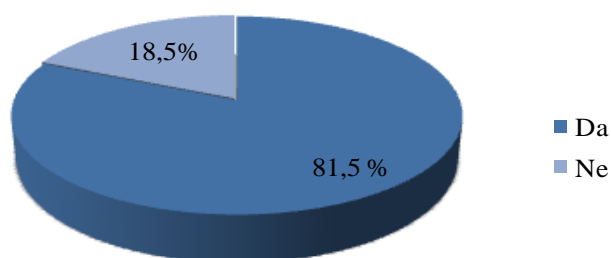
Anketirani, ki ne sodelujejo v igrah na srečo, so kot najpomembnejši dejavnik za sodelovanje označili dobrodelni namen. Slika 13 prikazuje primerjavo povprečij za različne segmente anketiranih. Vprašani, ki igrajo igre na srečo, imajo pri vseh dejavnikih višje povprečje od tistih, ki iger na srečo ne igrajo. Največja razlika je pri dejavniku nagradni sklad oziroma vrednost dobitka. Na splošno so anketirani, ki ne igrajo iger na srečo, vse dejavnike ocenili kot manj pomembne v primerjavi z anketiranimi, ki igrajo igre na srečo.

Slika 13: Pomen dejavnikov pri igrah na srečo

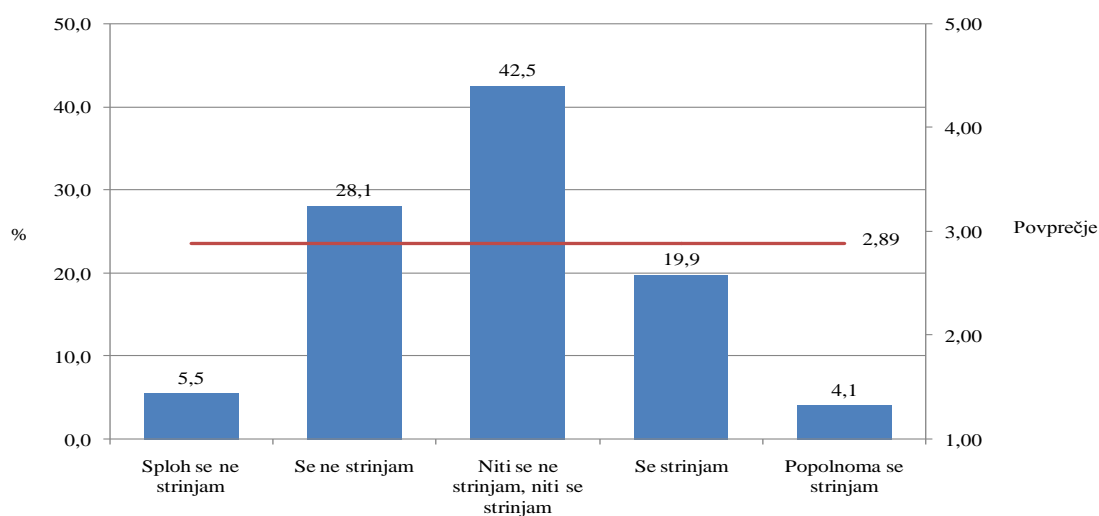
Kar 81,5 % anketiranih je seznanjenih s tem, da se del zbranih sredstev od iger na srečo namenja invalidskim, humanitarnim in športnim nevladnim organizacijam. Iz Slike 14 je razvidno, da je tistih, ki s tem niso seznanjeni, nekaj manj kot petina oziroma 18,5 %.

Slika 14: Seznanjenost anketiranih glede financiranja NVO iz naslova iger na srečo

Pri preverjanju trditve o pozitivnem učinku iger na srečo za družbo se najvišji delež (42,5 %) anketiranih niti ne strinja, niti strinja s to trditvijo. Iz Slike 15 je nadalje razvidno, da se slaba tretjina oziroma 28,1 % anketiranih ne strinja s tem, da igre na srečo pozitivno vplivajo na družbo, tistih, ki se s to trditvijo sploh ne strinjajo pa je 5,5 %. Da imajo igre na srečo pozitiven učinek na družbo meni 24 % anketiranih, pri čemer se skoraj petina oziroma 19,9 % strinja s to trditvijo, preostalih 4,1 % pa popolnoma strinja.

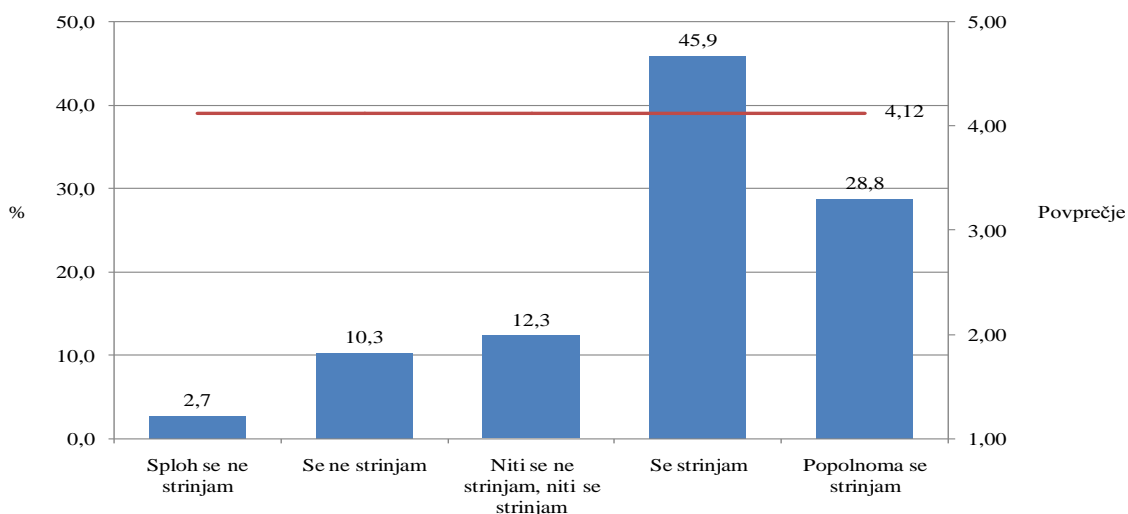
Slika 15: Mnenje anketiranih glede vpliva iger na srečo na družbo

Bolj optimističen pogled na igre na srečo izkazujejo anketirani v zvezi z uvedbo dobredelnih iger na srečo, v okviru katerih bi se 40 % zbranih sredstev namenilo delovanju nevladnih organizacij z drugih vsebinskih področij kot so kultura, zdravje, varstvo okolja in podobno. Uvedbo dobredelnih iger na srečo v Sloveniji podpira kar 74,7 % anketiranih. Slika 16 kaže, da se z uvedbo tovrstnih iger na srečo dobra desetina oziroma 12,3 % anketiranih niti ne strinja, niti strinja, medtem ko se 10,3 % anketiranih ne strinja, 2,7 % anketiranih pa se sploh ne strinja. Visoko strinjanje s trditvijo potrjuje tudi povprečje, ki znaša 4,12.

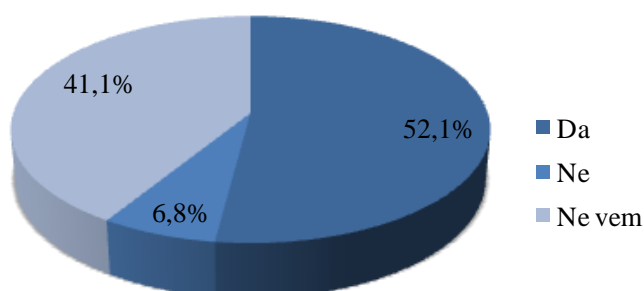

Slika 16: Mnenje anketiranih glede uvedbe dobrodelnih iger na srečo

Na vprašanje glede sodelovanja v dobrodelnih igrah na srečo je več kot polovica anketiranih, natančneje 52,1 %, odgovorila pritrdilno. Visok je tudi delež neopredeljenih, ki znaša 41,1 %, tistih, ki pa ne bi sodelovali je le 6,8%, kar je razvidno iz spodnje Slike 17.

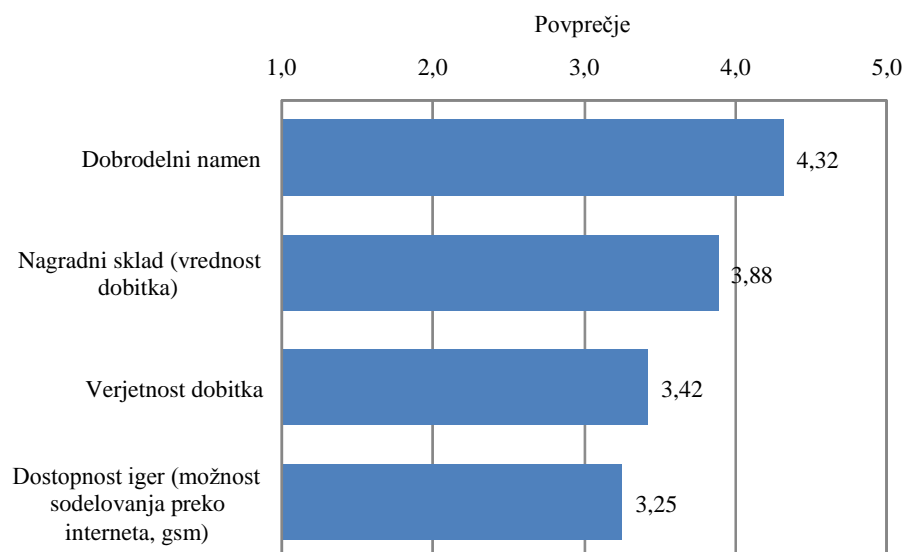
Slika 17: Mnenje anketiranih glede sodelovanja v dobrodelnih igrah na srečo

Anketirani, ki so odgovorili, da bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, so nadalje razvrstili pomembnost dejavnikov kot so nagradni sklad, dobrodelni namen, verjetnost dobitka in dostopnost iger za sodelovanje v dobrodelnih igrah na srečo.

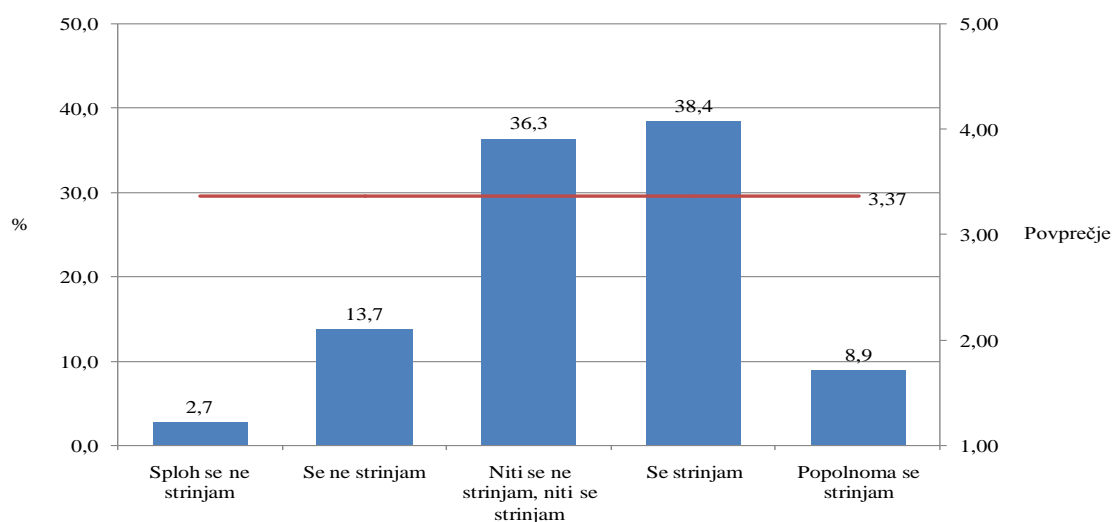
Rezultati na Sliki 18 kažejo, da je v primeru dobrodelnih iger na srečo za anketirane najpomembnejši dejavnik ravno dobrodelni namen. Povprečna vrednost tega dejavnika znaša 4,32, medtem ko vrednost dejavnika nagradni sklad pri klasičnih igrah na srečo znaša le 3,93. V primerjavi s klasičnimi igrami na srečo so rezultati pomembnosti nagradnega sklada in verjetnosti dobitka približno enaki, medtem ko se v primeru dobrodelnih iger na srečo poleg dobrodelnosti poveča tudi pomembnost dostopnosti teh iger na srečo.

Slika 18: Pomen dejavnikov pri dobrodelnih igrah na srečo

Pozitivno mnenje o uvedbi dobrodelnih iger na srečo je mogoče razbrati tudi iz rezultatov pri preverjanju trditve o pozitivnem učinku dobrodelnih iger na srečo za družbo. Iz Slike 19 je razvidno, da je nekaj manj kot polovica anketiranih oziroma 47,3 % (pri klasičnih igrah na srečo znaša ta delež 24 %) mnenja, da bi dobrodelne igre na srečo imele pozitivne učinke za družbo. Dobra tretjina anketiranih se s trditvijo niti ne strinja, niti strinja (36,3 %), medtem ko delež bolj črnogledih znaša 16,4 %.

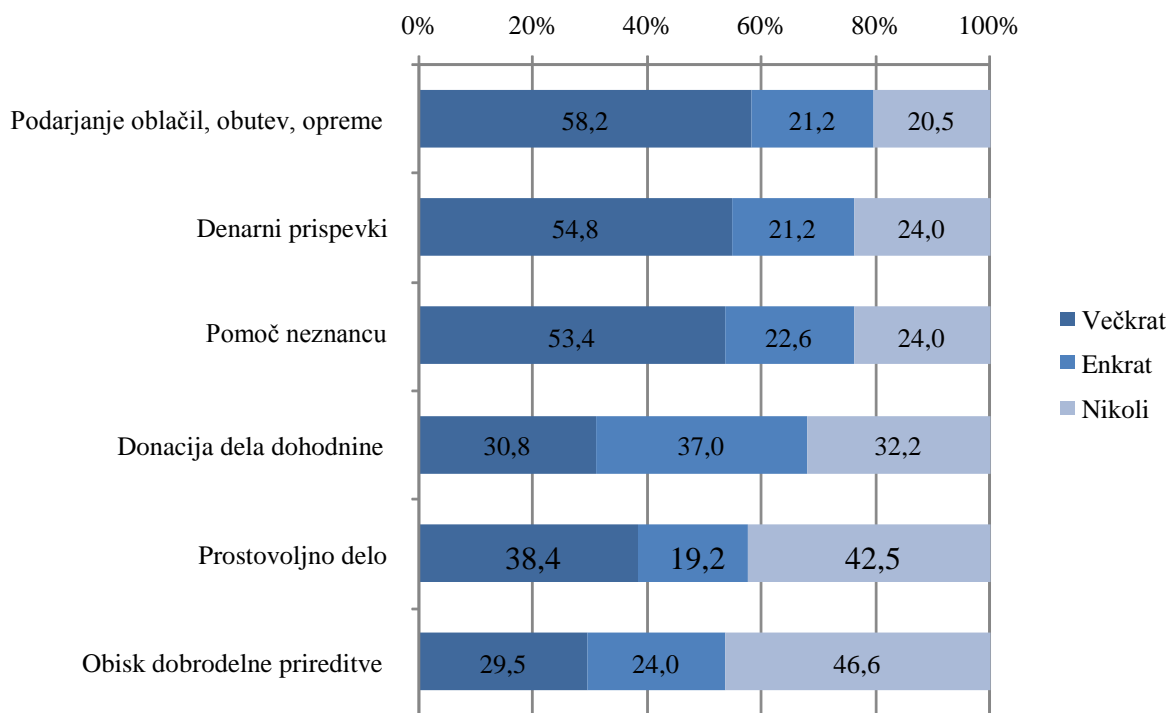
Slika 19: Mnenje anketiranih glede vpliva dobrodelnih iger na srečo na družbo

Iz rezultatov ankete sklepam, da anketirani pozitivno ocenjujejo uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji, v okviru katerih bi se sredstva zbirala za financiranje NVO z drugih vsebinskih področij.

Pri vprašanju o dobrodelnih aktivnostih anketiranih v zadnjem letu se je izkazalo, da je bila najpogostejša oblika sodelovanja podarjanje oblačil, obutev in opreme. Vsaj enkrat na leto je 79,4 % anketiranih podarilo oblačila, obutev in opremo. Kot drugo najpogostejšo obliko sodelovanja v dobrodelnih aktivnostih predstavljajo denarni prispevki in pomoč neznancu, po obeh je vsaj enkrat poseglo 76 % anketiranih. Sledijo donacije dela dohodnine s 67,8 %, prostovoljno delo s 57,6 % in obisk dobrodelne prireditve s 53,5 %, kar je razvidno iz Slike 20.

Slika 20: Donatorske navade anketiranih

Namen dobrodelnih iger na srečo je zbiranje sredstev za financiranje nevladnih organizacij. Prirejanje iger na srečo tako predstavlja zgolj orodje za zbiranje sredstev, z vidika potrošnikov pa gre za novo obliko sodelovanja v dobrodelne namene.

Kako dobrodelne igre na srečo vplivajo na donatorske aktivnosti anketiranih ne morem preveriti, saj v Sloveniji še ne poznamo tovrstnih iger na srečo. Zato sem na podlagi vprašalnika preverila mnenje anketiranih glede uvedbe dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji in njihove dobrodelne aktivnosti v zadnjem letu dni. Vpliv dobrodelnih iger na srečo na donatorske aktivnosti anketiranih sem preverila posredno - z ugotavljanjem povezanosti rezultatov tistih anketiranih, ki podpirajo uvedbo DIS v Sloveniji, in njihovimi donatorskimi navadami v zadnjem letu dni.

Rezultati ankete (Priloga 2) kažejo, da je koeficient korelacije pozitiven in znaša 0,231. To pomeni, da bi anketiranci, ki več donirajo, sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo oziroma anketiranci, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, večkrat donirajo v obliki denarnih

prispevkov. Povezava je sicer šibka, vendar statistično značilna, tako da obstaja povezanost med obema spremenljivkama.

Povezavo spremenljivk podobno preverjam s Hi kvadrat testom, kjer me zanima pogostost doniranja v obliki denarnih prispevkov pri anketirancih, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, in pri tistih, ki ne bi sodelovali.

Testirala sem 2 hipotezi. Hipoteza 0 predvideva, da spremenljivki na populaciji nista povezani oziroma, da je vrednost Hi kvadrat enaka 0. Hipoteza 1 predvideva povezanost med spremenljivkama oziroma neničelno vrednost Hi kvadrat statistike.

H0: Na populaciji spremenljivki nista povezani oziroma $\chi^2=0$.

H1: Na populaciji sta spremenljivki povezani oziroma $\chi^2>0$.

Med vsemi anketiranci, ki ne bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, je 6 takšnih (60 %), ki nikoli niso prispevali denarnega prispevka, 1 takšen (10 %), ki je enkrat daroval denar, in 3 takšni, ki so to storili večkrat. Na drugi strani pa je med anketiranci, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah, le 17 oziroma 22,4 % takšnih, ki niso nikoli darovali denarja. Iz navedenega lahko sklepam, da so tisti anketiranci, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, že sedaj bolj dobrodelni oziroma večkrat donirajo v obliki denarja.

Značilnost pri Hi-kvadrat statistiki je manjša od 0,05 (0,41), kar pomeni, da lahko ovržem ničelno hipotezo, ki pravi, da spremenljivki nista povezani oziroma, da ni razlik med spremenljivkama. Na podlagi tega lahko sprejemem hipotezo, da sta spremenljivki med seboj statistično značilno povezani in da med njima obstajajo razlike. Iz rezultatov lahko domnevam, da obstajajo razlike med anketiranimi, ki bi sodelovali in tistimi, ki ne bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo in njihovimi donatorskimi aktivnostmi v obliki denarnih prispevkov.

Ob upoštevanju dejstva, da dobrodelne igre na srečo predstavljajo novo storitev na trgu lahko povečanje dobrodelnih aktivnosti pričakujemo od tistih, ki navadno ne prispevajo v dobrodelne namene istočasno pa so dovzetni za igranje iger na srečo. Ravno kombinacija razvedrilnega in dobrodelnega elementa v okviru dobrodelnih iger na srečo spodbuja k doniranju tako tiste, ki radi sodelujejo v igrah na srečo kot tiste, ki radi prispevajo v dobrodelne namene.

5.3 Razlogi za uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji

Slovenski nevladni sektor je v primerjavi z drugimi državami v razvojnem zaostanku, saj kazalci (tj. delež prihodkov NVO v BDP, delež zaposlenih v NVO, delež prihodkov iz javnih virov v strukturi celotnih prihodkov NVO), s katerimi merimo razvitost sektorja kažejo na finančno podhranjenost in nerazvitost slovenskih nevladnih organizacij. Zato mora država poiskati ustrezno sistemsko rešitev za zagotovitev trajnih sredstev za nevladne organizacije.

Vlada RS je junija 2010 sprejela odgovor Vlade RS na Memorandum slovenskih nevladnih organizacij. V dokumentu je prepoznala potencial nevladnih organizacij ter se zavezala, da bo delovala v smeri izvajanja ukrepov, ki bodo spodbujali njihov nadaljnji razvoj. Področje iger na srečo je področje, s pomočjo katerega lahko država pomembno prispeva k sistemskemu razvoju nevladnih organizacij v Sloveniji in zagotovi njegovo stabilnejše delovanje (Ministrstvo za javno upravo RS, 2010, str. 2)

Področje iger na srečo je področje, s pomočjo katerega lahko država pomembno prispeva k sistemskemu razvoju nevladnih organizacij v Sloveniji in zagotovi njegovo stabilnejše delovanje. Trenutna organiziranost trga iger na srečo v Sloveniji omogoča trajno financiranje le organizacij s področja športa in rekreacije ter socialnega varstva, ki sodijo med najbolj razvite nevladne organizacije v Sloveniji. Sistem financiranja preko fundacij FIHO in FŠO ne samo da ne zagotavlja sredstev za nevladne organizacije z drugih vsebinskih področij, temveč tudi ne omogoča transparentnega financiranja nevladnih organizacij z upravičenih vsebinskih področij. Iz letnih poročil fundacije FIHO je namreč razvidno, da se seznam prejemnic sredstev iz naslova iger na srečo že nekaj let ne spreminja. Slednje ne bi bilo sporno, če bi šlo za večletne pogodbe o financiranju (tako kot to zagotavljajo dobrodelne igre na srečo), tukaj pa gre dejansko za financiranje na podlagi javnega razpisa za obdobje enega leta. V okviru obstoječe ureditve trga iger na srečo ne moremo govoriti o trajnem financiranju posameznih nevladnih organizacij, temveč o trajnem viru sredstev za dobrodelne, invalidske in športne organizacije.

Dobrodelne igre na srečo za slovenski trg iger na srečo predstavljajo novo storitev, ki v prvo vrsto postavlja dobrodelnost oziroma javno koristnost, spodbuja donatorske aktivnosti prebivalstva in predstavlja dodatno storitev za potrošnike ter tako lahko prispeva k razvoju novih tehnologij.

V zvezi z zasičenostjo trga klasičnih iger v Sloveniji in vpliva novih storitev in ponudnikov Zagoršek, Jaklič in Zorič (2007, str. 106) v študiji »Analiza in usmeritve glede primerne obsega ponudbe klasičnih in posebnih iger na srečo« (v nadaljevanju študija) ugotavljajo, da vstop novega operaterja na trg klasičnih iger na srečo ni potreben, njegov doprinos k povečani vrednosti za potrošnike ali večjim iskalnim prihodkom pa je vprašljiv. Istočasno študija kaže, da je poraba na prebivalca pri klasičnih igrah na srečo večja od porabe pri posebnih igrah na srečo, ki so z vidika družbeno odgovornega prirejanja iger na srečo bolj problematične (Zagoršek et al., 2007, str. 39—40).

V okviru priporočil študije glede klasičnih iger na srečo se kot nepotrebne opredeljuje le vstop novega ponudnika na področju iger na srečo tipa Loto in nadalje ugotavlja, da nobena izmed alternativnih oziroma konkurenčnih iger na srečo nima značilnega vpliva na prihodke igre Loto (Zagoršek et al., 2007, str. 63—68). Uvedba nove igre torej ne vpliva na prihodke Lota, ki je z vidika prihodkov najpomembnejša klasična igra na srečo v Sloveniji. Iz ugotovljenega lahko sklepamo, da uvedba dobrodelnih iger na srečo prav tako ne bi vplivala

na prihodke Lota. Uvedba dodatne tj. komplementarne ponudbe iger na srečo z dodatnimi ponudniki, ki istočasno prinaša dodatne pozitivne družbene spremembe, je torej smiselna.

Podatki letnih poročil Loterije Slovenija in Športne loterije kažejo, da prodaja storitev klasičnih iger na srečo raste. Glede na ugotovitve omenjene študije bi uvedba dobrodelnih iger na srečo lahko celo pozitivno vplivala na poslovanje sedanjih prirediteljev klasičnih iger na srečo. Dobitki v okviru dobrodelnih iger na srečo so navadno manjši od dobitkov pri klasičnih igrah na srečo, zato so tovrstne igre z vidika nagradnih skladov za potrošnike manj privlačne in ne predstavljajo neposredne konkurenčne nevarnosti klasičnim igram na srečo.

Priporočila študije glede financiranja iz naslova dajatev iger na srečo (Zagoršek et al., 2007, str. 115) so, da se v financiranje vključi tudi nevladne organizacije z drugih področij (slednje izhaja iz ugotovitve, da mejna koristnost projektov organizacij, ki prejemajo sredstva iz dajatev iger na srečo, upada z naraščanjem prihodka). Uvedba dobrodelnih iger na srečo predstavlja primerno rešitev, ki ne bi posegala v obstoječo ureditev financiranja preko fundacij FIHO in FŠO.

Strategija razvoja iger na srečo, ki jo je Vlada RS sprejela 16.12.2010, podrobneje obravnava predvsem posebne igre na srečo, medtem ko potencial klasičnih iger na srečo ni posebej raziskan. Sprejetje strategije je v javnosti izzvalo številne kritike tudi s strani nevladnih organizacij, ki se financirajo preko fundacije FIHO oziroma FŠO. Ocenjujejo namreč, da bo načrtovano zmanjšanje obsega prirejanja iger na srečo v igralnih salonih negativno vplivalo na financiranje lokalnih skupnosti in invalidskih in humanitarnih organizacij. Spremembe na področju posebnih iger na srečo torej ogrožajo že obstoječe prejemnice sredstev fundacije FIHO oziroma FŠO, zato je uvedba dobrodelnih iger na srečo toliko bolj smiselna.

Uvedba dobrodelnih iger na srečo zahteva dodatno preučitev in poglobljeno analizo trga, z namenom določitve omejenega števila ponudnikov ter pogojev in standardov za prirejanje dobrodelnih iger na srečo, in se bo dodatno operacionalizirala ob pripravi sprememb Zakona o igrah na srečo, predstavlja pa nujni dodatni ukrep za spodbujanje razvoja nevladnega sektorja v Sloveniji.

6 SKLEP

Dobrodelne igre na srečo so igre na srečo, pri katerih se velik del zbranih sredstev namenja za delovanje nevladnih organizacij, ki izvajajo javno koristne ali dobrodelne dejavnosti. Predmet financiranja niso posamezni programi ali projekti nevladnih organizacij. Gre za t.i. temeljno oziroma institucionalno podporo nevladnim organizacijam, v okviru katere lahko nevladne organizacije delujejo in uresničujejo svoje cilje v skladu z osnovnim namenom organizacije.

Ravno nenamenskost sredstev dobrodelnih iger na srečo je prednost tega načina financiranja, saj ne gre za podpiranje ciljev financerja, temveč ciljev nevladnih organizacij. Gre torej za obliko financiranja, ki ga javna sofinanciranja v Sloveniji ne poznajo, redkost pa je tudi pri

financiranju s strani zasebnih fundacij ali gospodarskih subjektov, čeprav je temeljnega pomena za zagotavljanje trajnosti njihovega delovanja.

V Sloveniji deluje več kot 24.000 nevladnih organizacij, ki v zadnjem času pridobivajo na pomenu tako na področju zagovorništva tj. spodbujanja civilnega dialoga kot tudi pri zagotavljanju javnih storitev. Ne glede na številčnost nevladnega sektorja v Sloveniji pa v zadnjih letih ne moremo govoriti o razvoju nevladnega sektorja, temveč so opazni celo negativni trendi in nazadovanje. Država očitno v premajhni meri spodbuja potencial nevladnih organizacij za izvajanje javnih storitev.

Z namenom zagotavljanja stabilnega razvoja nevladnega sektorja, je potrebno zagotoviti dodatne tj. sistemske vire financiranja nevladnega sektorja. Uveljavitev dobrodelnih iger na srečo predstavlja možnost za zagotavljanje trajnega finančnega vira nevladnih organizacij in omogoča manjši pritisk na državni proračun (Ministrstvo za javno upravo RS, 2010, str. 5).

Dobrodelne igre na srečo bi v slovenski prostor prinesle ne le povsem novo storitev, temveč predstavile tudi povsem drugačen pogled na določeno vrsto iger na srečo. Ker je osnoven koncept dobrodelnih iger na srečo njihov filantropski oziroma javno koristen prispevek, gre za storitev, ki glede na izkušnje v tujini, uspešno združuje razvedrilni element iger na srečo in dobrodelno dejavnost v enem. Igranje v tem primeru ni samo zabava oziroma čakanje (upanje) igralca na morebiten dobiček, ampak se mu avtomatično prida še javno koristni element (Verbajs, 2010, str. 3).

Igranje iger na srečo s tem postane dobrodelna aktivnost, kar spremeni sam pogled družbe na tovrstno dejavnost. Udeleženci dobrodelnih iger na srečo tako lahko hkrati zadovoljujejo dve svoji hotenji — obnašajo se filantropsko, saj prispevajo v dobrodelne oziroma javno koristne namene, hkrati pa jim sodelovanje omogoča možnost dobitka. Dobrodelne igre na srečo tako prebijejo izvorni koncept iger na srečo, ki s tem postanejo tudi orodje za doseganje drugega — dobrodelnega in splošno koristnega namena.

Na pobudo Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji, ki je sprejeta 16. 12. 2010, kot enega izmed ciljev države opredeljuje tudi uvedbo dobrodelnih iger na srečo. S tem so se »vrata« za dobrodelne igre na srečo v Sloveniji nekoliko odprla. Kako bo država izkoristila izkušnje drugih držav prirediteljic dobrodelnih iger na srečo in ali bo uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji tudi omogočila s sprejetjem ustrezne zakonodaje, je odvisno od sodelovanja predstavnikov nevladnih organizacij pri sprejemanju zakonodaje in lobijev na strani obstoječih koncesionarjev klasičnih iger na srečo. Dejstvo je, da bi uvedba dobrodelnih iger na srečo pomenila razbitje monopola ne samo na strani prirediteljev klasičnih iger na srečo, temveč tudi na strani razdeljevanja zbranih sredstev nevladnim organizacijam. Vsekakor bi uvedba dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji pomenila vzpostavitev pomembnega vzvoda za finančno krepitev slovenskega nevladnega sektorja in njegovega trajnostnega razvoja.

LITERATURA IN VIRI

1. The Association of Charity Lotteries in the European Union. (2010a). *Charity lotteries: turning chance into change*. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.acleu.eu/upload/88330_668_1277215636771position_paper_June_2010_def.pdf
2. The Association of Charity Lotteries in the European Union. (2010b). *Call to the European Union: secure sustainable funding*. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.acleu.eu/About-us/Mission-background.htm>
3. The Association of Charity Lotteries in the European Union. (2010c). *Annual Report 2009*. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.acleu.eu/upload/89760_668_1279700824592-ACLEU_Annual_report_2009.pdf
4. The Association of Charity Lotteries in the European Union. (2010d). *The Postcode Lottery: Turning chance into change*. Najdeno 6. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.euclidnetwork.eu/data/files/SocialInnovation/editpostcodelottery.pdf>
5. Baarsma, B., Gerritsen, M., & Leenheer, J. (2007). Better chances for charity lotteries. The Association of Charity Lotteries in the European Union. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.acleu.eu/upload/71738_668_1216739260706-Final_report_SEO_21_December_2007.pdf
6. Črnak Meglič, A. (2009). Obseg in viri financiranja nevladnih organizacij (društev, ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2008. Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije. Najdeno 3. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.mju.gov.si/si/za_nevladne_organizacije/analize_in_raziskave_nvo/
7. Divjak, T., Verbajš, M., Klenovšek, T., Strojjan, T., Vrbica, S., & Šporar, P. (2005). *Celovita analiza pravnega okvira za delovanje nevladnih organizacij*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
8. Forbici, G., Divjak, T., Osonkar, B., Dernovšek, V., & Verbajš, M. (2010). *Skupaj za skupnost*. Ljubljana: Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij CNVOS.
9. Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji. (2008). *Poročilo o delu in finančnem poslovanju FIHO za leto 2007*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.fiho.si/>
10. Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji. (2009). *Poročilo o delu in finančnem poslovanju FIHO za leto 2008*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.fiho.si/>
11. Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji. (2010). *Poročilo o delu in finančnem poslovanju FIHO za leto 2009*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.fiho.si/>
12. Fundacija za šport. (2008). *Letno poročilo o delu Fundacije za šport v letu 2007*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.fundacijazasport.org/>
13. Fundacija za šport. (2009). *Letno poročilo o delu Fundacije za šport v letu 2008*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.fundacijazasport.org/>

14. Fundacija za šport. (2010). *Letno poročilo o delu Fundacije za šport v letu 2009*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.fundacijazasport.org/>
15. Hrovatin, N. (2001). Ekonomski vidiki menedžmenta nevladnih organizacij. V D. Cochard, S. Čandek, D. Fink Hafner, A. Horvat, M. Hren, N. Hrovatin, Z. Kolarič, B. Kovač, D. Lewis, M. Raos, I. Svetlik, M. Stevenson, M. Svetličič, P. Šporar, N. Trunk Širca, D. Verčič, & Jelovac, D. (ur.), *Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij*. (str. 36–46). Ljubljana: Zavod Radio Študent.
16. Kingma, S., & Van Lier, T. (2006). The Leeway of lotteries in the European Union. The Association of Charity Lotteries in the European Union. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.acleu.eu/News-Publications/Publications.htm>
17. Kokolj, Ž. (2007). *Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega in socialnega dialoga*. Strukurokop: NVO vodič po strukturnih skladih. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije, 2007.
18. Kolarič, Z., & Rakar, T. (2010). *Raziskava indeks civilne družbe – Obseg, struktura in vloga/funkcija slovenskih civilno-družbenih organizacij*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
19. Kolarič, Z., Vojnovič, M., & Črnak-Meglič, A. (2002). *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Kuhn, P., Kooreman, P., Soetevent, R. A., & Kapteyn, A. (2010). *The Effects of Lottery Prizes on Winners and their Neighbors: Evidence from the Dutch Postcode Lottery*. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1631085
21. Loterija Slovenije. (2010). *Letno poročilo 2009*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.loterija.si/files/www.loterija.si/o_podjetju/02_letno_porocilo/letno-porocilo2009.pdf
22. Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije. (2010). *Dopolnitve Strategije razvoja iger na srečo v Sloveniji* (interno gradivo). Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije.
23. Možina, S., Rozman, R., Glas, M., Tavčar, M., Pučko, D., Kralj, J., Ivanko, Š., Lipičnik, B., Gričar, J., Tekavčič, M., Dimovski, V., & Kovač, B. (2002). *Management: nova znanja za uspeh*. Radovljica: Didakta.
24. Novamedia. (2010). *Dutch Postcode Lottery*. Najdeno 6. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.novamedia.nl/web/Our-Charity-Lotteries/The-Netherlands.htm>
25. Peacock, M. (2000). Charity ends with the lottery. *New Economy*, 7(2). 120–123.
26. Pogodba o Evropski uniji in Pogodba o delovanju Evropske unije. *Uradni list Evropske unije* št. C 83.
27. Pravilnik o klasičnih igrah na srečo, ki se lahko prirejajo brez dovoljenja. *Uradni list RS* št. 14/2009.
28. Pravilnik o merilih in pogojih za uporabo sredstev fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS* št. 92/1998, 45/2005, 23/2008, 9/2009.

29. Pravilnik o pogojih, merilih in postopku za razporeditev sredstev Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS* št. 67/1998, 88/2000, 79/2003, 92/2007.
30. Rakar, T., & Črnak-Meglič, A. (2010). *Raziskava indeks civilne družbe – Odnos med organizacijami civilne družbe in državo*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
31. Rakar, T., Vrbica, S. Š., Deželan, T., Kolarič, Z., Črnak-Meglič, A., Nagode, M., & Matoz Ravnik, A. (2010a). *Raziskava indeks civilne družbe – končno poročilo*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
32. Rakar, T., Vrbica, S. Š., Deželan, T., Kolarič, Z., Črnak-Meglič, A., Nagode, M., & Matoz Ravnik, A. (2010b). *Raziskava indeks civilne družbe – akcijski načrt*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
33. Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1996a). *The emerging nonprofit sector*. New York: Manchester University Press.
34. Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1996b). *The international classification of nonprofit organizations: ICNPO Revision 1*. Najdeno 16. decembra 2010 na spletnem naslovu http://www.ccss.jhu.edu/pdfs/CNP_Working_Papers/CNP_WP19_INCPO_1996.pdf
35. Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno in regionalno samoupravo. (2008). *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007—2013*. Najdeno 7. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/Programski_dokumenti/OP-RCV.pdf
36. Šporar, P. (2001). Oris aktualnega dogajanja na področju nevladnih organizacij v Sloveniji in trendi za prihodnost. V D. Cochard, S. Čandek, D. Fink Hafner, A. Horvat, M. Hren, N. Hrovatin, Z. Kolarič, B. Kovač, D. Lewis, M. Raos, I. Svetlik, M. Stevenson, M. Svetličič, P. Šporar, N. Trunk Širca, D. Verčič, & Jelovac, D. (ur.), *Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij*. (str. 158—172). Ljubljana: Zavod Radio Študent.
37. Tavčar, M. I. (2005). *Strateški management nepridobitnih organizacij*. Koper: Fakulteta za management.
38. Trunk-Širca, N., & Tavčar, M. I. (1998). *Management nepridobitnih organizacij*. Koper: Visoka šola za management.
39. Urad Republike Slovenije za nadzor prirejanja iger na srečo. (2010a). *Izvleček iz registra koncesionarjev za igralnice in koncesionarjev za igralne salone*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.unpis.gov.si/si/registri_in_javne_evidence/izvlecek_iz_registra_koncesionarjev_za_igralnice/
40. Urad Republike Slovenije za nadzor prirejanja iger na srečo. (2010b). *Izvleček iz registra prirediteljev klasičnih iger na srečo*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.unpis.gov.si/si/storitve/registri_in_javne_evidence/izvlecek_iz_registra_prirediteljev_klasicnih_iger_na_sreco/
41. Urad Republike Slovenije za nadzor prirejanja iger na srečo. (2010c). *Občasni prireditelji*. Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.unpis.gov.si/si/klasicne_igre_na_sreco/obcasno_prirejanje/#c172

42. Uredba o določitvi društev in neprofitnih humanitarnih organizacij, ki smejo občasno prirejati klasične igre na srečo in o kriterijih za občasno prirejanje klasičnih iger na srečo. *Uradni list RS* št. 70/2000.
43. Uredba o podrobnejših pogojih, ki jih mora izpolnjevati prireditelj pri trajnem prirejanju klasičnih iger na srečo. *Uradni list RS* št. 70/2000.
44. Verbajs, M. (2010). Pripombe k osnutku strategije razvoja iger na srečo v Sloveniji. Najdeno 25. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.cnvos.si/sl/index/articles/cid/22/archive/t>
45. Vlada Republike Slovenije. (2010). *Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji*. Najdeno 16. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/zakonodaja/40534131342.pdf>
46. Zagoršek, H., Jaklič, M., & Zorič, J. (2007). Analiza in usmeritve glede primerne obsega ponudbe klasičnih in posebnih iger na srečo v Sloveniji. Ekonomska fakulteta Najdeno 1. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.ef.uni-lj.si/enote/ipig/Analiza%20primerne%20obsega%20ponudbe%20iger%20na%20sreco%2017082007.pdf>
47. Zakon o davku od iger na srečo. *Uradni list RS* št. 57/1999, 85/2001.
48. Zakon o društvih. *Uradni list RS* št. 61/2006 (2006, 13. junij).
49. Zakon o igrah na srečo. *Uradni list RS* št. 27/1995, 35/1997 Skl.US: U-I-140/97 (43/1997 popr.), 22/2000, 22/2000, 22/2000, 85/2001, 54/2002 Odl.US: U-I-50/00-18, 101/2003, 134/2003-UPB1, 19/2004 Odl.US: U-I-245/01-6, 132/2004 Odl.US: U-I-3/02-25, 10/2010, 106/2010, 14/2011-UPB3.
50. Zakon o javnih financah. *Uradni list RS* št. 79/1999, 124/2000, 79/2001, 30/2002, 56/2002-ZJU, 110/2002-ZDT-B, 127/2006-ZJZP, 14/2007-ZSPDPO, 109/2008, 49/2009, 38/2010-ZUKN, 107/2010, 11/2011-UPB4.
51. Zakon o ustanovah. *Uradni list RS* št. 60/1995, 53/2005, 70/2005-UPB1 (91/2005 popr.).
52. Zakon o zavodih. *Uradni list RS* št. 12/1991, 45I/1994 Odl.US: U-I-104/92, 8/1996, 18/1998 Odl.US: U-I-34/98, 36/2000-ZPDZC, 127/2006-ZJZP.
53. Žnidaršič-Kranjc, A. (1996). *Ekonomika in upravljanje neprofitne organizacije*. Postojna: Založba DEJ.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik	1
Priloga 2: Rezultati ankete.....	5
Priloga 3: Seznam kratic.....	24

Priloga 1: Anketni vprašalnik

V1 Ali se strinjate s tem, da obstajajo igre na srečo kot so Loto, Astro, Ekspres loterija, HIP loterija, 3x3 Plus 6, Deteljica, Hitra srečka?

- 1 Sploh se ne strinjam
- 2 Se ne strinjam
- 3 Niti se ne strinjam niti se strinjam
- 4 Se strinjam
- 5 Popolnoma se strinjam

V2 Kako pogosto sodelujete v igrah na srečo kot so Loto, Astro, Ekspres loterija, HIP loterija, 3x3 Plus 6, Deteljica, Hitra srečka?

- 1 Tedensko ali pogosteje
- 2 Mesečno
- 3 Nekajkrat na leto
- 4 Redko
- 5 Nikoli

V3 Zakaj sodelujete v igrah na srečo – opredelite, kaj vam je pomembno:

(v vsaki vrstici izberite en odgovor)

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se ne strinjam, niti se strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Nagradni sklad (vrednost					
Verjetnost dobitka					
Dobrodelni namen					
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)					

V4 Ali ste seznanjeni, da se del zbranih sredstev od iger na srečo namenja invalidskim, humanitarnim in športnim nevladnim organizacijam?

- 1 Da
- 2 Ne

V5 Prosim, ocenite vaše strinjanje z naslednjo trditvijo. Igre na srečo imajo pozitivne učinke za družbo?

- 1 Sploh se ne strinjam
- 2 Se ne strinjam
- 3 Niti se ne strinjam niti se strinjam
- 4 Se strinjam
- 5 Popolnoma se strinjam

V6 Ali se strinjate z uvedbo dobrodelnih iger na srečo, v okviru katerih bi se 40% zbranega denarnega sklada namenilo delovanju nevladnih organizacij z drugih vsebinskih področij (kultura, zdravje, varstvo okolja ipd.)?

- 1 Sploh se ne strinjam
- 2 Se ne strinjam
- 3 Niti se ne strinjam niti se strinjam
- 4 Se strinjam
- 5 Popolnoma se strinjam

V7 Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?

- 1 Da
- 2 Ne
- 3 Ne vem

V7A Kaj bi vas v tem primeru spodbudilo k sodelovanju?

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se ne strinjam, niti se strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Nagradni sklad (vrednost					
Verjetnost dobitka					
Dobrodelni namen					
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)					

V7b Rekli ste, da ne bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo. Nam lahko zaupate razlog/e?

V8 Prosim, ocenite vaše strinjanje z naslednjo trditvijo. Dobrodelne igre na srečo bi imele pozitivne učinke za družbo.

- 1 Sploh se ne strinjam
- 2 Se ne strinjam
- 3 Niti se ne strinjam, niti se strinjam
- 4 Se strinjam
- 5 Zelo se strinjam

V9 Kako pogosto ste sodelovali v naslednjih dobrodelnih aktivnostih v zadnjem letu dni:
(v vsaki vrstici izberite en odgovor)

	Večkrat	Enkrat	Nikoli
Prostovoljno delo			
Denarni prispevki			
Dobrodelni namen			
Podarjanje oblačil, obutev, opreme			
Obisk dobrodelne prireditve			
Pomoč neznancu			

D1 Spol

- 1 Moški
- 2 Ženski

D2 Starost

- 1 18—30 let
- 2 31—45 let
- 3 46 let ali več

D3 Izobrazba

- 1 Srednješolska
- 2 Višja, visoka šola, univerzitetna izobrazba
- 3 Magisterij, doktorat

D4 Status

- 1 nezaposlen
- 2 zaposlen v javnem sektorju
- 3 zaposlen v privatnem sektorju
- 4 samozaposlen ali lastnik podjetja
- 5 študent
- 6 upokojenec
- 7 drugo

D5 Povprečni mesečni NETO prejemek v Sloveniji znaša okrog 950 EUR. Je vaš mesečni prejemek v primerjavi s slovenskim povprečnim prejemkom.

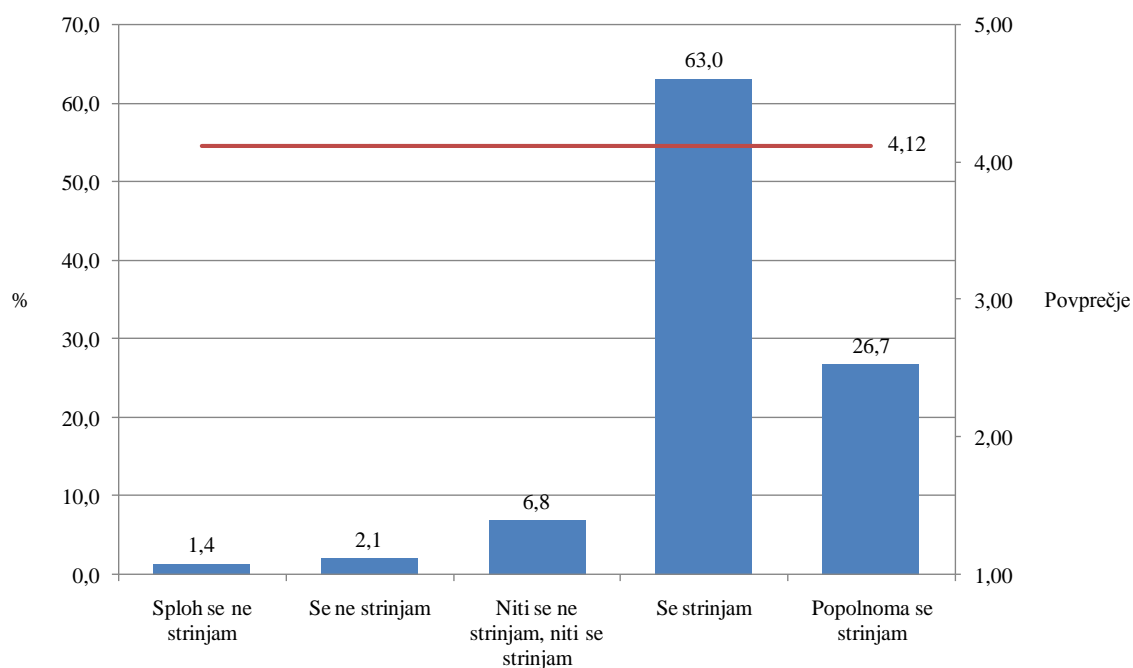
- 1 Precej nižji
- 2 nižji
- 3 približno enak
- 4 višji
- 5 precej višji
- 6 nimam lastnega vira dohodkov
- 7 ne želim odgovoriti
- 8 Ne vem
- 9 Ne želim odgovoriti

Priloga 2: Rezultati ankete

V1 Ali se strinjate s tem, da obstajajo igre na srečo kot so Loto, Astro, Ekspres loterija, HIP loterija, 3x3 Plus 6, Deteljica, Hitra srečka?

	n	%
Sploh se ne strinjam	2	1,4
Se ne strinjam	3	2,1
Niti se ne strinjam niti se strinjam	10	6,8
Se strinjam	92	63,0
Popolnoma se strinjam	39	26,7
Skupaj	146	100,0

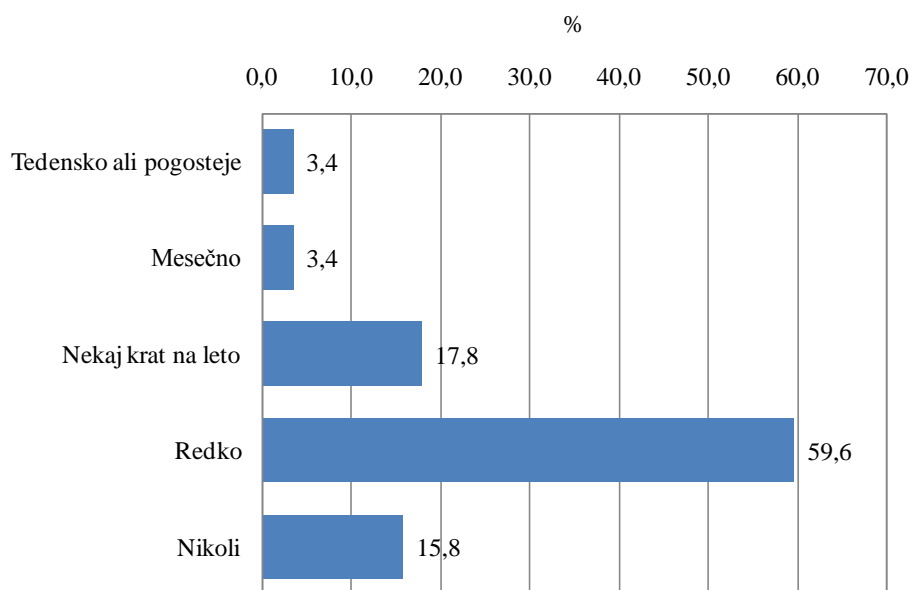
n	min	max	povprečje	std. odklon
146	1	5	4,12	0,729

Velika večina anketiranih se strinja s tem, da so v Sloveniji na voljo klasične igre na srečo, saj je skoraj 90 % anketiranih odgovorilo se strinjam in popolnoma se strinjam. Tistih, ki se delno strinjajo je 6,8 %, preostalih pa 3,5 %. Na strinjanje s trditvijo kaže tudi visoko povprečje, ki znaša 4,12.

V2 Kako pogosto sodelujete v igrah na srečo kot so Loto, Astro, Ekspres loterija, HIP loterija, 3x3 Plus 6, Deteljica, Hitra srečka?

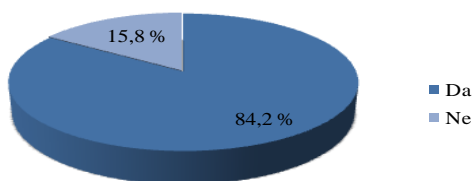
	n	%
Tedensko ali pogosteje	5	3,4
Mesečno	5	3,4
Nekajkrat na leto	26	17,8
Redko	87	59,6
Nikoli	23	15,8
Skupaj	146	100,0

Iz grafičnega prikaza je razvidno, da gre v večini za občasne igralce iger na srečo. Nekaj manj kot 60 % anketiranih igra igre na srečo redkeje kot nekajkrat na leto, medtem ko nekajkrat na leto poizkusi srečo 17,8 % anketiranih. Takih, ki igrajo igre na srečo mesečno, je 3,4 %, enak delež pa predstavljajo anketiranci, ki igrajo igre na srečo tedensko ali pogosteje.

Iz odgovorov na vprašanje, kako pogosto igrajo igre na srečo, je razvidno, da kar 84,2 % anketiranih igra igre na srečo.

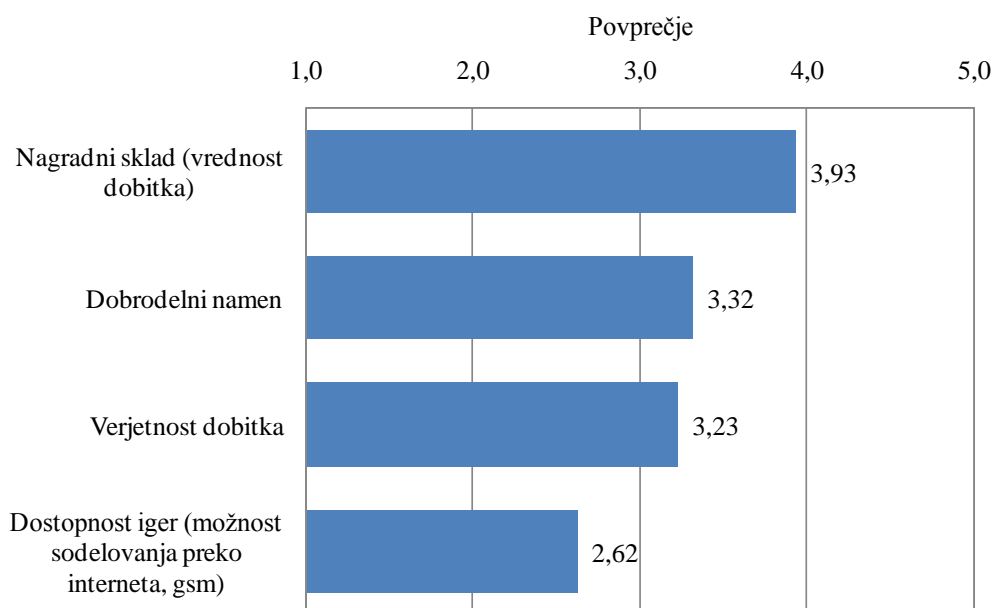
	n	%
Da	123	84,2
Ne	23	15,8
Skupaj	146	100,0

V3 Zakaj sodelujete v igrah na srečo – opredelite, kaj vam je pomembno:

	Sploh se ne strinjam		Se ne strinjam		Niti se ne strinjam, niti se strinjam		Se strinjam		Popolnoma se strinjam		Skupaj		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	Povprečje
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	11	7,5	11	7,5	16	11,0	47	32,2	61	41,8	146	100,0	3,93
Dobrodelni namen	18	12,3	20	13,7	34	23,3	46	31,5	28	19,2	146	100,0	3,32
Verjetnost dobitka	22	15,1	22	15,1	33	22,6	39	26,7	30	20,5	146	100,0	3,23
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	44	30,1	17	11,6	42	28,8	36	24,7	7	4,8	146	100,0	2,62

	n	min	max	povprečje	std. odklon
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	146	1	5	3,93	1,230
Dobrodelni namen	146	1	5	3,32	1,274
Verjetnost dobitka	146	1	5	3,23	1,343
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	146	1	5	2,62	1,277

Za sodelovanje v klasičnih igrah na srečo je večini anketiranih najbolj pomemben nagradni sklad oziroma vrednost dobitka v igri, saj na lestvici od 1 do 5 znaša povprečna vrednost tega dejavnika 3,93. Sledita dobrodelni namen z vrednostjo 3,32 in verjetnost dobitka z vrednostjo 3,23. Najmanj pomembna se jim zdi dostopnost do iger na primer preko interneta ali mobilnih telefonov, saj povprečna vrednost tega dejavnika znaša le 2,62.

V3a Zakaj sodelujete v igrah na srečo — opredelite kaj vam je pomembno – **tisti, ki igrajo**

	Sploh se ne strinjam		Se ne strinjam		Niti se ne strinjam, niti se strinjam		Se strinjam		Popolnoma se strinjam		Skupaj		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	Povprečje
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	4	3,3	9	7,3	15	12,2	39	31,7	56	45,5	123	100,0	4,09
Dobrodelni namen	12	9,8	17	13,8	33	26,8	40	32,5	21	17,1	123	100,0	3,33
Verjetnost dobitka	13	10,6	21	17,1	31	25,2	34	27,6	24	19,5	123	100,0	3,28
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	35	28,5	15	12,2	38	30,9	29	23,6	6	4,9	123	100,0	2,64

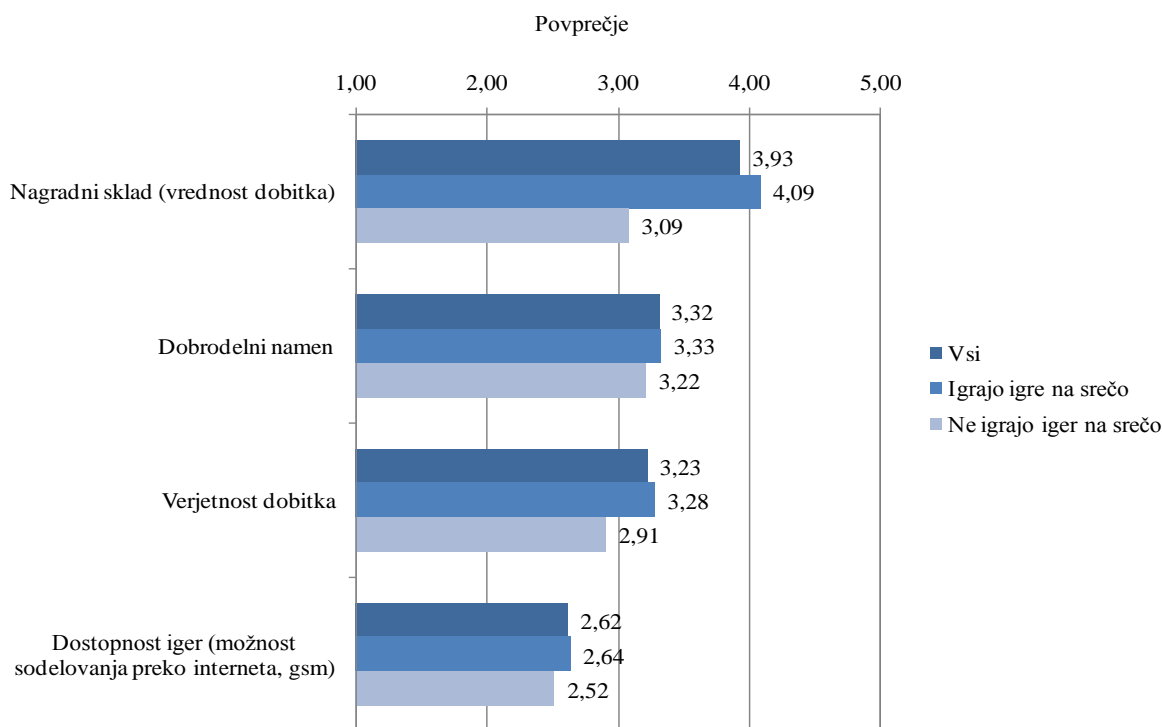
	n	min	max	povprečje	std. odklon
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	123	1	5	4,09	1,079
Dobrodelni namen	123	1	5	3,33	1,199
Verjetnost dobitka	123	1	5	3,28	1,258
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	123	1	5	2,64	1,255

V3b Zakaj sodelujete v igrah na srečo - opredelite kaj vam je pomembno – tisti, ki ne igrajo

	Sploh se ne strinjam		Se ne strinjam		Niti se ne strinjam, niti se strinjam		Se strinjam		Popolnoma se strinjam		Skupaj		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	Povprečje
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	7	30,4	2	8,7	1	4,3	8	34,8	5	21,7	23	100,0	3,09
Verjetnost dobitka	9	39,1	1	4,3	2	8,7	5	21,7	6	26,1	23	100,0	2,91
Dobrodelni namen	6	26,1	3	13,0	1	4,3	6	26,1	7	30,4	23	100,0	3,22
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	9	39,1	2	8,7	4	17,4	7	30,4	1	4,3	23	100,0	2,52

	n	min	max	povprečje	std. odklon
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	23	1	5	3,09	1,621
Dobrodelni namen	23	1	5	3,22	1,650
Verjetnost dobitka	23	1	5	2,91	1,730
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	23	1	5	2,52	1,410

	Vsi	Igrajo igre na srečo	Ne igrajo iger na srečo
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	3,93	4,09	3,09
Dobrodelni namen	3,32	3,33	3,22
Verjetnost dobitka	3,23	3,28	2,91
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	2,62	2,64	2,52

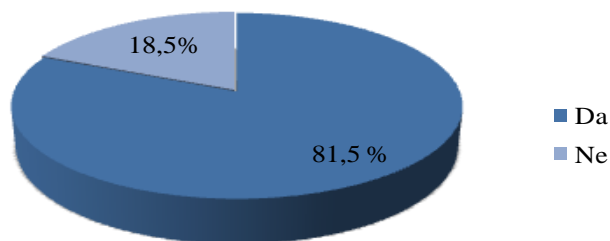
Primerjava podatkov o pomembnosti dejavnikov za sodelovanje v klasičnih igrah na srečo kot so nagradni sklad, dobrodelni namen, verjetnost dobitka in dostopnost iger za anketirane, ki že sodelujejo v igrah na srečo in tiste, ki ne sodelujejo v igrah na srečo, kaže, da je pomembnost nagradnega sklada na prvem mestu le za tiste, ki že sodelujejo v igrah na srečo.

Anketirani, ki ne sodelujejo v igrah na srečo, so kot najpomembnejši dejavnik za sodelovanje označili dobrodelni namen. Iz grafičnega prikaza je razvidna primerjava povprečij za različne segmente anketiranih. Vprašani, ki igrajo igre na srečo, imajo pri vseh dejavnikih višje povprečje od tistih, ki iger na srečo ne igrajo. Največja razlika je pri dejavniku nagradni sklad oziroma vrednost dobitka. Na splošno so anketirani, ki ne igrajo iger na srečo, vse dejavnike ocenili kot manj pomembne v primerjavi z anketiranimi, ki igrajo igre na srečo.

V4 Ali ste seznanjeni, da se del zbranih sredstev od iger na srečo namenja invalidskim, humanitarnim in športnim nevladnim organizacijam?

	n	%
Da	119	81,5
Ne	27	18,5
Skupaj	146	100,0

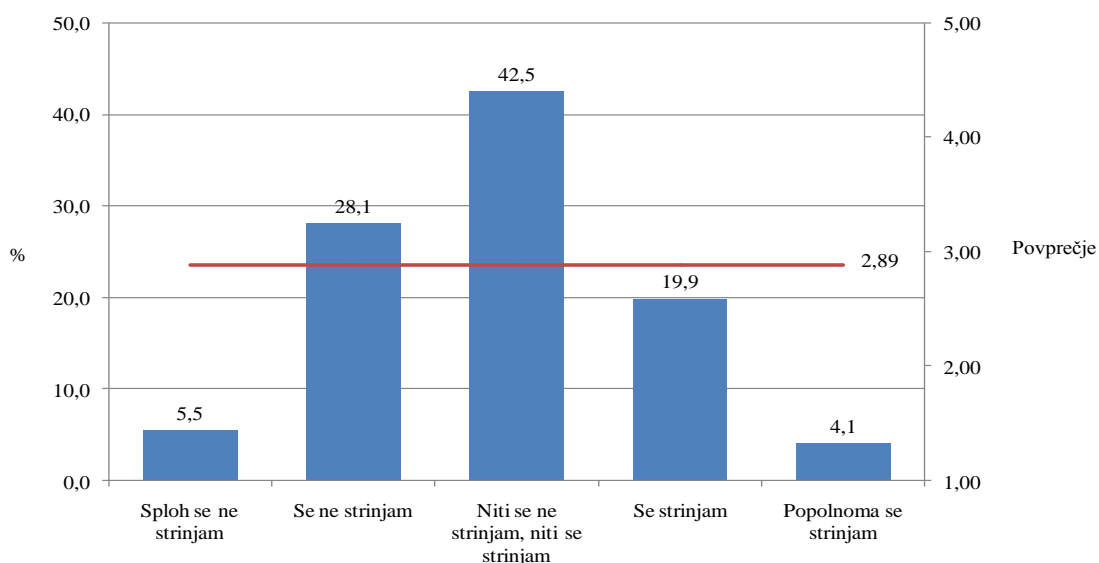

Kar 81,5 % anketiranih je seznanjenih s tem, da se del zbranih sredstev od iger na srečo namenja invalidskim, humanitarnim in športnim nevladnim organizacijam. Iz grafičnega prikaza je razvidno, da je tistih, ki s tem niso seznanjeni, nekaj manj kot petina oziroma 18,5 %.

V5 Prosim, ocenite vaše strinjanje z naslednjo trditvijo. Igre na srečo imajo pozitivne učinke za družbo?

	n	%
Sploh se ne strinjam	8	5,5
Se ne strinjam	41	28,1
Niti se ne strinjam, niti se strinjam	62	42,5
Se strinjam	29	19,9
Popolnoma se strinjam	6	4,1
Skupaj	146	100,0

n	min	max	povprečje	std. odklon
146	1	5	2,89	0,926

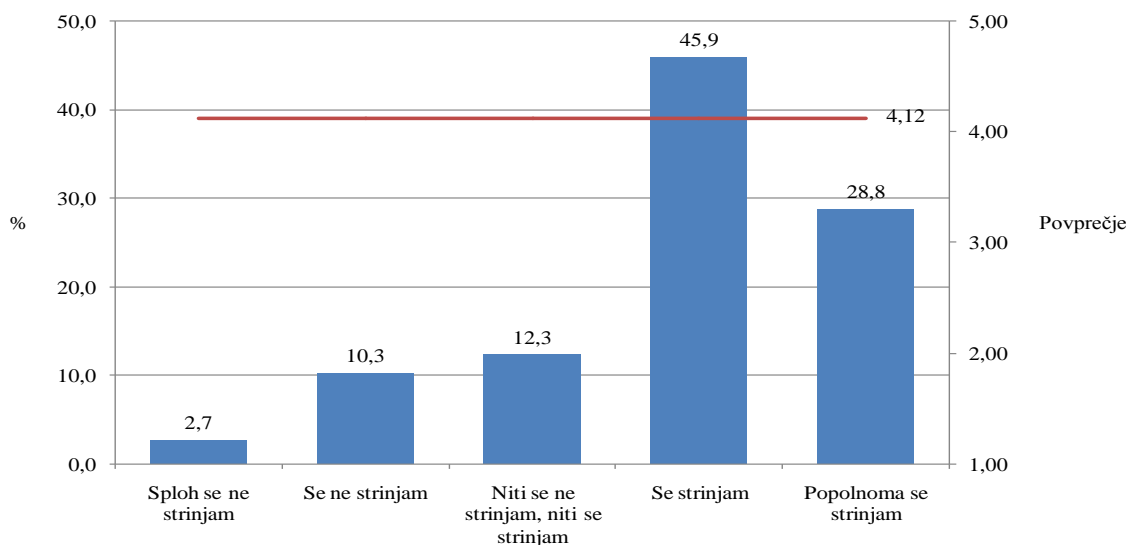

Pri preverjanju trditve o pozitivnem učinku iger na srečo za družbo se največ anketiranih (42,5 %) niti ne strinja, niti strinja s to trditvijo. Iz grafičnega prikaza je nadalje razvidno, da se slaba tretjina oziroma 28,1 % anketiranih ne strinja s tem, da igre na srečo pozitivno vplivajo na družbo, tistih, ki se s to trditvijo sploh ne strinjajo pa je 5,5 %. Da imajo igre na srečo pozitiven učinek na družbo meni 24 % anketiranih, pri čemer se skoraj petina oziroma 19,9 % strinja s to trditvijo, preostalih 4,1 % pa popolnoma strinja.

V6 Ali se strinjate z uvedbo dobrodelnih iger na srečo, v okviru katerih bi se 40 % zbranega denarnega sklada namenilo delovanju nevladnih organizacij z drugih vsebinskih področij (kultura, zdravje, varstvo okolja ipd.)?

	n	%
Sploh se ne strinjam	4	2,7
Se ne strinjam	15	10,3
Niti se ne strinjam, niti se strinjam	18	12,3
Se strinjam	67	45,9
Popolnoma se strinjam	42	28,8
Skupaj	146	100,0

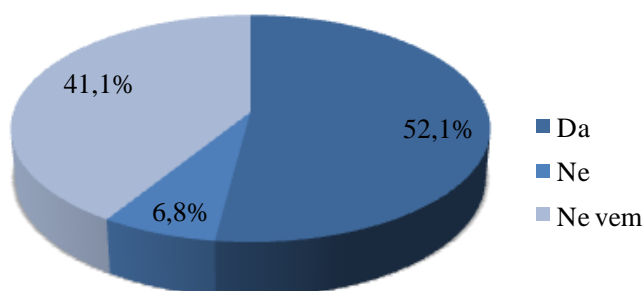
n	min	max	povprečje	std. odklon
146	1	5	4,12	0,729

Bolj optimističen pogled na igre na srečo izkazujejo anketirani v zvezi z uvedbo dobrodelnih iger na srečo, v okviru katerih bi se 40 % zbranih sredstev namenilo delovanju nevladnih organizacij z drugih vsebinskih področij kot so kultura, zdravje, varstvo okolja ipd. Uvedbo dobrodelnih iger na srečo v Sloveniji podpira kar 74,7 % anketiranih. Grafični prikaz kaže, da se z uvedbo tovrstnih iger na srečo dobra desetina oziroma 12,3 % anketiranih niti ne strinja, niti strinja, medtem ko se 10,3 % anketiranih ne strinja, 2,7 % anketiranih pa se sploh ne strinja. Visoko strinjanje s trditvijo potrjuje tudi povprečje, ki znaša 4,12.

V7 Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?

	n	%
Da	76	52,1
Ne	10	6,8
Ne vem	60	41,1
Skupaj	146	100,0

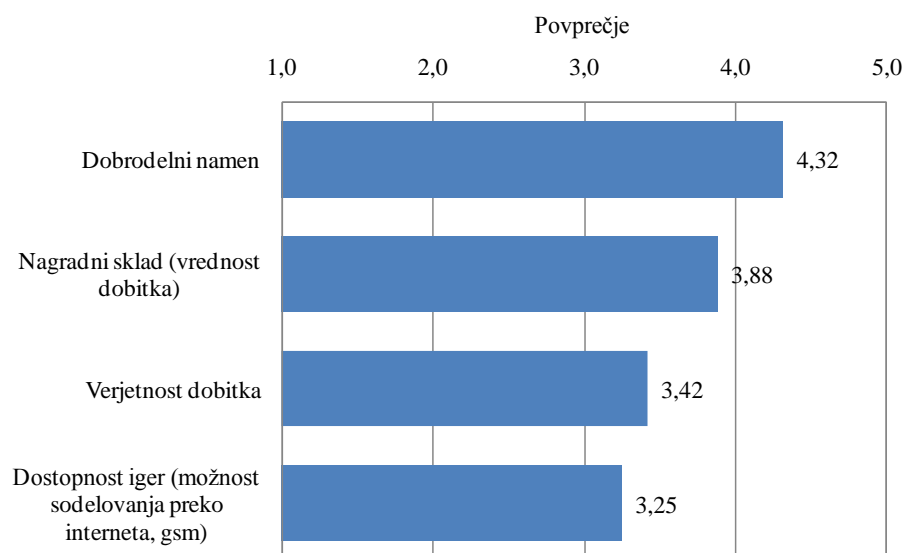

Na vprašanje glede sodelovanja v dobrodelnih igrah na srečo je več kot polovica anketiranih, natančneje 52,1 %, odgovorila pritrdilno. Visok je tudi delež neopredeljenih, ki znaša 41,1 %, tistih, ki pa ne bi sodelovali je le 6,8 %, kar je razvidno iz spodnjega grafičnega prikaza.

V7a Kaj bi vas v tem primeru spodbudilo k sodelovanju v igri?

	Sploh se ne strinjam		Se ne strinjam		Niti se ne strinjam, niti se strinjam		Se strinjam		Popolnoma se strinjam		Skupaj		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	Povprečje
Dobrodelni namen	0	0,0	0	0,0	5	6,6	42	55,3	29	38,2	76	100,0	4,32
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	1	1,3	6	7,9	15	19,7	33	43,4	21	27,6	76	100,0	3,88
Verjetnost dobitka	6	7,9	11	14,5	21	27,6	21	27,6	17	22,4	76	100,0	3,42
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	5	6,6	15	19,7	18	23,7	32	42,1	6	7,9	76	100,0	3,25

	n	min	max	povprečje	std. odklon
Dobrodelni namen	76	3	5	4,32	0,594
Nagradni sklad (vrednost dobitka)	76	1	5	3,88	0,952
Verjetnost dobitka	76	1	5	3,42	1,214
Dostopnost iger (možnost sodelovanja preko interneta, gsm)	76	1	5	3,25	1,072

Anketirani, ki so odgovorili, da bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, so nadalje razvrstili pomembnost dejavnikov kot so nagradni sklad, dobrodelni namen, verjetnost dobitka in dostopnost iger za sodelovanje v dobrodelnih igrah na srečo.

Rezultati grafičnega prikaza kažejo, da je v primeru dobrodelnih iger na srečo za anketirane najpomembnejši dejavnik ravno dobrodelni namen. Povprečna vrednost tega dejavnika znaša 4,32, medtem ko vrednost dejavnika nagradni sklad pri klasičnih igrah na srečo znaša le 3,93. V primerjavi s klasičnimi igrami na srečo so rezultati pomembnosti nagradnega sklada in verjetnosti dobitka približno enaki, medtem ko se v primeru dobrodelnih iger na srečo poleg dobrodelnosti poveča tudi pomembnost dostopnosti teh iger na srečo.

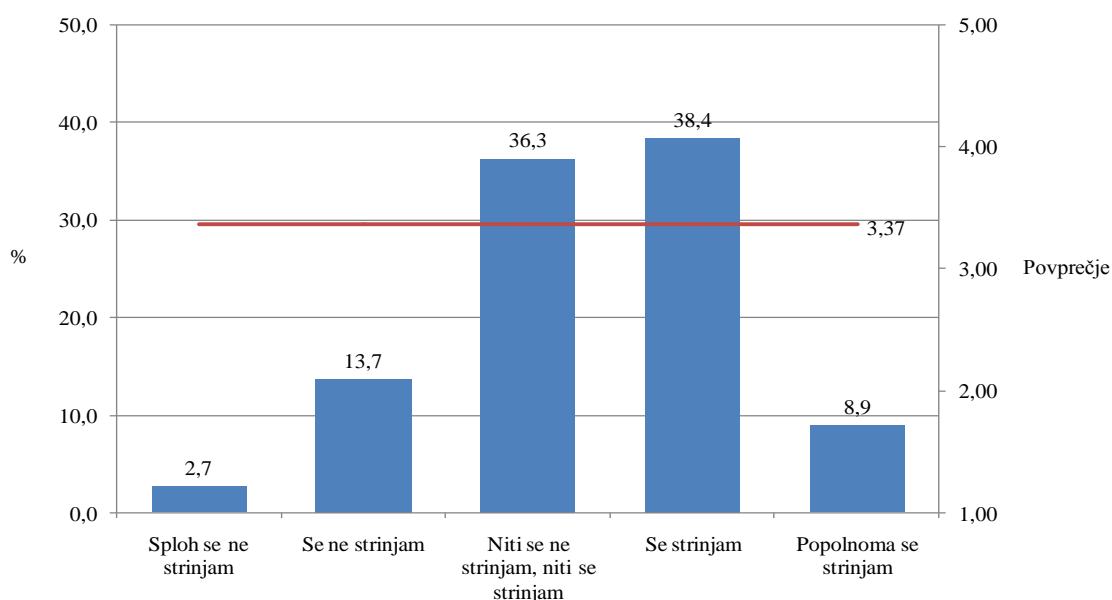
V7b Rekli ste, da ne bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo. Nam lahko zaupate razlog/e?

	n	%
Največje vprašanje je delitev zbranega denarja saj že sedaj prihaja do anomalij pri delitvi le tega s strani FIHO. Tudi način financiranja in koriščenja tega denarja ni povsem jasen zlasti ne pri nevladnih organizacijah kjer se najlažje dosega dogovori in izstavlja fiktivni računi za neke namišljene storitve.	1	10,0
Smiselno je darovati denar na primer v okviru dohodnine sicer pa ne podpiram iger na srečo.	1	10,0
Tudi sicer zelo zelo redko sodelujem v igrah na srečo.	1	10,0
Brez odgovora	7	70,0
Skupaj	10	100,0

V8 Prosim, ocenite vaše strinjanje z naslednjo trditvijo. Dobrodelne igre na srečo bi imele pozitivne učinke za družbo.

	n	%
Sploh se ne strinjam	4	2,7
Se ne strinjam	20	13,7
Niti se ne strinjam, niti se strinjam	53	36,3
Se strinjam	56	38,4
Popolnoma se strinjam	13	8,9
Skupaj	146	100,0

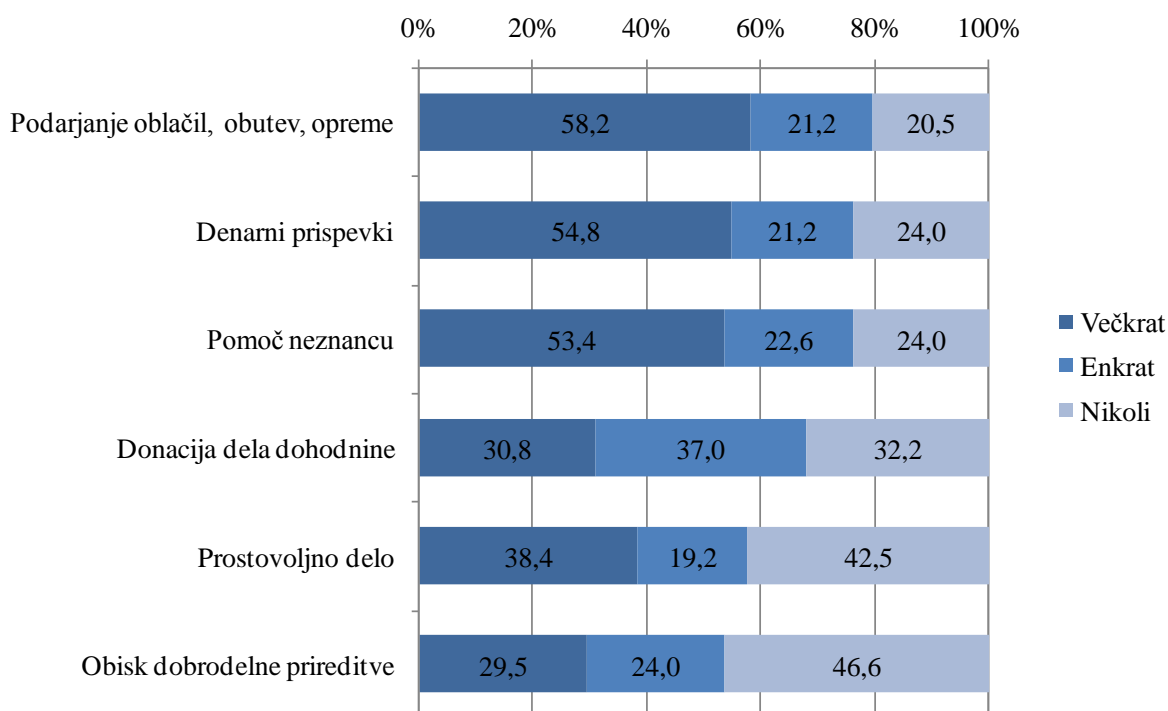
n	min	max	povprečje	std. odklon
146	1	5	3,37	0,925

Pozitivno mnenje o uvedbi dobrodelnih iger na srečo je mogoče razbrati tudi iz rezultatov pri preverjanju trditve o pozitivnem učinku dobrodelnih iger na srečo za družbo. Iz grafičnega prikaza je razvidno, da je nekaj manj kot polovica anketiranih oziroma 47,3 % (pri klasičnih igrah na srečo znaša ta delež 24 %) mnenja, da bi dobrodelne igre na srečo imele pozitivne učinke za družbo. Dobra tretjina anketiranih se s trditvijo niti ne strinja, niti strinja (36,3 %), medtem ko delež bolj črnogledih znaša 16,4 %.

V9 Kako pogosto ste sodelovali v naslednjih dobrodelnih aktivnostih v zadnjem letu dni?

	Večkrat		Enkrat		Nikoli		Skupaj	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Podarjanje oblačil, obutev, opreme	85	58,2	31	21,2	30	20,5	146	100,0
Denarni prispevki	80	54,8	31	21,2	35	24,0	146	100,0
Pomoč neznanцу	78	53,4	33	22,6	35	24,0	146	100,0
Donacija dela dohodnine	45	30,8	54	37,0	47	32,2	146	100,0
Prostovoljno delo	56	38,4	28	19,2	62	42,5	146	100,0
Obisk dobrodelne prireditve	43	29,5	35	24,0	68	46,6	146	100,0

Pri vprašanju o dobrodelnih aktivnostih anketiranih v zadnjem letu se je izkazalo, da je bila najpogostejša oblika sodelovanja podarjanje oblačil, obutev in opreme. Vsaj enkrat na leto je 79,4 % anketiranih podarilo oblačila, obutev in opremo. Kot drugo najpogostejšo obliko sodelovanja v dobrodelnih aktivnostih predstavljajo denarni prispevki in pomoč neznanцу, po obeh je vsaj enkrat poseglo 76 % anketiranih. Sledijo donacije dela dohodnine s 67,8 %, prostovoljno delo s 57,6 % in obisk dobrodelne prireditve s 53,5 %, kar je razvidno iz zgornjega grafičnega prikaza.

Vpliv uvedbe dobrodelnih iger na srečo na donatorske aktivnosti anketiranih sem preverila posredno z ugotavljanjem povezanosti rezultatov tistih anketiranih, ki podpirajo uvedbo DIS v Sloveniji, in njihovimi donatorskimi navadami v zadnjem letu dni.

Najprej sem ponastavila spremenljivko V7 tako, da sem odgovoru *da* dodelila vrednost 1 in odgovoru *ne* vrednost 0, medtem ko odgovorov *ne vem* nisem upoštevala. Tako sem dobila nominalno spremenljivko, s pomočjo katere sem naredila test povezanosti med novo spremenljivko V7rec in spremenljivko V9.1rec. Tudi slednjo sem ponastavila, in sicer tako, da je odgovoru **večkrat** dodeljena vrednost 3, odgovoru **enkrat** vrednost 2 in odgovoru **nikoli** vrednost 1 (odgovori, ki niso bili ponastavljeni, so imeli obratne vrednosti — 1 za **večkrat**, 2 za **enkrat** in 3 za **nikoli**). Tako ponastavljene vrednosti izkazujejo naraščanje oziroma pogostost pojava.

Correlations*				
			v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?	v9.1rec Denarni prispevki
Spearman's rho*	v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?	Correlation Coefficient	1,000	0,231*
		Sig. (2-tailed)		0,032
		N	86	86
	v9.1rec Denarni prispevki	Correlation Coefficient	0,231	1,000
		Sig. (2-tailed)	0,032	
		N	86	146

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Legenda: *Izračunana statistika v SPSS - Spearmanov korelacijski koeficient.

Rezultati kažejo, da je koeficient korelacije pozitiven in znaša 0,231. To pomeni, da bi anketiranci, ki več donirajo, sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo oziroma anketiranci, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, večkrat donirajo v obliki denarnih prispevkov. Povezava je sicer šibka, vendar statistično značilna, tako da obstaja povezanost med obema spremenljivkama.

Povezavo spremenljivk podobno preverjam s Hi kvadrat testom, kjer me zanima pogostost doniranja v obliki denarnih prispevkov pri anketirancih, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, in pri tistih, ki ne bi sodelovali. Testirala sem 2 hipotezi. Hipoteza 0 predvideva, da spremenljivki na populaciji nista povezani oziroma, da je vrednost Hi kvadrat enaka 0. Hipoteza 1 predvideva povezanost med spremenljivkama oziroma neničelno vrednost Hi kvadrat statistike.

H0: Na populaciji spremenljivki nista povezani oziroma $\chi^2=0$.

H1: Na populaciji sta spremenljivki povezani oziroma $\chi^2>0$.

v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo? * v9.1rec Denarni prispevki Crosstabulation*						
			v9.1rec Denarni prispevki			Total
			Nikoli	Enkrat	Večkrat	
v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?	Ne	Count	6	1	3	10
		% within v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?	60,0 %	10,0 %	30,0 %	100,0 %
		% within v9.1rec Denarni prispevki	26,1 %	6,3 %	6,4 %	11,6 %
		% of Total	7,0 %	1,2 %	3,5 %	11,6 %
	Da	Count	17	15	44	76
		% within v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?	22,4 %	19,7 %	57,9 %	100,0 %
		% within v9.1rec Denarni prispevki	73,9 %	93,8 %	93,6 %	88,4 %
		% of Total	19,8 %	17,4 %	51,2 %	88,4 %
Total	Število	23	16	47	86	
	% within v7rec Ali bi sodelovali v takšnih dobrodelnih igrah na srečo?	26,7 %	18,6 %	54,7 %	100,0 %	
	% within v9.1rec Denarni prispevki	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
	% of Total	26,7 %	18,6 %	54,7 %	100,0 %	

Legenda: *Pregled izpisa podatkov v SPSS-u.

Med vsemi anketiranci, ki ne bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, je 6 takšnih (60%), ki nikoli niso prispevali denarnega prispevka, 1 takšen (10%), ki je enkrat daroval denar, in 3 takšni, ki so to storili večkrat. Na drugi strani pa je med anketiranci, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah, le 17 oziroma 22,4 % takšnih, ki niso nikoli darovali denarja. Iz tega lahko sklepam, da so tisti anketiranci, ki bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo, že sedaj bolj dobrodelni oziroma večkrat donirajo v obliki denarja.

Chi-Square Tests ^a			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,388 ^a	2	,041
Likelihood Ratio	5,627	2	,060
Linear-by-Linear Association	5,095	1	,024
N of Valid Cases	86		

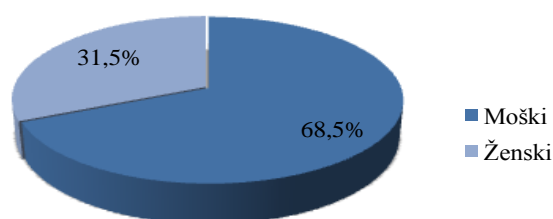
a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,86.

Legenda: * Izračunana statistika v SPSS - Hi-kvadrat test.

Značilnost pri Hi-kvadrat statistiki je manjša od 0,05 (0,41), kar pomeni, da lahko ovržem ničelno hipotezo, ki pravi, da spremenljivki nista povezani oziroma, da ni razlik med spremenljivkama. Na podlagi tega lahko sprejemem hipotezo, da sta spremenljivki med seboj statistično značilno povezani in da med njima obstajajo razlike. Iz rezultatov lahko domnevam, da obstajajo razlike med anketiranimi, ki bi sodelovali in tistimi, ki ne bi sodelovali v dobrodelnih igrah na srečo in njihovimi donatorskimi aktivnostmi v obliki denarnih prispevkov.

D1 Spol

	n	%
Moški	100	68,5
Ženski	46	31,5
Skupaj	146	100,0

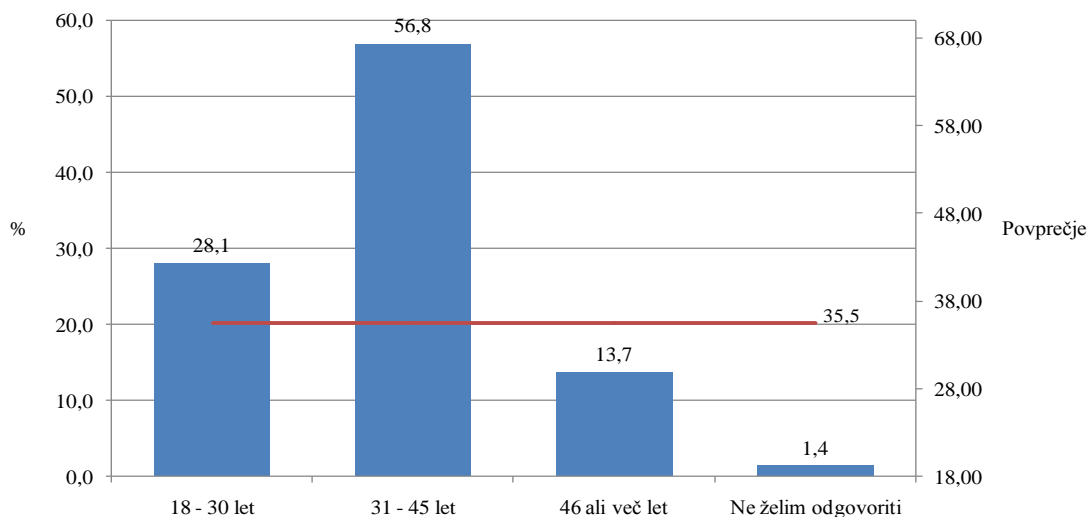
Iz grafičnega prikaza podatkov o spolu anketiranih je razvidno, da je od 146 anketiranih kar 100 moških oziroma 68,5 % in 46 žensk oziroma 31,5 %.

D2 Starost

	n	%
18 — 30 let	41	28,1
31 — 45 let	83	56,8
46 ali več let	20	13,7
Ne želim odgovoriti	2	1,4
Skupaj	146	100,0

n	min	max	povprečje	std. odklon
144	21	72	35,49	8,076

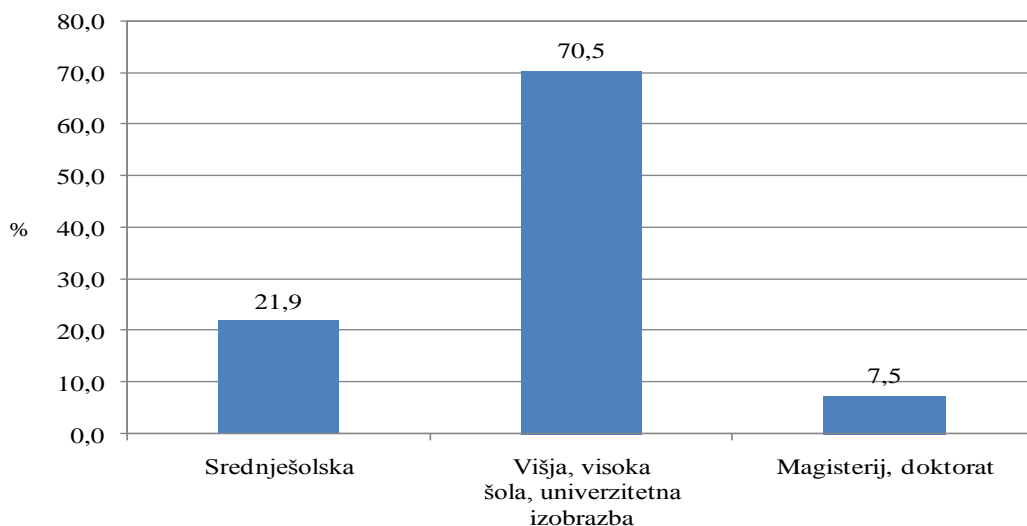
Legenda: * n – število anketiranih, ki so odgovorili na to vprašanje (2 odgovora nista všteta, ker sta anketiranca odgovorila »ne želim odgovoriti«), min – starost najmlajšega anketiranca, max – starost najstarejšega anketiranca, povprečje – povprečna starost anketiranih, std. odklon – odklon od povprečja.

Glede na zakonsko omejitev za sodelovanje v igrah na srečo, so v anketi lahko sodelovali le anketiranci, ki so starejši od 18 let. Razdeljeni so v tri starostne skupine. Iz grafičnega prikaza je razvidno, da je najvišji odstotek anketiranih (56,8 %) starih med 31 in 45 let, sledijo anketiranci stari od 18 do 30 let, takšnih, ki so stari 46 ali več let, pa je le 13,7 %. Dva anketiranca nista želela razkriti svoje starosti. Povprečna starost anketiranih je 35,5 let.

D3 Izobrazba

	n	%
Srednješolska	32	21,9
Višja, visoka šola, univerzitetna izobrazba	103	70,5
Magisterij, doktorat	11	7,5
Skupaj	146	100,0

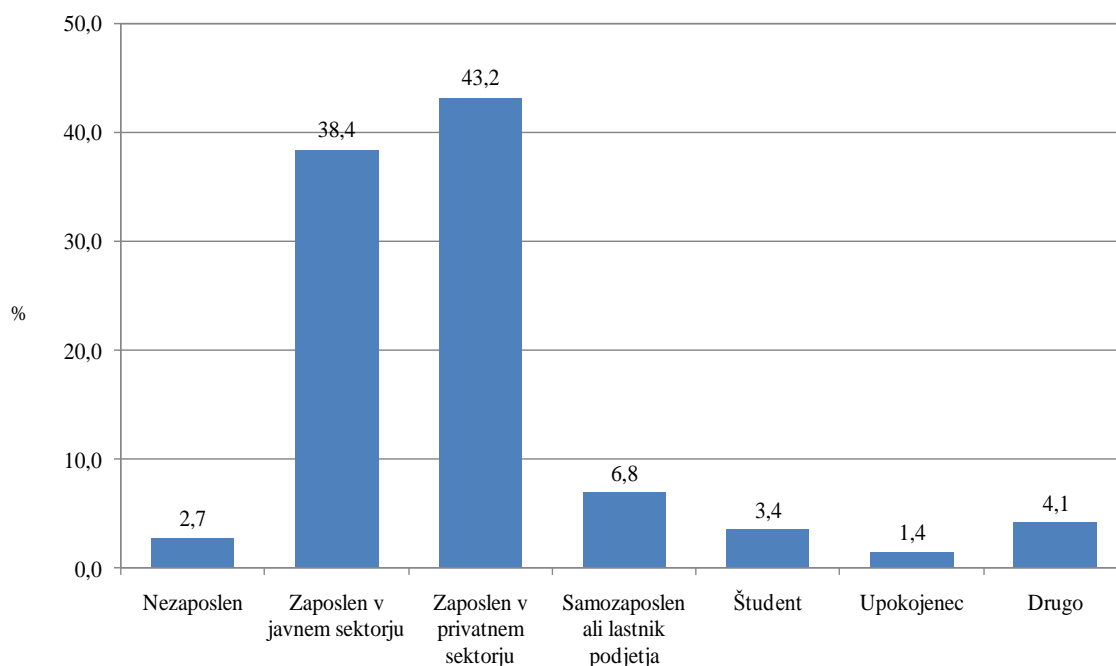

Večina anketirancev (70,5 %) ima višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo, več kot petina (21,9 %) srednješolsko izobrazbo, preostalih 7,5 % pa magisterij ali doktorat.

D4 Status

	n	%
Nezaposlen	4	2,7
Zaposlen v javnem sektorju	56	38,4
Zaposlen v privatnem sektorju	63	43,2
Samozaposlen ali lastnik podjetja	10	6,8
Študent	5	3,4
Upokojenec	2	1,4
Drugo	6	4,1
Skupaj	146	100,0

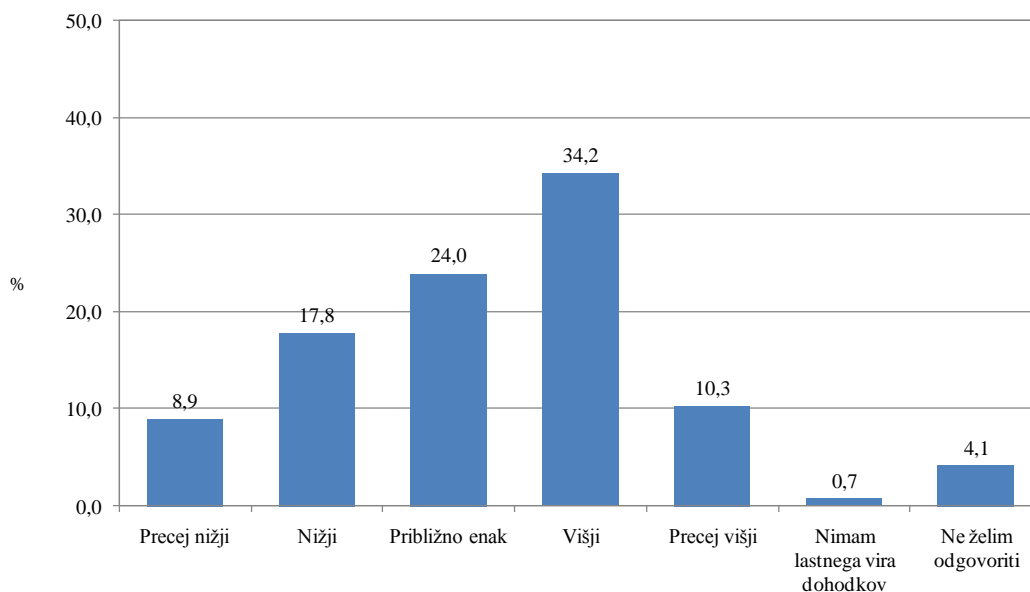
Legenda: * Drugo: anketirani so odgovorili, da so zaposleni v nevladnih organizacijah

Večina anketiranih je zaposlenih, saj je iz grafičnega prikaza razvidno, da je le 2,7 % anketiranih nezaposlenih. Največ jih je zaposlenih v privatnem sektorju, in sicer 43,2 %, sledijo zaposleni v javnem sektorju, in sicer 38,4 %, nato pa samozaposleni ali lastniki podjetij s 6,8 % in študenti s 3,4 %. Delež upokojencev znaša 1,4 %, v okviru kategorije drugo pa je 4,1 % anketiranih izpolnilo, da so zaposleni v nevladnih organizacijah.

D5 Povprečni mesečni NETO prejemek v Sloveniji znaša okrog 950 evrov. Je vaš mesečni prejemek v primerjavi s slovenskim povprečnim prejemkom:

	n	%
Precej nižji	13	8,9
Nižji	26	17,8
Približno enak	35	24,0
Višji	50	34,2
Precej višji	15	10,3
Nimam lastnega vira dohodkov	1	0,7
Ne želim odgovoriti	6	4,1
Skupaj	146	100,0

Povprečni mesečni neto prejemek v Sloveniji znaša približno 950,00 evrov. Iz grafičnega prikaza je razvidno, da ima skoraj polovica anketiranih (44,5 %) višji neto prejemek od povprečja, nekaj manj kot četrtina ali natančneje 24 % približno enak neto prejemek, dobra četrtina pa prejema nižji mesečni neto prejemek. Nekaj anketiranih na vprašanje ni želelo odgovoriti, eden pa nima lastnega vira dohodkov.

Priloga 3: Seznam kratic

NVO – nevladna organizacija

DIS – dobrodelne igre na srečo

BDP – bruto družbeni proizvod

ACLEU - Združenje dobrodelnih loterij Evropske unije (angl. *The Association of Charity Lotteries in the European Union*)

WOK – zakon o igrah na srečo na Nizozemskem (niz. *Wet op de Kansspelen*)

Loterija **SENS** – državna loterija na Nizozemskem (niz. *Stichting Exploitatie Nederlandse Staatloterij*)

Loterija **SNS** – državna loterija na Nizozemskem (niz. *Stichting de Nationale Sporttotalisator*)

Loterija **BGL** – dobrodelna loterija na Nizozemskem (niz. *Bank Giro Loterij*)

Loterija **NPL** – dobrodelna loterija na Nizozemskem (niz. *Nationale Postcode Loterij*)

Loterija **SBL** – dobrodelna loterija na Nizozemskem (niz. *Sponsor Bingo Loterij*)

ZIS – Zakon o igrah na srečo

ZDIS – Zakon o davku od iger na srečo

UNPIS – Urad za nadzor prirejanja iger na srečo

FIHO – Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji

FŠO – Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji